

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы

АЛМАТЫ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university

Филология және Көптілді білім беру институты
Институт филологии полиязычного образования
Institute of Philology and multilingual education

ХАБАРШЫ

ВЕСТНИК

BULLETIN

«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы

Серия «Полиязычное образование и иностранная филология»

Series «Multilingual education and philology of foreign languages»

№ 2 (18)

2017

АЛМАТЫ

БАС РЕДАКТОР

Т.Т.АЯПОВА - ф.ғ.д., профессор

БАС РЕДАКТОР ОРЫНБАСАРЛАРЫ:

Асқарова С.А. – ф.ғ.к., доцент

Баданбекқызы З. – ф.ғ.к., доцент

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Абуов Ж.А. - ф.ғ.д., профессор

Мирзоев К.И. - ф.ғ.д., профессор

Мусаева К.С. - п.ғ.к., Абай атындағы ҚазҰПУның профессоры

Букабаева Б..Е. - ф.ғ.к.

Кемелбекова З.А. - ф.ғ.к.

Али Али Шабан – PhD Каир (Египет)

Дэвис Брент – PhD (АҚШ)

Дэвид Ландис – PhD (АҚШ)

Фатима Шнан-Давен - PhD Экс-Марсель университеті (Франция)

Наср М.Ариф – PhD, Араб Эмириаты

Әлімсейіт Әбілғазы – ф.ғ.д., профессор Шыңжаң университеті филология институты (ҚХР)

Иноятова У.И. – п.ғ.д., Низами атындағы ТГПУ (Ташкент, Өзбекстан Республикасы)

Кенан Коч – PhD (Турция)

М. Яуманн – магистр (ФРГ) ДААД орталығы

НӨМІРГЕ ЖАУАПТЫ ТҰЛҒА:

Асқарова С.А. – ф.ғ.к., доцент

ЖАУАПТЫ ХАТШЫ:

Султанбекова С.С. - аға оқытушы

**Журнал Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігіне
12.02.2013 жылы тіркеліп, №13343-Ж куәлігі берілді.**

Шығарылу мерзімі жылына 4 рет. Периодичность 4 раза в год.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Т.Т. АЯПОВА - д.ф.н., профессор

ЗАМЕСТИТЕЛИ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

Асқарова С.А. – ф.ғ.к., доцент

Баданбекқызы З. – к.ф.н., доцент

СОСТАВ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Абуов Ж. А. -д.ф.н., профессор

Мирзоев К.И. - д.ф.н., профессор

Мусаева К.С. - к.п.н., профессор КазНПУ имени Абая

БукабаеваБ.Е. - к.ф.н.

Кемелбекова З.А. - к.ф.н.

Али Али Шабан - PhD Каир (Египет)

Дэвис Брент – PhD (США)

Дэвид Ландис – PhD (США)

Фатима Шнан–Давен - PhD Университета Экс-Марсель (Франция)

Наср М.Ариф – PhD, Арабские эмираты

Әлімсейіт Әбілғазы – д.ф.н., профессор Шинжанский институт филологии (КНР)

Иноятова У.И. – д.п.н., ТГПУ им Низами (Ташкент, Республика Узбекистан)

Кенан Коч – PhD (Турция)

М.Яуманн – магистр (ФРГ) Центр ДААД

ОТВЕТСТВЕННЫЙ ЗА ВЫПУСК ЖУРНАЛА:

Асқарова С.А. – ф.ғ.к., доцент

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Султанбекова С.С. - старший преподаватель

Журнал зарегистрирован в Министерстве культуры и информации Республики Казахстан 12 февраля 2013 г. № 13343-Ж

Периодичность 4 раза в год.

EDITOR-IN-CHIEF

Tanat T. Ayapova - Doctor of Philological Sciences, Professor

EDITOR-IN-CHIEF'S ASSISTANTS:

Saule A. Askarova- Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

Zaure.Badanbekkyzy -Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

EDITORIAL STAFF:

Zhumagaly A.Abuov -Doctor of Philological Sciences, Professor

Knyaz I. Mirzoyev- Doctor of Philological Sciences, Professor

Kultay S. Musayeva- Candidate of Pedagogical Sciences, Professor

Bakhytkul E. Bukabayeva- Candidate of Philological Sciences

Zada A. Kemelbekova- Candidate of Philological Sciences

Ali Ali Shaban- PhD Kair (Egypt)

Davis Brent - PhD (USA)

David Landis- PhD (USA)

Fatima Shnah- Daven- PhD of Ex-Marseille University (France)

Nasr M. Arif- PhD, Executive Director of Dar al-Islam Institute (Arab Emirates)

Alimseyit Abilkazy- PhD, Professor of Jingjiang Institute of Phology (China)

Inoyatova U.I. – Doctor of Philological, Nizami TSPU (Tashkent, Uzbekistan Republic)

Kenan Koch- PhD (Turkey)

M. Yauman- Master Degree, DAAD center (Germany)

Saule A. Askarova is responsible for this issue.

EXECUTIVE SECRETARY:

Saulegul S. Sultanbekova- senior teacher

Journal is registered at the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan

(Certificate № 13343-J) 2013, February 12

ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

Аяпова Т.Т Роль иностранного языка в подготовке специалиста	6
Нұрланбекова Е.Қ., Тохтархан Ж Ағылшын тілінде сөйлеуге үйретуде диалогтық оқытуды тиімді пайдалану жолдары.....	8
Омарбекова Г., Нұрланбекова Е.Қ. Шет тілін оқытуда жобалау әдісін қолданудың тиімділігі.....	15
Нұрланбекова Е.Қ., Беркутова И., Новые подходы преподавания английского языка.....	19
Нұрланбекова Е.Қ., Хамитова Ж., Шетел тілі сабағында ақпараттық коммуникациялық технологияны қолданудың маңыздылығы	22
Султанкулова Ш.У., Мысекеева А.Б Жоғары оқу орындарында ағылшын тілін оқытуда ақпараттық технологияны қолданудың педагогикалық шарттары.....	27
Turlybekova A.U. Educational opportunities of educational internet resources in Foreign Language Teaching	32

МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖӘНЕ АУДАРМА МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПЕРЕВОД INTERCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION

Sharshova R.N. Euphemisms as the way of expressing political correctness in the professional domain of the English language.....	35
Айдогду Ш., Айнуұр Шет тілін оқытудағы мәдениетаралық коммуникация.....	40

ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS

Абуов Ж.А., Балмуханова С.Н. Предметно-языковое интегрированное обучение (CLIL): особенности и перспективы применения в трехязычном контексте.....	45
Maral A. M.¹, Zhanabekova M. A.² Lexical differences between American and British English (on the example of Mass Media).....	52
Galiyeva A.Y. Linguistic features of electronic texts (on the example of corporate websites).....	57
Taeva R.M., Ospanova N.M., Metaphors in English newspaper headlines: a pragmatic approach.....	60

ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ CULTURAL LINGUISTICS

Б.Е.Букабаева., З.А.Кемелбекова Принципы овладения онтегеза речевой деятельности в процессе формирования поликультурной личности	64
Ayapova T.T., Kozhamsugirova B Linguacultural approach to the modal verbs and people.....	69
Orzbekova I.G., Ismailova O.A., Sultanbekova.SS Linguocultural peculiarities of the concept “Beauty” in English culture.....	72

Нурланбекова Е.К., Ж.Д.Кулымбетова Педагогика Марии Монтессори – гуманно-личностный метод обучения.....	76
--	----

ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІҢ РӨЛІ **РОЛЬ КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ** **THE ROLE OF COMPETENCY IN LEARNING LANGUAGE**

Аяпова Т. Т., Айдарханова А. А. Особенности межкультурно-коммуникативной компетенции иноязычного образования в подготовке учителя ИЯ.....	80
Аскарова С.А., Ибрагимова А. С Шетел тілі сабақтарында оқылым арқылы студенттердің тілдік құзыреттілігін дамыту.....	83
Ерболатқызы Ә., Ешімбетова З.Б. Студенттердің лингвомәдени құзіреттілігін қалыптастыру.....	88
Өтеген Н.О., Усейнова Д.А Бастауыш мектептің ағылшын тілі сабағында оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігін дамыту.....	92
Аскарова С.А., Кенжебаева М Болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін дамытудың жолдары.....	97

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР **ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ** **MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS IN LEARNING LANGUAGES**

Шаяхметова Д.Б. Триединство языков в Казахстане: опыт, проблемы и перспективы.....	102
Абуов Ж.А. Бекболатова Л.Н Студенттерге шетел тілін mobile learning арқылы оқытудың тиімділігі (B1-B2 деңгейі).....	105
Badanbekkyzy Zauze Using innovative technology in writing textbooks.....	110
Myrzakhmetova A.T. Learning a second language with a videogame.....	114

МРНТИ 378.016:811.111

Аяпова Т.Т-профессор, доктор филологических наук

РОЛЬ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТА

Аннотация

В статье рассматривается роль иностранного языка в подготовке специалиста. Какую роль играет иностранный язык для специалистов технических специальностей. Рассматривается Content and Language Integrated Learning. Специалист который владеет иностранным языком, переходит на всемирный этап, благодаря этому может представлять презентации на английском языке, делиться с зарубежными коллегами и становится креативным человеком.

Ключевые слова: образование, специалист, всемирный этап, роль иностранного языка.

*Т.Т.Аяпова- ҚазҰПУ т.ғ.д., профессор, ayapova07@mail.ru
Серикбаева Айгерим- ҚазҰПУ, Екі шет тілі мамандығының 1 курс магистранты serikbaeva-aiger@mail.ru*

МАМАННЫҢ ДАЙЫНДЫҒЫНДА ШЕТЕЛ ТІЛІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа

Мақалада сарапшының дайындығында шетел тілінің маңыздығы зерттеледі. Техникалық мамандықтарға арналған шет тілі қандай маңыздығын атқарды. Content and Language Integrated Learning зерттеледі. Шет тілінің білетін маман, әлемдік деңгейге көшеді, презентацияларды ағылшын тілінде қорғай алады, шетелдегі әріптестерімен бөлісе алады және шығармашылық тұлға болады.

Түйін сөздер: білім беру, маман, әлемдік деңгей, шетел тілінің маңыздығы.

*Ayapova T.T - professor, Abai KazNPU, ayapova07@mail.ru
Serikbayeva Aigerim – 1st course master specialty of Foreign Language, Abai KazNPU*

THE ROLE OF FOREIGN LANGUAGE IN TRAINING MASTER

Annotation

The article considers the role of foreign language in training masters. What is the role of foreign language for specialists in technical specialties. Consider Content and Language Integrated Learning. A specialist who know a foreign language moves to the world stage, can presents presentations in English, share with foreign colleagues and becomes a creative person.

Keywords: education, master, world stage, role of foreign language

Иностранный язык должен стать структурным компонентом модели подготовки инженеров и специалистов нового поколения, поэтому роль иностранного языка в программе подготовки специалиста, технического ВУЗа значительно возрастает. Но если начать обучение естественных наук на иностранном языке еще в школе, учащимся будет сложнее освоить материал, ведь порой предметы сложно понять на родном языке. Поэтому мы считаем обучать физике, математике и другим предметам в школе нет необходимости. А в университете благодаря предметно языковому интегрированному обучению можно добиться хороших результатов.

На этапе развития нашего общества значимость изучения иностранного языка возрастает, обостряется потребность в овладении иностранным языком не только как средством общения и общественных отношений но и получения знаний в технической области. Предметно-языкового интегрированного обучения- это новое направление обучения, суть его заключается в том, что на занятиях студенты изучают программу предметов на иностранном языке.

Программа предметно-интегрированного обучения ставит перед собой две глобальные цели, именно: достаточный уровень изучения предмета посредством иностранного языка, а также глубокое изучение иностранного языка через преподаваемые предметы. Автором термина Content Language Integrated Learning является Дэвид Марш, его начали использовать в 1994 году.

Благодаря этому подходу обучение учеников на родном и изучаемом языках составляет целостный непрерывный процесс. На английском языке в рамках программы преподаются следующие предметы: химия, математика, информатика, биология, география и другие предметы по специальности.

При такой методике обучения знание языка становится средством освоения программы изучаемого предмета, занятия нацелены на полное погружение в языковую среду. Структура и содержание занятий повышают мотивацию студентов научиться владеть языком и использовать его так, чтобы можно было обсуждать с одноклассниками различные интересные темы.

Язык говорит о многом, через него можно узнать о предках разных наций, ведь он накапливает и оставляет след в истории нации – например через пословицы, поговорки, идиомы. Первая языковая личность формируется тогда когда ребенок свободно разговаривает, понимает, читает и может изложить мысли (написать) в тетради.

Статья посвящена некоторым теоретическим аспектам и основным компонентам информационной подготовки учителей и специалистов других специальностей.

Развитие международных связей требуют использовать новые методы освоения иностранных языков, основанные на мотивации, конкретных обучающих ситуациях, при этом не увеличивающие количество аудиторных часов и не усиливающие нагрузок на студентов в рамках учебных программ.

При определении основных принципов методического подхода в разных европейских странах выделяется 4 основных аспекта, охватывающих культурную и языковую среду и направленных на решение предметных и образовательных задач. Каждый из 4 аспектов реализуется по разному, в зависимости от возраста обучающихся, социально-лингвистической среды и степени погружения в интегрированное обучение.

Реализация таких подходов в обучении позволит повысить мотивацию, активность, инициативу учащегося на уроке, значит возникает потребность, необходимость в получении знаний и в овладении умениями и навыками иностранного языка.

1 Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика: Учеб. пособие для студ. Лингв. Ун-тов и фак. Ин.яз.высш.пед.учеб.заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2004. - 336с.

2 Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность –Л «Наука»,1974.

Список литературы

1. Андреева С.М. Формирование коммуникативной культуры «вторичной языковой личности» иностранных студентов-филологов в процессе обучения русскому языку (подготовительный факультет)
2. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика
3. Зимняя И.А. Лингвopsихология речевой деятельности
4. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность

МРНТИ14.35.09

*Тохтархан Ж. – ҚазМҚПУ магистранты
«6М011900 – Шетел тілі екі шетел тілі» мамандығы
e-mail: tzhanbota@gmail.com
Ғылыми жетекші – п.ғ.к. Нұрланбекова Е.Қ.
Алматы, Қазақстан*

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕ СӨЙЛЕУГЕ ҮЙРЕТУДЕ ДИАЛОГТТЫҚ ОҚЫТУДЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАҢУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа

Шет тілін үйренудегі ең маңызды дағдының бірі ол –сөйлеу. Бұл мақалада сөйлеу жағдыдайын туғызудың маңызды түрткісі және әртүрлі диалогтың кезеңдері, кооммуникативті құзыреттілікті дамытудың жолдары қарастырылады. Тіл үйренудегі коммуникативті құзыреттіліктің маңыздылығы және оқу процессіндегі орынын қарастырамыз.

Түйін сөздер: коммуникативті құзыреттілік, диалог, тірек, эфферент,афферент, әдіс, әдістеме, түрткі, реактивті, ситуативті.

ПУТИ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ ПРИ ОБУЧЕНИИ ГОВОРЕНИЮ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

*Тохтархан Ж. – Магистрант КазГосЖенПУ
«6М011900 – Иностранный язык: два иностранных языка»
e-mail: tzhanbota@gmail.com
Научный руководитель – к.п.н. Нурланбекова Е.К.
Алматы, Казакстан*

Аннотация

Одним из важных речевых навыков является говорение. В статье рассматриваются основные мотивы необходимые для создания речевой ситуации, выявляются этапы работы над диалогами разных видов, осуществляется их классификация. Подчёркивается важность

коммуникативного метода в обучении иностранным языкам в современном образовании и место диалога в данном процессе.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, диалог, опроа, эфферент, афферент, метод, методика, мотив, реактивный, ситуативный.

Tokhtarkhan Zh. – Candidate of master degree KazSWTTU
«6M011900 – Foreign Language: two foreign languages»
e-mail: tzhanbota@gmail.com

*Scientific supervisor: candidate of pedagogical sciences – Nurlanbekova E.K.
Almaty, Kazakhstan*

EFFECTIVE WAYS OF USING DIALOGICAL SPEECH TO TEACH SPEAKING IN ENGLISH

Annotation

One of the important speech skills is speaking. The article examines the main motives creating necessary speech situation, identifies the stages of work on different types dialogues and their classification is carried out. The importance of the communicative method in teaching foreign languages in a modern school and the place of dialogue in this process is underlined.

Keywords: communicative competence, dialogue, prop, efferent, afferent, method, technique, motive, reactive, situational.

Қоғамның дамуының қазіргі кезеңі, елімізде болып жатқан түрлі өзгерістер білім беру қызметіне жаңаша қарауды, мұғалім іс-әрекетін жаңаша ұйымдастыруды талап етеді. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2010-2030 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында "Білім беру мазмұны шетел тілін және информатика негіздерін ертерек оқытумен толықтырылатын болады" - деп қарастырылған. Қазақстан Республикасы мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында «жалпы орта білім берудің ұлттық деңгейдегі басты мақсаты – еліміздің әлеуметтік, экономикалық және саяси өміріне белсенді қатысуға дайын, құзыретті тұлғаның қалыптасуына ықпал ету» - деп анық көрсетілген.

Құзыретті тұлғаның бірінші қасиеті ол, коммуникативтік қасиеті. Ағылшын тілін жоғарғы оқу орынында оқыту барысында, шет тілі мұғалімдері қолданылып жүрген оқыту әдістемесінің жаңа заманғы шет тілін үйренуге қойылған талаптарды қанағаттандыра алмай, талап пен әдістің бір-біріне қарама-қайшылықтарын жиі кездестіреді. Шет тілін үйренудің талаптары мен меңгеру деңгейі нақтылы айқындалған заманда, оқушылар мен студенттердің алған білімі, бағалары жиі күмән тудырады. Оның себебі, емтихан сұрақтары мен оқыту әдістемесі осы күнге дейін дәстүрлі оқыту әдістемесіне негізделіп, сөйлеуге үйрету назардан тыс қалып жатқанында.

Тілдік қатынасқа түсу – шет тілінде ауыз екі тілде сөйлей алу қабілетін айтады, яғни сөйлей алу қабілетін дамытуға негіз болады. Сөйлеу көбінесе диалогты немесе монологты түрде жүзеге асады. Сөйлеудің белгілі бір формада емес, мағыналы және мақсатты жүзеге асуы үшін белгілі бір түрткі (мотив) және сөйлеуге деген ниет болуы керек [3]. Ниет пен мотивтің пайда болуы үшін сабақ барысында сөйлеуге жағдай жасау керек. Сөйлеу жағдайларын нақтылы, шартты және проблемалық деп үшке бөлуге болады.

Тілдік қатынастың негізгі формаларының бірі - диалог сөз. Диалогтік оқыту оқушыларды қажетті қарым-қатынас жасай білуге қалыптастырады. Диалог – сұрақ қою: жауап беру арқылы ақпаратпен алмасу, өзінің ойын жеткізе отырып, жауап беруші позициясынан сұрақ беруші позициясына өтіп, өз бетінше ақпарат жинау, сұхбат ала/бере білу. Диалог – ой алмасу: ақпаратты, қарсы жақтың ойын тыңдап, саралап өз ойын жеткізу, өз ойын жүйелеу.

Диалогтың келесідей қасиеттері бар: реактивті және ситуативті. Реактивті оқушының шет тілін үйренудегі объективті қиындықтарын дәйекке алады. Сөйлеу барысында серіктес

тараптың реакциясы біз күткендей болмауы мүмкін, ол кенеттен тақырыпты мүлдем басқа арнаға буруы мүмкін. Сөйлеу барысында адам сөйлеу қисынын табуына, сөйлесу мақсатында әртүрлі амалдарды қолдануына алуы керек [3]. Диалогтың пайда болуы біріншіден жағдайға байланысты. Сөйлеу жағдайдан тыс болмайды.

Ситуативті сөйлесу, диалогты қатынастың жетістігі, көп жағдайда, сабақ барысындағы жағдаятқа және сөйлеу мақсатын түсінуде деп түсінуге болады.

Диалогты қатынасқа түсу үшін оқушы:

- Әртүрлі үлгідегі сұрақтарды қоя білу;
- Қойылған сұраққа қисынды жауап бере алу;
- Сөйлеу барысында түрлі реакцияларды қолдану;
- Әртүрлі кірспе сөздерді қолдана отырып, белгілі үлгіде сөйлемдер құра алу;
- Сөйлеудің іске асуының түрлі формаларын қолдану, яғни қарсы тараптың оймен келісу немесе келіспеуін білдіру, күдіктену, өз ойын жеткізу және т.б. еркін қолдана алуы керек.

Екі оқушының диалогты пікірін сапасы және саны жағынан сипаттауға болады. Диалогты сөйлеудің сапасы сөйлеу пәні, мәні диалогтың типі, диалогтың бірлігімен анықталады [1]. Диалогтың сандық және сапалық қатынасы тікелей сөйлеудің жағдайына байланысты болғандықтан, жағдай параметрін түрлендіру арқылы диалогқа қатысушының сөйлеу әрекетін бақылауға болады. Сөйлеу материалының қасиеті мен диалогтық бірлік көп жағдайда келесідей жағдаяттық ықпалға тәуелді болады:

- Әңгімелесушілерде ішкі байланыстың бар жоқтығына;
- Әңгімелесушілердің мақсатына;
- Ақпаратпен таныстығында теңдік болмауына, немесе жас айырмашлығына;

Жоғарыда айтылған ықпалдарға байланысты диалогтың түрі анықталады: диалог – жауап алу, диалог – әңгімелесу.

Шет тілінде диалогты сөйлесуді оқыту үдерісі оқушының әртүрлі диалогтық бірлікті үйренуін ғана емес, оқушылардың сөйлеу стратегиясы мен сөйлеу әрекетінің әдісін дайындауды қарастырады. Оқушылардың саналы түрде әртүрлі стратегиялар мен диалогты бастаушы параметрлерді қолдануы және қарсы тараптың сөзін іліп алу сияқты реакцияларына тіліндегі дәрежеге жетуі үшін, оқушы алдына коммуникативті мәселе қойып, сөйлеу жағдаяттарын түрлендіру арқылы сөйлеуге ықпал жасау керек. Диалогқа үйрету барысында жекеше қатынас емес, өзара әрекеттесу әдісін дамыту керек.

Диалогтың оқу қызметін іске қосу үшін, оны сөйлеудің қозғаушы күшімен қатар қоя отырып, оның коммуникативті мақсаты мен міндеттерін айқындау керек. Қарым-қатынасқа түсу барысында сөйлеушінің шешім қабылдауға ықпал ететін өз ойы немесе қарсы тараптың ойын өзгертуге бастамашы болатын себептері, ойлары пайда болуы мүмкін.

Сөйлеуге үйрету барысында бір мәселенің әртүрлі жауабын табуға, сыни тұрғыда ойлаудың маңызы өте зор. Бұл оқушыны шынайы әңгімелесуге даярлап қана қоймай, әртүрлі сатыдағы әңгімелесушілермен сөйлесе алуына себепші бола отырып, сөйлеу жағдаяттын түрлендіруге мүмкіндік береді.

Сәлемдесуге қатысты бірнеше диалогты қарастырып көрейік.

Dialogue 1

A. Good morning , Ann. How are you?

B. Good morning , Jack. I'm very well, thank you. And how are you?

A. I am not feeling very well at the moment. I think I must have caught a cold.

B. I am sorry to hear that. I hope you'll soon get over it.

Dialogue 2

A. Good morning.

B. Good morning. How are you today?

A. Just fine, thanks. How are you?

B. Wonderful. Things couldn't be better.

Dialogue 3

A. Hello Mike.

B. Hello, Joan. I haven't seen you for a long time. How are you getting on?

A. All right, thanks. How are you?

B. Oh, not too bad, thanks.

Dialogue 4

A. Morning, Tom.

B. Hello, old man.

A. How are you?

B. Thanks, very well. Let's go to the concert tonight.

Dialogue 5

A. Good morning, Ann! What luck running into you!

B. Oh, I haven't seen you for ages. How are you getting on?

A. Thank you, bright.

Dialogue 6

A. Very glad to see you again! How's all your family?

B. Thank you, all are well. And how are you?

A. None too bright, could be better.

B. It's a pity. Let's hope for the best.

Сөйлеудің диалогтық формасы белгілі тұлғаға бағытталып, бірлескен қызметтің нәтижесінде топтық (полилогиялық) қатынас формасына ауысады. Көп жағдайда байланысқа түсу қызметі, сыпайлық қызметімен сай келіп жатады.

Байланысу және сыпайылық қызметі қатынасқа түсу түрінде (амандасу, жауап қайтару) және қоштасу мен тілектестік түрінде аяқталады. Сонымен қатар, ерекеше қатынасқа түсу жағдайларында кездестіруге болады. Мысалға, мереке алдында екі тарап бір-бірін білмесе, өздерін таныстыра отырып, тілек білдіреді.

Dialogue 1

A. Christine, do you know Clive?

B. No, I don't think I do.

A. Christine, this is Clive Barlow. Clive, this is Christine Devlin.

B. Hello.

A. Hello.

Dialogue 2

A. Mrs. Moore, may I introduce a friend of mine? This is Mr. Pearce. James this is Mrs. Moore. She works in the same office as my sister.

B. How do you do?

A. How do you do?

Dialogue 3

A. Mother, this is Joe's brother, Davy.

B. How do you do?

A. How do you do?

Dialogue 4

A. How do you like London?

B. It's quite different from what I expected.

A. Don't worry, you'll soon get used to it.

Dialogue 5

A. My sister Ann.

B. Pleased to meet you, Miss Ann.

A. So am I.

Dialogue 6

A. Perhaps I'd better introduce myself. My name is Jim Graves. I'm studying physics at Hull.

B. My name is Kate Maguire. I'm a medical student.

Диалогтың жиі кездесетін түрі табиғи жағдайда туындайтын диалог болса, оқу процессіндегі туындайтын диалог ақпарт жинау қызметін атқарады. Диалогқа түскен екі тараптың

диалогқа деген жігерлігін ескере отырып, ақпараттық диалогты саралап, оны үшке бөлуге болады: өзіндік диалог, эфференттік диалог және афференттік диалог болып екіге бөлінеді [1]. Диалогтың бірінші түрі әңгімелесушілердің теңсіздігін, яғни екі жақттың теңдей ынталығын көрсетеді. Бұл диалог қарама-қарсы бағытталған. Диалогтың келесі екі түрі әңгімелесушінің біреуінің басымдылығына ие болады. Эфферттік диалог дегеніміз мүмкіндігінше көп ақпарат беруге бағытталады. Бұл диалогта басым жақ ол сұхбат алушы, сұрақ қоюшы тарап болады. Афференттік диалогты да біз сұхбат алушы тарабынан қарастырамыз. Жоғарыда айтылға барлық диалогтың үш түрі оқу орынында шет тілінде сөйлеуге үйрету мақсатында қолданылады. Диалогтың бірінші түрі оқушының коммуникативті құзыреттілігін дамытуға, өзара әрекеттістікке бейімдесе, екінші түрі ынталы диалогқа, үшінші түрі реактивті сөйлеуге бейімдейді. Эфференттік диалог көп жағдайда монологты сөйлеуді дамытуға бағытталса, афференттік диалог әңгімеде сұрақ қоюшы тараптың басымдылығын дамытып, сұрақ қоя білуді және қарсы тараптың әңгімесін түсіне отырып, тақырыптан ауытқымауына, шындыққа жақын болуын талап етеді. Өртүрлі диалогтың пайда болуына біріншіден жағдаят әсер етеді. Мысалға диалогтың бірінші типінде екі тараптың өзінің жинаған ақпараты болады, ол көбінесе бір-бірін ұзақ уақыт көрмеген достар арасында байқалады. Тағы бір фактор екі тараптың әлеуметтік теңдігі, жастарының айырмашлығы, әлеуметтік мәртебесінің бірдей болуы сияқты факторлар әсер етеді. Айта кететін тағы бір фактор ол, екі тараптың тақырыпқа қызығушылығы. Афференттік диалогта екі тараптың біреуі ғана ақпаратты білсе, екінші жақ сол ақпаратты білуге мұқтаж болады. Бұл көбінесе тергеуде, сабақ процессінде, жаңалықтарда кездеседі. Сабақ барысында афференттік диалогты туғызатын жағдайлар ата-ана, мұғалім, милиционер, журналист сияқты рөлдік ойындар болып табылады.

Әдістемелік әдебиеттерде үшінші тараптың қатысуын талап ететін жағдаяттарды қолдануға кеңес беріледі. Бұл кезде әңгімеге қатысушының бірі аудармашы ретінде қатысады. Эффернттік диалогта афференттік диалог сияқты бір тараптың айтар ақпараты көптігімен ерекшелінеді, бірақ афференттік диалогтың айырмашылығы ақпаратты бөлісуге ынтанын болмауы. Диалогтық қатынасты туыдыратын жағдайлардың өзгешелігі олардың өсіңкілігінде (динамикасы). Әрбір жауаптан кейін әңгіме жаңа реңк алады, келіспеушілік пайда болуы мүмкін немесе келісуі мүмкін, осыған байланысты ақпараттың ауқымыда өзгереді.

Диалогты әңгіменің басты қасиеті оның эвристикалық өзгешелігі, яғни болжамсыздығы, стандартқа тәуелді болмауы, ықтималдығы. Сондықтан диалогтық сабақ оқушыны, студентті өзінің сөйлеу тактикасын қолдана отырып, сөйлеу қабілетінің, мінезінің жаңа қасиеттерін ашуға сеп болуы керек. Сөйлеуге үйретуде оқушыға функциональды тірек көп көмектеседі. Олар өз алдына сөйлеудің міндетін айқындайды, әңгіменің бір ізділігін қадағалайды.

1) Екі тараптың жаттығуы бірдей. Функциональды тіректің үлгіс келесідей болады:

Хабарлама Ұсыныс

Сұрақ

Бас тарут

Негіздеу Жаңаұсыныс

Келісу Күдік

Сенімділік

2) Екі тараптың жаттығуы әртүрлі.

Хабарлама Сұрақ

Дәлелдеме Қарсышығу

Сілтеме Жоққашығару.

3) Бір тараптың ғана әдісін анықтау, екінші тарап оны өзі табады.

4) Сөйлеудің белгілі әдісі жоқ.

5) Әңгімелесушілері өздері стратегия табады. .

6) Екінші тарап бірінші тараптың әдісінен хабарсыз немесе керісінше.

Мысалға алынған тіректтер шынайы өмірде сөйлесу тәсіліне үйретеді. Сабақта функциональды тіректтер оқушыға, студентке кәртішкеге беріліп, жаттығудың аты ағылшын тілінде көрсетіледі. Жоғарыда көрсетілген диалогтық әңгіменің тірегі диалогтың функциональды моделі деп аталады.

- 1) диалогты оқимыз;
- 2) сұрақ қою арқылы әр жауаптын қызметін анықтаймыз;
- 3) функциясына қарай отырып, модель құрамыз;
- 4) модельге қарай отырып диалог құраймыз;
- 5) жағдайды өзгертеміз, әңгімелесушінің әдісін өзгеруін көрсетеміз;
- 6) жаңа модель бойынша әңгіме құруға тырысамыз.

Мысал ретінде “Enjoy English” 5 сынып кітабынан диалог қарастырайық. Hello. I’m your guide. I’ll show you around London today. Where would you like to go?

– Hello. We would like to visit the Tower.

– Ok. It’s not far from here.

– We can get there by bus or just walk.

– What would you advise?

– You will enjoy our walk. – Ok. Let’s walk.

Кітаптағы диалогты үлгіге ала отырып оқушылар өздерінің диалогтарын құрастырады.

– Hello. I’m your guide. I’ll show you places of interest. Where would you like to go?

– Hello. We would like to visit Trafalgar square.

– Ok. It will take you 10 minutes to get there.

– We can go there by foot.

– Oh, you will enjoy your walk.

– Ok. Let’s walk then.

5 және 6 сынып оқушылары рөлдік ойындар ойнайды. 5 сыныпқа үйге оқуға материал береміз

“Comeback, Amelia Bedelia” диалогына сүйене отырып шығарма жазамыз.

– Good morning, Amelia Bedelia.

– Good morning.

– I will have some cereal with my coffee this morning.

– All right.

– Amelia Bedelia! What is that mess?

– It’s your cereal with coffee.

– Oh, you are impossible!

– You are fired!

– You mean you don’t want me any more?

– That is just what I mean. Now go!

Келесі мысалда ағылшын тілінде сөйлеуге үйретуде қажет болатын бірнеше жаттығуларды көрсеттік:

1. Complete the conversation between two friends. What does Gordon say to Mary? For questions 1-5 mark the correct letter A-H on your sheet.

G: I’m fine. That’s a lovely sweater

A. Yes he always buys me nice things.

You are wearing! Where did you buy it?

B. The shopping center has

M: (1) ...

C. No, I don’t. He didn’t tell me but he often buys things

A lot of clothes shops.

D. I’m fine thank’s, Gordon. How’re you?

G: It looks very expensive!

E. I didn’t. My brother gave it to me for my birthday.

From New Look.

F. Oh, I’m sure they do. They have clothes for everyone.

M: (2) ...

G. Do they sell sweaters for men?

G: Do you know where he bought it?

H. No, it’s on the other side of the road.

M: (3) ...

G: Is that the shop next to the pizza restaurant?

to me for my birthday.

M: (4) ...

have clothes for everyone.

G: Do they sell sweaters for men?

M: (5) ...

G: I must go and have a look.

2. Ann is talking on the phone. Here is what she says. What are the answers?
 A. Hello. May I speak to Mr. Burn?
 B ...
 A. No, thank you. I'll call back later.
 B ...
 Possible answers are: B Sorry, Mr Burn is not available, is there any message?
 B. Right. Good-bye.
3. I introduce this student to one of your friends.
 A. Christine, do you know Clive?
 C. No, I don't think I do.
 A. Christine, this is Clive Barlow. Clive, this is Christine Devlin.
 C. Hello.
 A. Hello.
4. Interview someone you have met recently (a neighbour, a friend)
5. You are a newspaper reporter of a press conference .Interview a guest from Australia
6. What would you say in these situations? You want to catch the train to London. You are at the station, but you are not sure which platform the train goes from. You go up to a porter and say...
7. Look at the picture and say what's happening. Guess what the man will say to the girl and how she will respond.
8. Role play “ At the shoe shop”
 You are at the shoe shop. You want to buy suitable shoes but you are not sure whether shoes of your size are on sale. The flowchart will help you.

Student A-a customer	Student B-a shopkeeper
Greet the shopkeeper	Respond to greeting
Ask for the price	Give the price
Exclaim how expensive it is	Explain why expensive
Agree to buy the shoes	Explain how to look after leather
	Say good-bye

Шет тілін үйренуші, кез-келген адам, өз ойын нақты жеткізу үшін тұрақты сөз тіркестерін қолданады. Мысалға, біздің бір затқа сенімділігімізді көрсететін сөз тіркесі мынандай: I'm absolutely sure she won't do it. Of course he'll manage. He will certainly win. If I'm not mistaken. If I remember rightly. As far as I know. Жатталған сөз тіркестерін, қыстырма сөздерді қолдана отырып диалогтың кез-келген түрін құрасытуға болады. Диалогты қарсы сұрақсыз құру мүмкін емес.

- A. Good morning, Mrs. Turner. How are you?
 B. Good morning, Mr. Jackson. I am very well, thank you. And how are you?
 A. I'm not feeling very well at the moment. I think I must have caught a cold.
 B. I'm sorry to hear that. I hope you'll soon get over it.

Жиі кездесетін тақырыпқа диалогты келесідей үлгі бойынша құруға болады:

- location
- size
- number
- possession

Нұсқалық пен қайталанудың байланысы, диалогқа қолданылған материалдың жан-жақтылығы мен сөйлеушінің өз ойын нақты жеткізуіне көмек болады. .

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып қортындыласақ, сөйлеуге үйрету қарым-қатынасыз, сөйлеу жағдайынсыз мүмкін емес. Оқушыларды тек қана сөйлеуге емес, ағылшынша ойлауға үйрету керек. Себебі бұл екі процессті бөліп қарастыруға болмайды.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Вайсбруд М.Л. Использование учебно-речевых ситуаций при обучении устной речи на иностранном языке / Издательство Титул, 2001 С.81
2. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам / Издательство Астрель Москва, 2008

МРНТИ 14.35.09

*Омарбекова Г. - ҚазМҚПУ магистранты
«6M011900 – Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығы
e-mail: gulzhana2393@bk.ru
Ғылыми жетекшіі - п.ғ.к. Нурланбекова Е.Қ.
Алматы, Қазақстан*

ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДА ЖОБАЛАУ ӘДІСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Андатпа

Соңғы жылдары жоғары мектепте қазіргі заманғы технологияларды қолдану аса маңызды болып табылады. Тек қана жаңа жабдықтар ғана емес, сондай-ақ жаңа технологиялар, оқытудың жаңа нысандары мен әдістері, шетел тілдерін оқытудағы жаңа көзқарастар. Негізгі мақсат–шет тілін оқытуда технология тиімді пайдалану арқылы сапаны көтеру, білім алушылардың қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру және жақсарту.

Жобалау әдісі – шет тілін оқытудағы замануи технологиялардың бірі болып табылады. Ол ең жоғары кез келген тақырыптағы біліктілігін қалыптастыра отырып, шетел тілін оқуда жағдаяттарды шешуге негізделген. Жоба әдісі білім алушылардың дағдыларын, мәдениетін ойлау қабілетін дамытады.

Түйін сөздер: коммуникативті құзіреттілігі, шетел тілін оқыту, оқыту әдісі, қарым-қатынас мәдениеті, замануи технология.

*Омарбекова Г.М. - магистрант КазГосЖенПу
«6M011900 – Иностранный язык: два иностранных языка»
e-mail: gulzhana2393@bk.ru
Научный руководитель - к.п.н. Нурланбекова Е.Қ.
Алматы, Казахстан*

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕТОДА ПРОЕКТА В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Аннотация

В последние годы вопрос о применении современных технологий в старшей школе становится все более важным. Это не только новое оборудование, но и новые формы и методы обучения, новые подходы к обучению иностранным языкам. Основная цель - показать, как технологии могут эффективно использоваться для повышения качества преподавания иностранного языка, формирования и развития коммуникативной культуры учащихся, обучения практическому овладению иностранным языком.

Метод проекта - одна из наиболее актуальных современных технологий обучения иностранным языкам. Он сочетает в себе элементы проблемного обучения и совместного обучения, которые позволяют достичь наивысшего уровня мастерства любого предмета и, в частности, иностранного языка. Метод проекта формирует коммуникативные навыки учащихся, культуру, общение, способность лаконично и слышно формулировать мысли, терпимо относиться к мнению партнеров в общении и развивает способность извлекать информацию из разных источников, обрабатывать ее с помощью современных технологий.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, преподавания иностранного языка, метод проектирования, коммуникативная культура, инновационная технология.

Omarbekova. G.M. - candidate for master degreeKazSWTTU

«6M011900 – Foreign language: two foreign languages»

e-mail: gulzhana2393@bk.ru

Scientific supervisor - candidate of pedagogical sciences -Nurlanbekova E.K.

Almaty, Kazakhstan

EFFECTIVENESS OF USING PROJECT METHOD IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES

Annotaion

In recent years, the issue of the application of modern technologies in high school is becoming increasingly important. It is not only new hardware, but new forms and methods of teaching, new approaches to teaching foreign languages. The main goal is to show how technology can be used effectively in order to improve the quality of teaching foreign language, the formation and development of learners' communicative culture, training practical mastery of a foreign language.

Project method is one of the most pressing contemporary technologies in teaching foreign languages. It combines the elements of problem-based learning and collaborative learning that allows achieving the highest level of mastery of any subject, and foreign language in particular. Project method forms learners' communication skills, culture, communication, the ability concisely and audibly formulate thoughts, be tolerant to the opinion of partners in communication and develops the ability to extract information from a variety of sources, to process it with the help of modern technologies. All these factors create language environment that - results in the appearance of the natural need to interact in a foreign language.

Keywords: communicative competence, teaching a foreign language, project methods, communicative culture, innovative technology.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан – 2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауы жастарға да үлкен аманат жүгін арқалатып отыр. Елбасы өз сөзінде: «Мен сіздерге – жаңа буын қазақстандықтарға сенім артамын. Сіздер жаңа бағыттың қозғаушы күшіне айналуға тиіссіздер» деген[1]. Жаңа бағыттың қозғаушы күшіне айналу жолында білімді ұрпақтың алар орны ерекше. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологиясы мен инновациялық әдіс-тәсілдерін енгізу, білім беруді акпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу», - деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттері атап көрсетіледі [2]. Қазіргі ғылым мен техниканың қарыштап дамыған кезінде оқу-білімнің, соның ішінде болашағымыз бүгінгі мектеп білім алушының білімі мен тәрбиесі маңызды мәселе. Еліміздің әлеуметтік экономикасының дамуына өзіндік үлес қоса алатын, өзіндік ой-пікірі бар, жан-жақты дамыған, білімді де білікті тұлғаны дайындап тәрбиелеу аса маңызды қоғамдық міндет. Н.Ә.Назарбаев білім және ғылым қызметкерлерінің II съезінде: «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер – бүгінгі білім алушылары, мұғалім оларды қалай тәрбиелесе, Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан да ұстаздарға жүктелетін міндет өте ауыр,»-деген. Сондай-ақ, «Келер ұрпақ алдында зор жауапкершілік жүгін арқалап келеміз» деген мемлекет басшысының қанатты сөздері ұстаздар қауымына артылар жауапкершіліктің ауыр екендігін көрсетеді. Жас ұрпаққа білім беруде, оларды болашақ еліміздің тұтқасы етіп тәрбиелеу әр ұстаздың, әр мектептің басты міндеті. Осы міндеттерді орындау мақсатында білім беру саласында да елеулі, әрі ауқымды өзгерістер өрістеуде. Осы мақсаттарда еліміздің білім сапасын арттыратын түрлі құжаттар қабылданып, бағдарламалар енгізілуде. Үздіксіз жаңалық енгізу білім беру мекемелерінің, соның ішінде жалпы білім беретін мектеп жұмысының дамуының ең басты факторы болып табылады. Еліміздің білім беру туралы заңындағы педагогикалық үдерісті жетілдіруге сәйкес басты басымдықтарды Республикамыздың Президенті Н.Ә.Назарбаев 2012 жылғы халыққа кезекті «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» тақырыбындағы Жолдауында: «Қазақстанда адами капитал сапалы өсуі, ең алдымен, білім беру мен денсаулық сақтауға байланысты екендігін айта келіп, «...оқыту үдерісіне қазіргі заманғы әдістемелер мен технологияларды енгізу; педагогтар

құрамының сапасын арттырудың маңызы зор» - деп жолдауда да педагогикалық технологиялар мен инновациялық әдіс-тәсілдердің жас ұрпаққа тигізер әсерін көрсетті [3]. Еліміздің болашағы білімді де білікті, заманауи техникалар мен технологияларды жетік меңгерген ұрпақтың қолында екені сөзсіз. Мемлекетіміздің болашаққа балау жолындағы үлкен стратегиялық қоры – білім. Қазақстандық білім беру жүйесінің жаңа кезеңі оқытудың жаңа жүйелері мен технологияларын зерттеуді, тиімділігін анықтап, оқу үрдісіне енгізумен ерекшеленеді. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Әрбір ұстаз өз Отанын шексіз сүйетін, білімді, іскер, рухани адамгершілігі мол, дүниетанымы кең, парасатты, мәдениетті, жан-жақты жетілген ұрпақ дайындау барысында педагогикалық технологияның әдіс-тәсілдерін пайдаланады. Педагогикалық технологияларды құрылымдау және жобалауға байланысты бірқатар ғалымдардың В.П.Беспальконың, М.В.Клариннің, И.Я.Лернердің, Н.М.Монаховтың, Г.К.Селевконың, Ж.А.Қараевтың, Б.А.Тұрғынбаеваның, Қ.Қ.Қабдықайыровтың, Г.М.Кусаиновтің, М.М.Жанпейісованың, Д.Қ.Пошаевтың және басқалардың еңбектерінде орын алады.

Жалпы алғанда, оқытудың педагогикалық технологиялары, ең алдымен, оқу үдерісін қалай басқаруға болады, соңғы мақсатты нәтижеге қалай жетуге болады, нені үйрету керек, қандай тиімді әдіс-тәсілдер арқылы үйретуге болады деген мәселелерді қарастырады. Технология жөнінде сөз қозғағанда, оның өндірістік сипат алатынына және ол өнім алу барысында шикізат пен материалдың күйін, қасиеттері мен формасын өзгерту үшін қолданылатын әдістердің жиынтығын қарастырады [4]. Демек әдіс пен технология егіз ұғым. Білім алушыларды шет тіліндегі дыбыстарды дұрыс айтуға, буындарды сөз тіркестерін, сөйлемдерді дұрыс меңгеріп, сценарий құрастыру, баяндамалар жазып, негізгі грамматикалық категориялардан жалпы мағұлмат беріледі. Аталған процестерді жүргізу барысында түрлі әдіс-тәсілдермен білім алуға үйрету. Солардың бірі әрі бірегейі – жобалау әдісі болып табылады. Немістің ұлы педагогы Адольф Дистерверг: «Нашар мұғалім шындықты хабарлап қояды, ал жақсы мұғалім оны табуға үйретеді» деген екен. Шындықты табу үшін білім алушы шығармашылықпен ойлана бастайды. Шығармашылық сөзінің түбірі «шығу, ойлап табу» дегенге келіп саяды. Көрнекті психолог Л.С.Выготский шығармашылық деп жаңалық ашатын әрекетті атаған [5]. Ал Я.Л.Пономарев оны даму ұғымымен қатар қояды. Ал жоба ұғымы латын тілінен аударғанда алға ұмтылған, даму деген ұғымды білдіреді. Демек, жоба мен шығармашылық сөзін бірге қарастыруға болады. Жоба әдісін қолдануда білім алушылар өз бетімен қажетті хабарды жинақтауға дағдыланып, өзіндік шығармашылық қабілеттері артады.

Жобалау әдісін қазіргі таңда отандық, әлемдік ғылымда зерттеудің аясы кеңеюде. Зерттеліп отырған әдіске қатысты ғылыми ізденістер өткен сайын жаңарып, жаңғырып, толығып, дамып келеді. Өткен ғасырдың екінші жартысында жобалау әрекетін әлеуметтік және білім саларында ғылыми-әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз етуге ғылымның әртүрлі салалары өкілдері үлес қосты. Олардың ішінде Дж.Дьюи, К.Поппер, Г.Саймон, В. Х.Килпатрик [6] болса, кейінірек ресейлік зерттеушілер қатарынан И.А.Зимняя, Е.С.Полат, М.Ю.Бухаркина, М.В.Моисеева, А.Е.Петров, А.В.Конышева еңбектерінде жан-жақты талданған болса, ал отандық зерттеушілер қатарында Ф. Оразбаева, М. Жанпейісова, Қ. Қарашева, Н.Оразахынова, Р. Шаханова, З.Бейсенбаева, К. Жақсылықова, Н.Құрманова, Н. Шадиева, Ж.Даулетбекова, А.А Сатбекова, С.М Бахишева сынды зерттеушілердің жаңа технологияға қатысты ізденістерін, еңбектерін атауға болады. Әсіресе, С.М.Бахишеваның «Педагогикалық жобалау: теориясы мен технологиясы» атты оқулығында жобалау әдісі жайлы толық мәліметтер берілген. Д.Дьюи еңбектерінде педагогикада «жобалау» әдіс түсінігінде қолданылса, В.Килпатрик «жоба» түсінігін әрекет нәтижесі ретінде қарастырған [7]. Жобалау әдісі туралы ой-пікірлерлер сонау ғасырдың өзінде талас тудырғанын байқауға болады.

Мақсаттары қазіргі заманғы білім беру талаптары мен білім беру мекемелеріне сәйкес білім алушытердің интеллектуалдық және рухани-адамгершілік қасиеттерін дамыту үшін жағдай жасау; әр білім алушытың өз еркімен білім алуы мен өзін-өзі дамытуын жүзеге асыру. Бұл жоғарыда аталған проблемаларды шешуге қабілетті тұлғалық – бағдарланған оқыту және білім беруді көздейтін жобалау әдісі болып табылады.

Жоба әдістемесі бойынша зерттеу кез келген білім алушыөздері таңдаған жағдаяттар мен мәселелерді талқылау үшін оқу-әдістемелік құралдар және тақырыптарды пайдалануға, сондай-ақ білім алу барысында жауапкершілікті өз мойнына алуға, сабақ барысында оқытушымен

ынтмақтастықта қарым-қатынас жасауына нақты мүмкіндік бар, және айта кетерлік нәрсе, бір түпкі нәтижеге жету, сабақ барысында үйренген білімін өмірде қалай тиімді пайдалана білетін жобалардың ең маңызды түрлерімен ерекшеленеді. Олар ғылыми-зерттеу, шығармашалық, рөлдік ойын, ақпараттық, практикалық – бағдарланған жобалар, моно жобалар және пән аралық жобалар болып табылады. Қатысушылардың құрамына қарай жобалар жеке, жұп және топтық сияқты бөлінеді. Іске асыру жобалардың ұзындығы қысқа мерзімді, орта мерзімді (1-2 ай) және ұзақ мерзімді болып негізгі үш кезеіге бөлінеді. Ең алдымен, білім алушылар өздерінің жобасын әзірлейді, үйлестіруші назарға әрбір жобаның белгілері мен ерекшеліктері айтылады. Жоба әдісі жеке-бағытталған болғандықтан, іс жүзінде бұл әдістің қолдану білім алушытердің топтар мен жеке тұлғаларды зерттеуден бастау алады. Осы мақсат үшін оқытушы білім алушылартілдік зерттеуге ынталандыру, пән бойыша жалпы қызығушылығын оятуға, өмірлік мүдделерін қорғай білуге, студент мәртебесін толық меңгерген деңгейін анықтау барысында ағылшын тілінде сауалнама және тестілеу жүргізу зор ықпалын тигізеді.

Білім алушыларға ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану арқылы өз жобаларын ұсынады. Олар интернеттен ақпарат іздеу, сонымен қатар, өз презентацияларын жасап қана қоймай оны басқа білім алушылардың назарларын өздеріне аударту. Жоба келесі кезеңдерге сай орын алады: дайындық кезеңі (мотивация және жоспарлау), негізгі кезең (шешімдер, жобаны жүзеге асыруды қабылдау), ақырғы мерзімі (жобаны қорғау, тексеру және нәтижелерін бағалау). Практика жобалардың жиынтық бағалау неғұрлым ақылға қонымды екенін және т.б. аналитикалық хабарламада, диаграммаға, сөйлеу арқылы сыртқы бағалауды ұйымдастыруын атап өткен жөн, өйткені сыртқы бақылаушылардың бағалауы, қонақтар және авторлар тобының, сондай-ақ өзін-өзі бағалау маңызды орында тұрады. Оның сипаты жобаның түрі, оның тақырыбы және оны іске асыру мерзімдеріне байланысты.

Жалпы білім беру қабілеттері: білім алушылардың қабілеттерін жоба жұмысын жасау барысында байқауға болады. Олар: 1) оқулықпен жұмыс, сөздік, анықтамалық кітаптар, интернет ресурстар, дәріс жоспарын әзірлеу, есеп, тақырып бойынша есеп, т.б.; 2) Арнайы қабілеттерін: мәтінді қыстартуы және лексиканың тақырыптық іріктеуді жүзеге асыруға өкілетті, ауызша оны қайта айту, мәселе бойынша қысқа жазбаларды жасауға қабілетті, т.б.; 3) Сөзбен емес мінез-құлық, соның ішінде сөйлеу әрекетінің түріне қарай тиісті байланыс қабілеттері. Бұл әдіс материалды жақсы меңгеруге ықпал етеді, қоршаған ортаға және нақты өмір жағдайды жасауға мүмкіндік береді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасының Президентінің «Қазақстан - 2050» стратегиясы қалыптасқан жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы 14 желтоқсан, 2012ж.
2. 2007 жылдың 27 шілдесіндегі Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
3. ҚР Президенті Назарбаев Н.Ә. 2012 жылғы халыққа кезекті «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» жолдауы.
4. <http://bilimsite.kz/ustaz/162-pedagogikalyk-tehnologiya.html>
5. Выготский Л.С. «Мышление и речь». Изд.5, испр – 21. Лабиринт 1999 – 352 б.
6. Бахшиева С.М. «Педагогикалық жобалау: теориясы мен технологиясы», Алматы, «Дәуір», 2011ж. 336б.
7. Бахшиева С.М. «Педагогикалық жобалау: теориясы мен технологиясы», Алматы, «Дәуір», 2011ж. 336б.

*Беркутова И. – магистрант КазГосЖенПУ
специальность «6М011900-иностранный язык: два иностранных языка»
e-mail: inkarberkutova03@mail.com*

Научный руководитель - к.п.н. Нурланбекова Е.К.

Алматы, Казахстан

НОВЫЕ ПОДХОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

Статья посвящена новым методам преподавания английского языка, что для достижения цели преподавания, учитель должен применять эффективные методы обучения. Автор пишет, что наше время – это время перемен, поэтому образование должно также идти в ногу со временем. У преподавателя есть многовариантов выбора, различные методы, разработанные специально для обучения. В статье рассмотрены новые подходы преподавания английского языка и даны подробные примеры и доказана эффективность подобных методов.

Ключевые слова: инновационные обучения, современные требования к образованию, работа в группе как неотъемлемая часть урока, новый взгляд на организацию занятий, способность критическому мышлению.

*Беркутова И.-ҚазМҚПУ магистранты
«6М011900-Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығы
e-mail: inkarberkutova03@mail.com*

Ғылыми жетекшісі - п.ғ.к. Нұрланбекова Е.Қ.

Алматы, Қазақстан

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ТӘСІЛДЕРІ

Андатпа

Бұл мақалада ағылшын тілін оқыту жаңа әдістеріне арналған мақала. Мұғалімі оқыту мақсатына жету үшін, тиімді оқыту әдістерін қабылдауға тиіс. Автор біздің уақыт өзгеріс уақыты деп жазады, сондықтан білім заман талабына жүруге тиіс. Мұғалімнің көптеген мүмкіндіктері бар.

Мақала ағылшын тілін оқыту үшін жаңа тәсілдерді қарастырады және егжей-тегжейлі мысалдар береді және осындай әдістердің тиімділігін дәлелдейді.

Түйін сөздер: инновациялық оқыту, заманауи білім беру талаптары, сабақтың ажырамас бөлігі ретінде тобық жұмыс, оқытуды ұйымдастырудағы жаңа көзқарас, сын тұрғысынан ойлау қабілеті.

*Berkutova I. - Candidate for master degree
Kazakh State Womens Teacher Training University
«6M011900-Foreign languages: two foreign languages»
e-mail: inkarberkutova03@mail.com*

Nurlanbekova E.K.-Candidate of pedagogical sciences

NEW APPROACHES OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE

Annotation

The article is devoted to new methods of teaching English that, in order to achieve the goal of teaching, the teacher must apply effective teaching methods. The author writes that our time is a time of change, therefore education must also keep pace with the times. The teacher has multiple choice options, various methods developed specifically for teaching. The article considers new approaches to teaching English and gives detailed examples and proves the effectiveness of such methods.

Key words: innovative training, modern requirements for education, work in the group as an integral part of the lesson, a new point of view at the organization of classes, the ability to critical thinking.

Конец XX века является периодом когда человечество вступило в стадию развития, которое получило название постиндустриального или информационного времени.

Таким образом очевидным является тот факт, что формирование и обучение личности резко изменяются. В XI веке огромное внимание уделяется человеку как личности – его сознанию, духовности, культуре, нравственности, а также высокоразвитому интеллекту и интеллектуальному потенциалу.

В послании Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана от 31 января 2017 г. сказано: «Сегодня я ставлю задачу обеспечить реализацию Третьей модернизации Казахстана. Необходимо создать новую модель экономического роста, которая обеспечит глобальную конкурентоспособность страны». Поэтому сейчас одним из важных направлений в системе образования становится разработка и внедрение новых педагогических технологий, методов соответствующих требованиям времени. [1]

Современные подходы к обучению иностранному языку подчеркивают важность использования компьютера на уроках, так же создание новых условий организации урока, возможность ученикам выразить свои собственные идеи в удобной для детей творчески продуманной форме.

Обучение языкам не является легкой задачей. Каждый человек обладает разными способностями, разной усидчивостью и памятью, в особенности если это касается изучения иностранного языка. Часто во время изучения иностранного языка возникают затруднения в произношении некоторых звуков, построению грамматически верных предложений присущих только данному языку в нашем случае английскому. Все факторы которые были перечислены являются причиной снижения интереса и активности в изучении английского языка.

Ученики которые хорошо владеют грамматикой не всегда владеют навыками разговорной речи т.е. грамматическая часть языка и разговорная должны практиковаться и развиваться параллельно. «Современный динамично меняющийся мир, требует от нас, учителей, применения новых подходов в обучении, которые будут «формировать у учащихся, как актуальные знания, так и соответствующие практические навыки» .[2]

«Речь - главный инструмент для формирования коллективного опыта».

Так как система образования не стоит на месте, каждый год появляются новые улучшенные методы и подходы преподавания. Если раньше ученикам давался и объяснялся учебный материал полностью учителем, то сейчас учитель больше стремится к тому, чтобы сами ученики могли высказать

свое мнение, порассуждать над той или иной темой, отстоять свою точку зрения, больше внимания уделять развитию разговорной речи на уроках.

Учителям иностранного языка просто необходимо применять новые подходы в обучении, с целью улучшения качества своего преподавания и увеличения качества знаний детей.

Модуль «Новые подходы в обучении» это один из семи модулей программы курсов Кембриджского Университета который был определен специалистами. Он включает в себя групповую работу, а также диалогическое обучение.

Так какие новые подходы в обучении способствуют развитию разговорной речи? Работа в группе – этот процесс обучения становится одним из наиболее эффективных, т.к происходит при активном участии самих учеников. Поэтому знания приобретённые в ходе такой работы остаются в памяти надолго. В ходе такой работы учащиеся сами замечают свой прогресс.

Также одним из больших плюсов групповой работы является, то что, что в процессе обучения в группе уходит психологический барьер, ученики становятся менее скованными, даже уверенными в себе и в своих суждениях. Таким образом работа в группе помогает решить одну из самых сложных проблем, как языковой барьер.

Коллаборативное обучение- это обучение учеников в сотрудничестве. Создание коллаборативной среды на уроках, способствует успешной работе на уроке и достижению целей. Такая среда должна присутствовать при организации работы в группах. Используя данный метод обязательно должно быть распределение ответственности между членами группы, что должно способствовать

более эффективной работе всей группы.

Во время групповой работы ученикам могут быть предложены такие задания творческого характера, как составить постер, кластер, проект по теме и защитить его. Подобные задания вызывают у учеников большой интерес, и хорошему обучению. Защищая проекты ученики сами составляют свою речь, если они допускают какие либо ошибки это не является плохим результатом. Используя такие виды работы на уроках английского языка способствует развитию у учащихся способности анализировать, уметь оценить себя, своего одноклассника и товарища по группе, самостоятельно добывать информацию, уметь признавать свои ошибки и размышлять над тем, как их можно исправить, а также умение сотрудничать и предоставить все это устно.

Во время организации групповой работы необходимо учитывать уровень возможностей каждого ученика. Четко распределить функции внутри группы, таким образом что все имели время на выступление. Возможно ученик с низкой мотивацией, получит ответственную роль и сможет самореализовать себя, тем самым проявить свои знания, узнать, как построить предложение правильно, просто узнать значение слова.

Обучение в виде диалога тесно связано с критическим мышлением. Организовывая урок в форме диалога у учащихся повышается интерес к предмету, так же это повышает культуру, расширяет кругозор, а одно из самых важных способствует глубокому пониманию изучаемого материала. Подобные уроки способствуют, тому что ученики научиться слушать и слышать друг друга, давать информацию и анализировать эту информацию.[4]

Во время общения-диалога на уроке, ученики получают возможность общаться с помощью знаний, а получать знания через общение друг с другом.

Подобные новые методы представляют собой эффективного инструмента для обсуждения проблемных вопросов, обмена информацией, представляют собой творческое ролевое задание.

Пример планировки урока и принцип взаимодействия учеников. «Горячий стул» стул ставится лицом к группе. В целях обеспечения более непринужденного общения, допускается расположение «горячего стула» в центре круга.

Алгоритм реализации:

1. Ученикам назначается роль определенного персонажа, либо они сами придумывают роль, имеющую отношение к поставленному вопросу.
2. Ученики анализируют свои роли в группах или самостоятельно.
3. Другие участники групп продумывают сложные вопросы для человека, располагающегося на «горячем» стуле.
4. Обсуждаемый герой садится на «горячий» стул, и одноклассники его опрашивают. Это поможет ученикам почувствовать сопереживание определенному человеку или свою причастность с той точкой зрения, мнением, которое они не разделяют.

Этот метод дает возможность не только проверить знания одного учащегося, который сидит на «горячем стуле», но и проверить знания ребят в классе. Конечно, данный метод очень сложен в применении на уроках английского языка, но, тем не менее, применение на уроках этого приема как раз ярко выражает свою эффективность. Если в начале ученикам не понятна идея такого метода и первой их реакцией является не желание учувствовать и оказаться на «Горячем стуле», то после проведения нескольких уроков на «Горячем стуле» учащиеся станут более активными, станут свободнее отвечать на вопросы, и стараться правильно ответить и спрашивать. Если раньше дети не могли ставить вопросы равные учителю, то затем это меняется, вопросы и ответы теперь на которые побуждают детей становятся рассудительными и проанализированными.[5]

Наиболее сложным для учеников в процессе построения предложений, и использования их в речи, считаю недостаточно богатый словарный запас. Если в диалоге зачастую появляется вопрос «Why?», ученики сразу испытывают трудности, так как данный вопрос побуждает к рассуждению. Для того чтобы это сделать на английском языке, нужен достаточный объем словарного запаса, поэтому немаловажным является дать ученику возможность высказать свое мнение, пусть и не совсем грамматически верно. Учащиеся сами должны понять, в чем они испытывают затруднения, и как они могут их преодолеть. Только когда они сами поймут, только тогда можно увидеть положительный, результат. Но, конечно со своей стороны учитель должен направлять ученика и быть ведущим организатором и способствовать возникновению правильных вопросов.

Применение практических заданий, помогает научить детей свободному общению на английском языке, а систематическое использование новых подходов в обучении может помочь в развитии речи учащихся.

Главной задачей перед учителями является понять, что дети в процессе самостоятельной работы лучше усвоят то, что они открыли сами.

Литература:

- 1) Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана от 31 января 2017 г.
- 2) Руководство для учителя II ЦПМ АОО «Назарбаев интеллектуальные школы» Астана 2014 г
- 3) Беляева Л. А., Иванова Н.В. Презентация Power-point и ее возможности при обучении иностранным языкам // Иностранные языки в школе. – 2008. – №4.
- 4) «Диалог на занятиях» Нейл Мерсер, профессор образования в Кембриджском Университете , 2005 г
- 5) Белякова М. А. Международная проектная деятельность как способ раскрытия творческого потенциала личности ученика // Иностранные языки в школе. – 2007. – №3.

МРНТИ14.25.09

*Хамитова Ж.- ҚазМҚПУ магистранты
«6М011900-Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығы
e-mail: zhanar1501@mail.ru
Ғылыми жетекшісі - п.ғ.к. Нұрланбекова Е.Қ.
Алматы, Қазақстан*

ШЕТЕЛ ТІЛІ САБАҒЫНДА АҚПАРАТТЫҚ КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа

Қазіргі заманда шетел тілін оқыту барысында жаңа технологияларды қолдана отырып, педагогикалық қалыптасқан жазу, тыңдау, түсіну, сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға болады. Ақпараттық коммуникациялық технологияларды шетел тілі сабағында қолдану арқылы тілді үйренуге деген мотивацияны арттыруға, тілдік компетенцияны дамытуға, ақпаратты байланысқан және дәйектелген күйде беруге болады. Сабақтың қызықты да тартымды болуына сабақтың мақсатына жету үшін жоғары дәрежеде пайдалана білген ақпараттық- техникалық құралдардың мүмкіндіктері де оң әсер етеді. Жаңа тақырыпқа байланысты материалдарды аудио-визуалды қабылдау мен көрсетілім оқушылардың тілді тез меңгеруіне көмектеседі. Қазіргі оқушылар кітапханаға барғаннан гөрі интернетпен жұмыстануға көбірек қызығушылық танытады, интернетпен жұмыс жасағанда белсенді болады. Оқушы өз бетінше ойланып, шешім қабылдауға дағдыланады. Жалпы, жас ұрпақты оқытуда АКТ-ны пайдалану сапалы білімнің кепілі деп сенемін.

Түйін сөздер: ақпараттық коммуникациялық технологиялар, шетел тілі, видео-сабақтар.

Хамитова Ж. - магистрант КазГосЖенПУ
«6M011900-Иностранный язык: два иностранных языка»

e-mail: zhanar1501@mail.ru

Научный руководитель - к.п.н. Нурланбекова Е.К. Алматы, Казахстан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В современном обществе все более возрастает роль иностранных языков. Знание иностранного языка дает молодежи возможность приобщиться к мировой культуре, использовать в своей деятельности потенциал обширных ресурсов глобальной сети Интернет, а также работать с информационными технологиями и мультимедийными средствами обучения. Цель обучения иностранному языку-это коммуникативная деятельность учащихся, то есть практическое владение иностранным языком. Интернет влияет на систему образования, вызывая значительные изменения в содержании и методах обучения иностранным языкам. Ведущим компонентом содержания обучения иностранного языка является обучение различным видам речевой деятельности: говорению, аудированию, чтению, письму. Обучающая компьютерная программа является тренажером, который организует самостоятельную работу обучаемого, управляет ею и создает условия, при которых учащиеся самостоятельно формируют свои знания.

Ключевые слова: информационные коммуникативные технологии, иностранный язык, видео-уроки.

*KhamitovaZh. - Candidate for master degree
Kazakh State Womens Teacher Training University
«6M011900-Foreign languages: two foreign languages»*

e-mail: zhanar1501@mail.ru

*Candidate of pedagogical sciences
Scientific supervisor - Nurlanbekova E.K.
Almaty, Kazakhstan*

USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES.

Annotation

Information and communication technologies are a powerful learning tool, control and management of the educational process. It is the most important parameter of contemporary socio-cultural system. ICTs can expand access to language programmes and improve the quality of teaching and learning in general. The Internet also expands the classroom context and provides access to current, up-to-date materials from the countries of the target language. The positive affordances of ICTs in teaching foreign languages have been recognised in most educational contexts: the technology and materials are available, but ongoing training is essential if we are to reap the benefits of the rich learning environment, which ICTs offer for foreign language learning. As training and education become increasingly time and place independent, new models must be found to integrate the new media into a principled approach to teaching and learning, which enriches and supplements traditional materials and well-tried delivery systems in existing institutions.

Keywords: ICT, foreign language, video-lesson.

As information technologies evolve and advance over time, use of technology in classrooms has increased in the classroom. There is a wide spread belief that technology-based instruction can contribute greatly to the quality of teaching and learning experience. Technology is a facilitating tool of education which teachers and students get a great deal of benefit from. Today's language teachers need to learn how to take advantage of the technology and how to integrate it into their teaching skills. Computers, smart phones, tablets etc. provide powerful opportunities to learn foreign language. As the use of smart phone, computer etc. is increasingly common among students; teachers need to equip themselves with today's technology. Smart boards can be instrumental in engaging and motivating student in the class. For instance, pronunciation though the teacher is not a native speaker can be taught to learners with ease using smart phone/board. Teachers who introduce technology to their students may get a great deal of satisfaction when they, accomplish better. Technology doesn't constitute methodology, but teachers utilize technology to complement it. How can teachers begin to integrate technology in language teaching? I think first, teachers need to contemplate their aims pertaining teaching styles. Different technological materials offer different advantages therefore teachers should be aware of utilities technology. Teachers may apply technology to their teaching skills. As a matter of fact, when teachers use technology in class they should know students' current language skills and needs. In a nutshell, the role of technology in teaching foreign language is very significant in foreign language teaching process. Learning foreign languages is impossible to imagine without the use of multimedia learning tools. Of course, important tasks for the methodology of teaching foreign languages include providing opportunities to illustrate the actual process of communication in English, and creating an educational environment that provides real conditions for learning use of the target language and its culture [1.15].

Our century is called the information age, is bringing about changes to the traditional teaching of language. The use of computer technology in teaching in our time is of great importance, thanks to its new possibilities. The introduction of new information and communication technology expands access to education, forming an open education system, and changes the idea of the qualifications needed by modern graduate students. The most significant group of benefits is teaching the virtues of computer-based training. For example, teachers use the ability of computers to react instantly to input information to create simple training programs in the form of exercises. The technical advantage of teaching English with the help of multimedia technology is that sound cards allow users to record their speech and then compare it with the pronunciation of native speakers. Graphics capabilities of computers can represent any type of activity in the form of pictures or animation. This is particularly important when learning new vocabulary, as images on the monitor allow students to associate English phrases directly with actions, rather than with phrases in their native language. Moreover, the media are an excellent means of interactive communication between different linguistic groups, which is particularly evident in the application of computer networks. This could be a local area network connecting several machines in one school, or the Internet — a global network of millions of users .Technology tools for communication, collaboration, social networking... In particular, these tools have transformed how parents and families manage their daily lives and seek out entertainment, how teachers use materials in the classroom with young children and communicate with parents and families, and how we deliver teacher education and professional development [2.1].

Effective teachers provide a natural learning environment for learners. Most teachers before lessons consider what they are going to teach and what kind of activities they will apply in their lessons. Upon deciding on this, they get ready through making lesson plan and finding the right resources or elements they will use. First of all technological devices are more interesting for the students to make some useful activities. These advantages allow us to conclude that multimedia learning has great potential

for teaching oral speech in other languages. Through the optimal combination of a number technology and having additional features, multimedia learning provides almost limitless opportunities for teaching and learning. In recent years, there has been a tendency in the Kazakhstani education system to change the learning paradigm, such that schools are transitioning from transfer of knowledge to students in finished form toward the organization and management of self-learning and cognitive activity. With today's requirements for education, where a major element is independent work by students, high schools can enhance the process of learning, teaching methods, and forms of work organization that will develop the ability to learn, find needed information using a variety of information sources, and students' cognitive independence. Modern pedagogical science seeks to use new technology in teaching. The aforementioned interactive media get their proper use. Most of the wide variety of interactive educational software for learning English is aimed at independent elaboration of phonetic and grammatical aspects and making their use automatic. Features of these programs include interactive dialogues, speech recognition and visualization of pronunciation, animated videos showing articulation of sounds, exercises for development of all kinds of speech skills, videos with translation, and tracking one's own learning outcomes. Since the purpose of learning the English language is communicative activity, which requires practical command of the language, the task of teachers is to revitalize all students in the learning process to create a context for their creative activity. The use of modern means, such as awareness programs and Internet technology, as well as cooperative learning and project methodology, allow us to solve these problems. So, Internet sources that may come to the aid of foreign language teachers in the organization of independent work, include broadcasting, interacting with and searching in online resources, where cognitive information, training materials and conditions can be found that are conducive to the formation of professional competence for future specialists [3.1].

Today we have a unique helper that allows us to bring in the best teachers from many countries through the software they create. Intensification of the process of transition to an information society, associated with the widespread introduction of new information technology and computer telecommunications, necessitates the development of other forms and methods of teaching foreign languages. Multimedia technology is considered to be information technology training that integrates audiovisual information in several media (text, video, audio, graphics, animation, etc.). This implements interactive dialogue with user systems and various forms of self-employment. The use of multimedia technology in the learning process allows for improvements in the process of organic combination of traditional and innovative forms and methods of education; implementation of training, information, games, modeling, design and analysis functions; performance of such general didactic principles as visibility and accessibility; feasibility of systematic transition from education to self-education; a positive emotional background for training; and linking theory to practice [4.45].

In addition, multimedia technology is supported by multimedia programs, encyclopedias, dictionaries, and a special information educational environment created for holistic knowledge of the world in the context of computer-aided design and modeling. In order to introduce multimedia technology in the learning process, it is first necessary to create conditions for sound pedagogical and methodological

application of multimedia technology. The integration of the Internet in education and, in particular, its use in the teaching of foreign languages, is now quite relevant. Currently, most schools and universities in our country are equipped with multimedia rooms for English language learning. These rooms have computers, projectors and interactive whiteboards. Thus, the combination of traditional and newer teaching methods of language teaching will ensure a higher level of learning. Unfortunately, at the present time, the use of multimedia technology to intensify individual work in the study of foreign languages is largely constrained by the high cost of computer equipment, as well as the lack of a sufficient number of theoretically grounded and experimentally tested computer programs intended for independent foreign language learning. In general, a situation currently exists in which, on the one hand, there are a small number of theoretical studies that have not been widely put into practice; and on the other, there are many disparate programs that do not have a serious theoretical basis. The current analysis showed that in pedagogical science, especially in the practice of domestic university teaching, the capabilities of learning software, including multimedia technology, are underestimated. This is due primarily to complexity and insufficient development of a theory of the concept of multimedia technology as a didactic tool. Video tutorials, whether recorded or live, are important to students because they add another dimension to learning that makes a student's educational experience more effective. The videos allow a classroom setting to come to life, offering different perspectives and tools that students might not normally be able to take advantage of in their learning. Video tutorials can be viewed on computers through either DVDs or online streams, as well as mobile devices. They provide accessibility to those with disabilities who are not able to physically be present in a live classroom. Mothers of young children can learn from home while still attending to their children. Video tutorials help adult students save on transportation costs and commuting time. Video tutorials also allow students to access lessons from instructors who are well-known as specialists on their fields, but otherwise inaccessible to students due to distance, such as professors in foreign countries. So in conclusion, the ability to pause, rewind, stop and play a recorded video tutorial from a DVD or online helps students replay important points that they need to remember, which is essential for memory retention in preparation for exams. In a live classroom, it is easy to miss what the instructor says at any given moment, but with a video tutorial, notes can be rechecked for accuracy. A lesson in video format allows students to focus on specific segments, as well as play the information in its entirety [5.10].

Literature

1. The Internet Chat Room. A tool for Promoting Learner Autonomy by Jo Mynard.
2. Network-based language teaching: Concepts and Practice. Cambridge University Press.
3. The benefits of new technology in language learning by Gary Motteram. www.britishcouncil.org
4. En.m.wikipedia.org
5. The Positive Effects of integrating ICT in Foreign Language Teaching. Gazi University (Turkey).

СУЛТАНКУЛОВА ШОЛПАН УКАСОВНА

МЫСЕКЕЕВА АЛТЫН БЕКТУРСЫНОВНА

Абай атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, магистр, аға оқытушылары e-mail :sholpik1968@mail.ru

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА АҒЫЛШЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Аңдатпа

Мақалада ағылшын тілін екінші тіл ретінде оқытудағы ақпараттық технологиялардың рөлі көрсетіледі. Технологияны пайдалануда студенттердің білімін жоғарылатуға мүмкін түрлі тәсілдер жайлы айтылады. Осы әдістердің арасында ағылшын тілін оқытуға қолданылатын веб-сайттар, компьютерлік бағдарламалар, электрондық сөздіктер, хабар алмасу бағдарламалары, CD-ойыншыларды тыңдау, және видео-клиптерді оқып меңгеру болып табылады.

Түйін сөздер: Ағылшын тілін үйрену, білім беру технологиясы, автоматтандырылған білім беру, заманауи тіл оқыту құралдары

Sultankulova Sh.U., Mysekeeva A.B- senior teachers

USING INFORMATION TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH LANGUAGE IN HIGH SCHOOL

This article considers the role of using modern technology in teaching English as a second language. It discusses different approaches and techniques which can assist English language students to improve their learning skills by using technology. Among these techniques are online English language learning web sites, computer assisted language learning programs, presentation software, electronic dictionaries, chatting and email messaging programs, listening CD-players, and learning video-clips.

Key words: English Language Learning (ELL), educational technology, computer aided education, modern language teaching tools

Султанкулова Ш.У., Мысекеева А.Б-ст.преподаватели

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПРИМЕНЕНИЯ НОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ВУЗЕ

В статье рассматривается роль использования современных технологий в преподавании английского языка как второй язык. В нем обсуждаются различные подходы и методы, которые могут помочь учащимся английского языка улучшить свои навыки обучения с использованием технологий. Среди этих методов - онлайн-курсы изучения английского языка, компьютерные программы обучения языку, программное обеспечение для презентации, электронные словари, программы обмена сообщениями и электронной почтой, прослушивание CD-плееров и обучение видео-клипам.

Ключевые слова: обучение английскому языку (ELL), образовательные технологии, компьютерное образование, современные технологии в преподавании языка

Бүгінгі жастар егемен мемлекетіміздің экономикалық, саяси, мәдени дамуына үлес қосатын, болашақ маман иелері қалыптасуына ақпараттық технологияның атқаратын рөлі ерекше.

Білім беру жүйесін ақпараттандыру мемлекеттің ішкі саясаты ретінде қарастырылып, қоғамдық маңызы күн сайын арта түсуде. Жоғары оқу орындарында білім беруді ақпараттандырудың басты бағыттарында оқу үдерісін басқару және ұйымдастыру шаралары ретінде жаңа ақпараттық технологияларды кеңінен пайдалану, білім беру ақпаратын баршаға жеткізу мүмкіндіктерін қамтамасыз ететін инфрақұрылымды дамыту және телекоммуникациялық желі құру, жаңа ақпараттық технологияларды ендіру.

Жоғары оқу орындарындағы қазіргі таңдағы білім беру мазмұны мен оның дамуы оқу үдерісін технологияландыру және студенттердің бойында тіл меңгеруге маңызды қасиеттерді қалыптастыруға бағытталған шаралармен тығыз байланысты. Оқу үдерісін технологияландыру өз кезегінде педагогика ғылымы мен тәжірибесінің перспективалы бағыттары ретінде қарастырылуда. Сонымен қатар, оқу үдерісін технологияландыру білім беруді гуманизациялаудың концептуалды идеяларын тәжірибе жүзінде іске асыру бағыттары болып саналады. Өйткені, дәстүрлі оқыту жүйесінде білімнің реттеуші қызметі қалыптаспаған оқу мазмұны оқу фактілерін іске асырып, бұрыннан белгілі сұрақтарға бірыңғай жауаптар алуға бағытталған, сондықтан, жаңа оқыту технологиясының басты бағыттары жеке тұлғаның ойлау стилі мен шығармашылығын қалыптастыратын тұрақты құрылымдарды орнықтыруды мақсат етеді.

Педагогика ғылымында білім беру жүйесіндегі жаңашылдық, ғылыми білім берудегі педагогикалық инноватика бүгінгі таңдағы күрделі мәселелер қатарынан саналады. Заманауи талаптарына сай келетін оқытушы ең алдымен жоғары мәдениетті, жаңалыққа құштар бастамашыл тұлға ғана емес, ол педагогикалық дәстүрлі емес жолдармен шеше білетін психологиялық-педагогикалық құзырлылыққа ие, оқу ұжымы мен оқу тәрбие үдерісінің субъектілерінің жеке тұлғалық сапалары негізінде коммуникативті бағытта кәсіби іс- әрекеттерді ұйымдастыруға бейімдеуге негіз болады.

Ақпараттық оқыту технологиялары осы талаптарды жүзеге асыру жолдарындағы оңтайлы үдеріс бола алады. Ағылшын тілін оқыту үдерісінде ақпараттық технологияларды қолдану барысында студенттер жаңа білімді бұрынғымен біріктіре отырып және ақпараттың жаңа мазмұнға қолайлығы мен қолданбалылығын қарастыра отырып, белгісізден білімге қарай жүретін ақпарат пен идеяның мазмұндылығы жөнінде шешімдер қабылдайды. Бүгінгі таңда ақпарат құралдары мәдени өлшемдер мен құндылықтардың құрылымдық сапасына ықпал етіп, тың өзгерістер әкелуде, бұл ағылшын тілін оқытудың да мазмұнына айтарлықтай ықпал етуде, атап айтсақ ақпараттық технологиялар студенттердің танымдық қасиеттері мен шығармашылық қабілеттерін ұштап, түрлі мазмұндағы қиын сөздер мен ұғымдарды қабылдап, әр түрлі бағыттағы, мәліметтерді есте сақтауға дағдыландырады.

Студенттерді ағылшын тілін үйренуде жаттанды білімге емес, ұғынуға бейімдейді, жан- жақты білімдер ақпаратты сауатты тұлға тәрбиелеуге ықпал етеді. Компьютерлік технологияларды қолдана отырып, тың идеялар мен ұғымдарды жинақтау барысында студенттердің өздерінің де ағылшын тілін үйрену бағытындағы мотивациялары шындала түседі, ағылшын тілін үйрену талаптары айшықталып, көңілге қонымды мәселелер шешу жолдарын іздестіреді.

Студенттердің ойлау іс-әрекеттерінің белсенділігін оқыту үдерісінде көтеру, оқытудың әдіс-тәсілдерінің формаларын жаңарту, қызығушылық пен белсенділікті жоғарылату, дағды мен іскерлікті қалыптастыру ақпараттық технологияны қолдану жағдайында ерекше ден қойылуға тиісті мәселелер деп қарастырамыз. Ағылшын тілін үйрену бағыттары тек қана бағдарламалық білім көлемін меңгерумен ғана есептелмей, оның оқу әрекеттерінің қалыптасуымен, ағылшын тілін білуге құштарлығының дамуымен үйренуге деген өздік талпыныстарымен да ескеріледі.

Компьютерлік технологияларды қолдану жеке тұлғаның танымдық қасиеттері іс-әрекет барысында дамытыны туралы ғылыми тұжырымға сай келеді. Осыларды негізге ала отырып ақпараттық технологияларды қолдану барысында ағылшын тілін оқытудың мүмкіндіктері мол екендігі айқындала түсетіндігін байқадық. Ағылшын тілін үйретуде ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану оқу үдерісінің сапасы мен қарқынын арттырады. Оқыту үдерісінің жекелеген студенттердің үлгерімінің тиімділігін арттыруға ықпал етеді.

Жоғары оқу орындарында ағылшын тілін оқытуда ақпараттық технологияны қолданудың педагогикалық шарттарын төмендегідей анықтадық:

Бірінші шарт оқу-тәрбие үдерісінде дамыта оқыту мақсатында студенттердің танымдық іс-әрекеттік қызығушылықтары бойынша жүйелі зерттеу жұмысын жүргізу. Егер студенттер жаңа ақпараттық технологиясын жақсы игеріп, ағылшын тілін үйренуге қызығушылықтары артса, онда ағылшын тілін білу мүмкіндігі де арттады.

Бірінші шарт бойынша қазіргі уақыт талабына сай студенттерге оқу үдерісінде ақпараттық технология құралдарен жабдықталған компьютерлік класстар, тіл орталығы және интернет орталығы, сонымен қатар электрондық оқулықтар оқу кешеніне енгізілді. Студенттердің танымдық іс-әрекеттік қызығушылықтары қалыптастырылды.

Екінші шарт жоғары оқу орындарында студенттерді даярлауда, оқу үдерісін технологиялық тұрғыда қамтамасыз етіп, студенттердің танымдық қызығушылықтары мен қабілеттерін ескере отырып, компьютерлік технологияны қолдануды кезеңдеп жүзеге асыру. Ағылшын тілін оқытуда студенттердің білім деңгейіне сәйкес төменгі, орта, жоғары деңгейге бөле оқыту үлкен жетістіктерге жетуге көмектеседі.

Екінші шарт бойынша оқу үдерісін технологиялық тұрғыда қамтамасыз етіп, студенттердің жеке қабілеттерін ескере отырып, компьютерлік технологияны кезеңдеп жүргізілу қолға алынды, студенттердің ағылшын тілінен білім деңгейі төмен, орта, жоғары деңгейлеріне байланысты топтастырылды.

Үшінші шарт ақпараттық технологияларды қолданудың жалпы бағыттары мен ғылыми әдістемелік тұғырларын сәйкестендірудегі іс-әрекеттерді шығармашылықпен үйлестіру.

Үшінші шарт бойынша ақпараттық технологиялардың түрлері мен бағыттарын ғылыми әдістемелік сәйкестендіру іс-әрекеттерін шығармашылықпен үйлестіру түрлері қарастырылды.

Жаңа педагогикалық технология тандауда ең бастысы дидактикалық мақсаттар көзделіп, білім беру технологиясының оқытылатын пән ерекшеліктеріне сәйкес келуі басты талап болып табылатынын міндетті түрде ескеру қажет деп ойлаймыз соның ішінде әсіресе:

- оқу мақсатын диагностикалық тұрғыда дұрыс қойып, студенттердің тұлғалық жағынан қалыптасу ерекшеліктерін және студенттердің оқу материалын игеруінің сапасын объективті түрде бақылауға;

- оқу-танымдық іс-әрекет мазмұны мен құрылымын анықтауға ықпал ететіндей деңгейде оқу үдерісін жобалауға;

- оқу мақсатына жетуге барынша ынталы болуға мән берген жөн.

Осы талаптар тұрғысынан қарағанда дәстүрлі педагогикалық жүйенің көптеген элементтерінің деңгейі төмен екендігіне көз жеткізуге болады. Сондықтан, жеке тұлғаның танымдық іс- әрекеттік қызығушылықтарын дамыту жаңа технологиялардың өзегі болып табылады.

Жаңа ақпараттық технологиялар оқытудың тиімділігін арттыруға; көрнекі-бейнелік және теориялық ойлауды дамытуға; есте сақтау, зейін бақылағыштық сияқты үдерістерді дамытуға, көшбастаушылық және ұйымдастыру жетекшілік қабілеттерін қалыптастыруға; шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді және үйренушілерді ақпараттық қоғамның жағдайларына бейімдейді. Жаңа ақпараттық технологиялардың тағы бір басымдылығы, оның интерактивтілігі яғни өзара әрекетті қалыптастыруға мүмкіндік беруінде. Интерактивтіліктің жоғары деңгейін телекоммуникация жүйесінде (интернет, электронды пошта, чаттар, автоматтандырылған тестік бағдарламалар үйретуші бағдарламалар және т.б). айтуға болады.

Жаңа ақпараттық технологиялар оқу үдерісінің тиімділігін арттыруға, жекелеген оқушылардың үлгеріміне әсер етеді. Ғылыми-техникалық ақпарат көлемінің қауырт өсуі және осыған байланысты көп ақпараттық тез «ескіруі», ағыл-тегіл ақпаратты машина арқылы өндеудің және ақпарат үдерістері мен басқарудың тиімді тәсілдерін жасау қажеттігі өмір талабы болып отыр. Соған орай жоғары оқу орындарында ақпараттық технологияларды қолдана білуінің маңызы зор. Оқу үдерісі адам іс-әрекетінің, яғни білім беру үдерісіндегі субъектілердің бірлескен іс-әрекеті. Жоғары оқу орындарындағы ақпараттық технологиялық оқыту үдерісі қызығушылық-мақсаттық, мазмұндық, операциялық-қызметтік және бағалы нәтижелік сипатта ұйымдастырылады.

Ақпараттық технологияларды жоғары оқу орындарында қолданудың негізгі бағыттары электронды оқулықтар мен интернет технологиясын пайдалану, бұлар өз кезегінде студенттердің ой-өрісін, жігерін шыңдап, ақпарат кеңестігінен білім алуына жағдай жасайды. Студенттер ақпараттандыру үдерісі барысында электронды оқулықтарды және дүние жүзілік Интернет жүйесін қолдана отырып, білім өрісін кеңейте алады.

Сонымен қатар қазіргі оқыту құралдары: компьютерлер, телекоммуникациялық байланыс құралдары, қажетті интерактивті бағдарламалық және әдістемелік жабдықтар, әр түрлі оқыту формаларын жетілдіруге мүмкіндік береді, оған қоса олардың өздігінен білім алуын ұйымдастырудағы өзіндік жұмыстарды орындататын әдістемелік құрал ретінде атқаратын маңызы зор.

Қазіргі уақытта білім мен ақпараттық технологиялар өзара сабақтас ұғымдар ретінде танылуда. Жоғары оқу орындарында ақпараттық технологияларды дайындаудың маңыздылығы оны оқытудың барлық формаларында дәрістер, семинарлық, лабораториялық, практикалық сабақтар, аудиторида тыс және т.б, қолдануға болатындығында. Студенттерді ақпараттық технологияларды кәсіби іс-әрекеттерде пайдалануға дайындау оның кәсіби іс-әрекетіне дайындығының бір көрінісі болып табылады. Жаңа ақпараттық технологиялардың білім беру бағыттарына сәйкес басты ерекшеліктері қатарына:

- 1) техникалық жағдайы (қолданатын техниканың түрлері);
- 2) бағдарламалық-технологиялық сипаты (қолданыстағы бағдарламалық құралдар);
- 3) ұйымдастыру-әдістемелік бағыттар (оқу үдерісін ұйымдастыру);
- 4) білім берудің пәндік аймағы- жатады.

Бағдарламалық қамтамасыз етудің алты түрі бар : бақылайтын және тестік бағдарламалар; тренажер бағдарламалар; ақпараттық-анықтамалық жүйелер, ойындық-модельдеуші бағдарламалар, электронды оқулықтар, мультимедиялық бағдарламалар.

Жоғарыда ұсынылған ақпараттық технологияларды қолданудың педагогикалық шарттарының негізінде жоғары оқу орындарындағы студент білім алу үдерісінде ақпаратты технологияны пайдалану барысында мына талаптарды ескеру қажеттілігін байқадық:

- осы заманауи бағдарламалық-техникалық оқу құралдарын үйлесімді қолдана отырып, оқу материалын дәл, нақты баяндап беруі;
- осы заманауи ақпараттық білім беру технологияларын қолдана алатындай ебдейлігі болуы;
- оқу үдерісін ұйымдастыруда және өз білімін тексеруде және бақылауда ақпараттық технологияларды пайдалана алатын болуы;
- алынған нәтижелерді талдап және өңдеп, ғылыми және педагогикалық эксперименттер жүргізе алуы;
- өзін қызықтырған ақпараттарды жүйелі түрде жинақтап, өңдеп, іс-тәжірибесінде орнымен пайдалана алатындай болуы;
- өз әрекетін жоспарлап, бағдарлама жасап, жобалай отырып, бағдарлама арқылы тиісті эксперименттер жасауы.

Білім беруді ақпараттандыру мәселелерін бүгінгі таңдағы ақпараттандыру ғылымдық шараларына батыл қадам басу деп санауға болады. Өйткені, әлемде білімнің ролі барған сайын артуда, ақпараттану деңгейі мемлекеттің саяси және шаруашылық деңгейін анықтау өлшемі ретінде қарастырылуда. Қоғам дамуын жеделдету күштің негізгілерінің бірі ретінде ақпараттандыру саясаты айқындалады. Қоғамды ақпараттандыру білім беру жүйесін компьютерлендіру жүйесіз мүмкін емес, соған орай бұл мәселе қазірде педагогика ғылымында өзінің мәні мен маңыздылығы жағынан алдыңғы орында тұр. Бұл мәселенің құзырлылығы сонымен қатар, оның түбірімен жаңа, соны жаңалық болуы мен де құндылығын артыра түседі. Компьютердің пайда болумен өзекті мәселеге айнала отырып, ақпараттандыру саласы, дәстүрлі педагогика ғылымындағы ескі сүрлеудей, өркен бұрынғы ғасырлық мыңжылдық тәжірибелерді негіз етіп ала алмайды, тек өзінің ішкі мүмкіндіктеріне, ғылыми базасын ғана тірек етіп дамиды және барлық ғылым салаларында қолдануға қолайлы болумен ерекшеленді.

Өмір талабына сай ағылшын тілін үйрену маңызы күн сайын арта түсуде. Үйренушілердің білім алуға деген ынтасы белгілі бір дағдылар мен қабілеттіліктерді қажет етеді. Сондықтан, үйрену барысында белгілі дағды мен қабілет қалыптасуы арқылы танымдық қызығушылық пайда болады. Қазіргі компьютерлік құралдар адам әрекетінің жасанды нәтижесі бола отырып, өз кезегінде көптеген қиындықтардан құтқаратын көмекші де болады, танымдық терең сырға жетелейтін жетекші де бола алады.

Компьютерден хабары бар студенттің логикасы да жақсы дамиды. Компьютер- ақпарат ошағы болып қала береді. Оқытушының ролі негізінен тиісті деңгейде білім беруге бағытталған, ол студенті шама-шарқынша компьютерді пайдалану іскерлігін дамытуға ықпал етеді. Жас тұлғаның ғылыми дүниетанымын қалыптастырып, жан-жақты дамытуда ағылшын тілінің алатын орны зор деп санаймыз.

Білімділік деңгейін жоспарлау оқу барысында студенттердің өз алдына мақсат қойып, соған ұмтылуы, тырысу, көп білуге құштарлық сияқты т.б. жеке бас қасиеттерінің қалыптасуына оң ықпал етеді.

Қорыта айтқанда жаңа ақпараттық технологиялар-компьютерлік бағдарламалар, электрондық оқу құралдары, интернет- ағылшын тілін үйренуге мол мүмкіндіктер береді және осы мақсатқа жету үшін ең тиімді жолдардың бірі болып отыр. Қазіргі уақытта білім берудің аясы кеңейіп, оқыту мазмұны мен әдісі өзгеріп жатқанда ақпараттық технологияны пайдалану студенттердің шығармашылық іс-әрекетін қалыптастырудың бірден-бір мүмкіндігі болып табылатынын көрсетіп отыр.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ш.Х.Құрманалина, Б.Ж.Мұқанова. Педагогика: Астана 2007ж.
2. Н.Берікұлы.Педагогика. Оқу құралы, 2004 ж.
3. Ж.Б.Қоянбаев.Р.М. Қоянбаев Педагогика Алматы, 2002 ж.
4. Қ.Сейталиев. Педагогиканың жалпы негіздері. Ақтөбе, 2004 ж.

References:

1. Sh.Kurmanalina,B.Zh.Mukanova. Pedagogika. Astana .2007.
2. N.Berikuly. Pedagogika. Oku kuraly,2004.
5. Zh.B.Koiyanbayev, R.M. Koiyanbayev. Pedagogika.Almaty.2002.
3. K. Seitaliyev. Pedagogikanyyn zhalpy negizderi. Aktobe.2004.

МРНТИ 14.35.09

Turlybekova A.U.

2nd course postgraduate of specialty 6M011900 Foreign Language: two foreign languages of Kazakh National Pedagogical University named after Abai, Almaty, Kazakhstan

EDUCATIONAL OPPORTUNITIES OF EDUCATIONAL INTERNET RESOURCES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Annotation

The article represents positive and negative sides of using the computer as means of information and communication technologies in teaching foreign language. Also, its effectiveness in formation language skills of the learners. In present time, the conditions of the world globalization development of information technologies leads to formation of new ways of using the Internet. Now in the world the consecutive and steady movement to creation of information society which is urged to create the best conditions for the maximum self-realization of each person is observed. The bases for such process are intensive development of computer and telecommunication technologies and creation of the developed informational and educational environment

Keywords: communication technologies, computer technologies, internet resources, information system, didactic characteristics, multimedia means, approaches;

Тұрлыбекова Ә.Ұ.

Абай атындағы ҚазҰПУ 6M011900 – Шетел тілі: екі шетел тілі мамандығының 2курс магистранты, Алматы, Қазақстан

ОҚУ-ИНТЕРНЕТРЕСУРСТАРЫНЫҢ ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ МҮМКІНДІКТЕРІ **Аңдатпа**

Бұл мақалада оқу-интернет ресурстарын шет тілін үйретуде қолданудың артықшылықтары мен кемшіліктері жайлы жазылған. Сонымен қатар оқыту процесін интернет ресурстары арқылы тиімді ұйымдастыра отырып, тіл үйренушілерде қалыптасатын дағдылар мен қабілеттер көрсетілген.

Түйін сөздер: коммуникациялық технологиялар, компьютерлік технологиялар, интернет ресурстар, ақпараттық жүйе, дидактикалық ерекшеліктер, мультимедия түрлері;

Тұрлыбекова А.У.

магистрант 2-курса КазНПУ им. Абая по специальности 6M011900 –Иностранный язык: два иностранных языка, Алматы, Казахстан

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ УЧЕБНЫХ ИНТЕРНЕТ РЕСУРСОВ В ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В данной статье рассмотрены определение положительных и отрицательных сторон использования компьютера как средства информационных и коммуникационных технологий в процессе обучения иностранному языку.

Ключевые слова: коммуникационные технологии, компьютер технологии, интернет ресурсы, информационная система, дидактические характеристики, мультимедийные средства;

Now the problem of introduction of information and communication technologies in teaching process, development of special models and technologies, new approaches to teaching foreign languages is actual. This means firstly, use of language in a real context, and, secondly, need of the solution of psychopedagogical problems of using computer means for educational process on the basis of observance of balance between the best methods of traditional teaching and information technologies

Relevance of using new information technologies is dictated. Now, a drastic increase of volume of information, knowledge in itself stop being end in itself, they become a condition for successful realization of the personality, her professional activity. In this regard it is important to help students to become active participants in teaching process and to form in them need for continuous search. Respectively, there is a task to create such model of educational process which would allow to open and develop their creative potential [1].

Informatization of education is directly connected with formation of telematics – the uniform computer system of mass media uniting computer networks, television, satellite means of communication which allow to create local, professional, regional and global information systems. The worldwide network - Internet became the leader among telecommunication technologies. Today various means of multimedia technologies expand possibilities of the teacher, optimize studying of languages, make its fascinating process discoveries of the novel world of a foreign language and culture.

Differing in high extent of interactivity, the Internet technologies create a unique educational and informative environment which can be used for the solution of various didactic tasks of learning foreign language (for example, informative, information, cultural). It is also one of the main advantages of computer telecommunication – it closes the electronic information environment, allowing students and teachers to work with the computer, as with a universal remedy of information processing.

Modern computer telecommunications can provide transfer of knowledge and access to different educational information on an equal basis, and sometimes and much more effectively, than traditional tutorials. Telecommunications allow to carry out essentially new approach of teaching foreign languages. Training with use of resources the Internet represents an alloy of new information technologies with the new pedagogical: on the one hand, the teacher's position changes, he stops being "a source of knowledge", and becomes the organizer of process of research, processing of information, creation of creative works in implementation of active approach to education.

In language teaching, the Internet helps to facilitate the formation of skills of informal conversation, and also with training in lexicon and grammar, providing original interest and, therefore, efficiency. Moreover, the Internet develops the skills important not only for a foreign language. Firstly, it is connected with cognitive operations: analysis, synthesis, abstraction, comparison, verbal and semantic forecasting and anticipation, etc.

The Internet develops social and psychological qualities of the trained: their self-confidence and their ability to work in collective; creates the atmosphere, favorable for teaching, acting as means of interactive approach.

Interactivity not simply creates real situations from life, but also forces learner adequately to react them by means of foreign language. And when it starts turning out, it is possible to speak about language competence.

The main ability is to react spontaneously to statements of others, expressing the feelings and emotions, being arranged and being reconstructed under way, i.e. we can consider interactivity as a way of self-development on the Internet: opportunity to observe and copy use of language, skills, and examples of behavior of partners; to take new values of problems during their joint discussion.

The main subject of learning in foreign language is development of all types of foreign-language activity and thinking, beginning from oral communication and ending up with development of abilities to

versatile work with the text on extraction of information. Teaching in foreign language is multi-sided process which is caused by the main objective – development of the identity of the student capable and desire to participate in cross-cultural communication in the target language and independently to be improved in the foreign-language speech activity [2]. Higher education institutions train the graduates directly for practical activities on various specialties therefore their preparation for use of knowledge of foreign language in connection with future specialty gets a professional orientation.

Allocating the following levels of proficiency in language in relation with using of Internet technologies in teaching foreign languages:

- initial level – possession of elementary skills writing and reading;
- the average level – sufficient level of proficiency in language for implementation of tasks with average complexity;
- the advanced level - ability to carry out free communication in a foreign language.

Using information resources of the Internet, integrating them into educational process is possible to solve a number of didactic problems more effectively:

- to form skills and abilities of reading, directly using materials of network with different degree of complexity;
- to improve listening on the basis of the authentic sound texts of the Internet which are also prepared by the teacher;
- to improve abilities of written language, individually or in writing making answers to partners, participating in preparation of papers, compositions;
- to fill up the lexicon, lexicon of the modern English reflecting a certain stage of cultural development of the people, a social, economic and political system of society;
- to get acquainted with the cultural knowledge including speech etiquette, features of speech behavior of various people in the conditions of communication, features of culture, traditions of the country of the target language;
- to form steady motivation of foreign-language activity of pupils in occupations on the basis of systematic use of "live" materials, discussion not only questions in the textbook, but also the actual problems interesting for everyone.

These factors result in need of active use of the Internet resources in education. Introduction of information technologies in educational process takes the increasing place in teaching foreign language. Didactic properties of multimedia means are based on two major functions of the Internet — information and communicative (text presentation of information; visual information; sound presentation of information; the integrated presentation of information; information search; receiving and information transfer; storage of information; classification and structuring information). Teaching with Internet technologies demands the didactic system based on the personal focused approach to education. This approach is based on development of critical and creative thinking which can be formed in the presence of a problem statement of material, additional search of necessary information, comparison of the opposite points of view, search of an original solution and so on.

Possibilities of the Internet define various tasks which can be solved in educational process. The most important tasks which can be realized in foreign language teaching by means of Internet technologies in higher education institution is the following:

- 1) development of abilities of foreign-language communication in different spheres and situations;
- 2) formation and improvement of language skills;
- 3) development of skills of independent and research work of students due to specially organized activity with the use of Internet technologies that promotes initiation of independent activity and elimination of gaps in knowledge, abilities, skills;
- 4) increase of motivation and creation of need for learning of foreign language;
- 5) realization of an individual approach by means of the accounting of specific features of the communicative services of the Internet which are trained due to use;
- 6) formation of communicative skills and culture of communication.

Information provided by Internet resources in the conditions of higher education institution can be used in three main ways:

1. Use of information from the Internet as additional materials on the studied subjects, thus search is carried out by students independently by means of various search systems Yandex, Rambler, Yahoo, Google, etc.);
2. Use of information from the Internet as additional materials on the studied subjects, and search can be carried out by students to the concrete addresses which are selected by the teacher;

3. The combined way when there is use of information from the Internet as additional materials on the studied subjects, i.e. is provided to students the list of links to the electronic resources which are selected by the teacher, but in addition they also independently carry out search of necessary information by means of search systems[4].

Competent application of new types of independent work of students and Internet communication in teaching foreign language allows to optimize considerably educational process and to create authentic situations of communication that promotes considerably increase of level of motivation of students at learning of foreign language

Use of new information technologies in training in foreign languages, undoubtedly, bears in itself huge pedagogical potential, being one of the means turning training in a foreign language into live creative process. The computer – only a technology on service of the person, and it will never replace the teacher. However we will provide Bill Gates's remark "All computers in the world will change nothing without presence of the keen pupils knowing and betrayed to the business of teachers.

Bibliography

1. Andreeva A.A. Introduction to Internet Education. Textbook. – M.:Logos, 2003.–76 p.
- 2.Panina G.S., Vavilova L.N. Modern ways of activating learning: Textbook for stud. / T.S. Panina, L.N. Vavilova; Подред. . – M.: Publishing center «Академия», 2006.
- 3.Azhel Y. P. Peculiarities of implementing Internet technologies in organization of independent work of students in foreign language learning in non-linguistic institutions // Young scientist. — 2011. — №6. T.2. — С. 116-119.
4. Berkimbaev K..M., MukhamedzhanovB.K., NyshanovaS.T., KerimbayevB.T Using internet resources in teaching FL at universities // Russian University .-Edition informatization. -2012.-№2. с. 98-105.

МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖӘНЕ АУДАРМА МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПЕРЕВОД INTERCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION

МРПТИ 16.21.33, 11.15.82

Sharshova R.N.

*2nd course Master student of specialty 6M021000-Foreign Philology of Kazakh National University
named after Al-Farabi, Almaty, Kazakhstan*

EUPHEMISMS AS THE WAY OF EXPRESSING POLITICAL CORRECTNESS IN THE PROFESSIONAL DOMAIN OF THE ENGLISH LANGUAGE

Annotation

This article focuses on the use of euphemisms to achieve political correctness in all social strata. It is important to understand the meaning of the proper use of euphemisms, as well as their introduction in various spheres of civil life, such as work, communication and everyday life. There is an urgent need to create a stable atmosphere at all levels without prejudice to the right on racial, national, working and gender grounds.

In the same way, the article touches upon the themes in relation to the working class in the modern world. It is required to introduce euphemisms regarding professions that do not humiliate the dignity of workers at the level of the employer's relations and everyday life.

Key words: political correctness, euphemism, euphemistic paraphrases, politically correct euphemisms, prestige, low-prestigious professions, professional equality, social status.

Шаршова Р.Н. Әл-фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 2курс магистранты
6M021000- Шетел филологиясы

ЭВФЕМИЗМДЕР АҒЫЛШЫН ТІЛІНІҢ КӘСІБИ САЛАСЫНДА САЯСИ ДҰРЫСТЫЛЫҚТЫҢ КӨРІНІС ТӘСІЛІ

Аңдатпа

Бұл мақалада барлық әлеуметтік топта саяси дұрыстылыққа қол жеткізу үшін эвфемизмдерді қолдануға ерекше мән беріледі. Эвфемизмдерді дұрыс қолданудың маңызын, сонымен қатар, қызмет орнында, адамдармен қарым-қатынаста және күнделікті өмір сияқты тіршіліктің әртүрлі саласында қолдануда түсіну маңызды. Нәсілшілдік, ұлттық, қызметтік және жыныстық белгілеріне қарай құқыққа шек қоймаудың барлық деңгейінде, ахуалдың тұрақтылығын құруда өткір қажеттілік туындап отыр.

Сонымен қатар, мақалада жұмысшы табына деген қарым-қатынастың қазіргі замандағы күйі қозғалады. Эвфемизмдерді кәсіпке қатысты, ар-намысын кемсітпей, жұмыс берушімен қарым-қатынас және күнделікті тіршілік деңгейінде енгізу қажет.

Түйінді сөздер: саяси дұрыстылық, эвфемизм, эвфемистикалық парафраза, саяси дұрыс эвфемизмдер, бедел, беделі аз мамандықтар, кәсіби теңдік, әлеуметтік мәртебе.

Шаршова Р.Н. - магистрант 2курса Казахского национального университета имени Аль-Фараби 6M021000- Иностранная филология

ЭВФЕМИЗМЫ КАК СПОСОБ ВЫРАЖЕНИЯ ПОЛИТКОРРЕКТНОСТИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СФЕРЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В данной статье уделено особое внимание использованию эвфемизмов для достижения политкорректности во всех общественных слоях. Важно понимать значение правильного

использования эвфемизмов, а так же их введения в различных сферах гражданской жизни, таких как работа, общение и повседневная жизнь. Присутствует острая необходимость в создании стабильной атмосферы, на всех уровнях, не ущемляющей права, по расовому, национальному, рабочему и половому признаку.

Так же в статье затрагиваются темы по отношению к рабочему классу в современном мире. Требуется вводить эвфемизмы касательно профессий, не принижающих достоинства рабочих, на уровне отношений работодателя и повседневной жизни.

Ключевые слова: политическая корректность, эвфемизм, эвфемистические парафразы, политически корректные эвфемизмы, престиж, мало-престижные профессии, профессиональное равенство, социальный статус.

Language, as it is known, is closely connected with the mentality, culture, traditions of its speakers, therefore many processes and phenomena occurring in society are reflected in the language system. English language, as one of the most dynamically developing languages of the world, has undergone significant changes over the past decades, which are largely determined by changes in the public sphere.

In the world of English there was a powerful cultural-behavioral and language trend, called "political correctness". Ter-Minasova mentioned in the monograph "Language and Intercultural Communication" "this trend was born more than 20 years ago in connection with the uprising of Africans, outraged by the racism of the English language and demanded its "deracialization" [1, p.215].

The notion of "political correctness" is quite multifaceted and ambiguous. And since this category causes a lot of controversy, there is no single definition of the concept of "political correctness". The most capacious and adequate definition of this term gives Ter-Minasova in her book devoted to the problems of language and intercultural communication. This work says: "The political correctness of the language is expressed in the desire to find new ways of expressing language in return for those that hurt the feelings and dignity of the individual, infringe upon his human rights with habitual language tactlessness and / or straightforwardness with regard to race and sex, age, state of health, Social status, appearance, etc. " [1, 216]

Tsurikova L.V. interprets political correctness as a "behavioral and linguistic phenomenon reflecting the desire of native speakers to overcome the existing in society and perceived by society discrimination against various members of this society" [2, 16].

Thus, from these definitions we can distinguish two most significant aspects of political correctness:

1. Cultural-behavioral aspect, which is closely connected with ideology and politics, especially in the field of education;
2. Language aspect of political correctness, which manifests itself in the search for new means of language expression and adjustment of the language code.

Politically correct ideas are often shown in more polite terms. That is why, in our opinion, one of the most effective means of expressing politically correct vocabulary is the euphemism (from the Greek word “euphe-meō” which means “I speak politely”).

Euphemism is a neutral word or descriptive expression used in printed texts or public utterances for replace other inappropriate expressions. This phenomenon is of a broad social order, and it is used everywhere where it is necessary to veil, soften, weaken a particular word or expression.

One of the significant group of euphemisms is euphemisms for low-prestigious professions. Such euphemisms are used to to remove the negative attitude towards people engaged in certain activities. In general, it is about raising the status of unpopular or less prestigious professions, first of all, for maintenance personnel. Since society can not exist without these professions, the only way to give them weight and importance is to replace the names of some jobs with more euphonious ones.

Even in the recent past, the professions related to physical activity did not cause negative associations to people. However, the end of XX - the beginning of the XI century is marked by the rethinking of cultural fundamental values. Traditional priorities today are replaced by other, material ones. Although society proclaims the importance and equivalence of all professions, people unconsciously divide them into prestigious and non-prestigious, but in different societies the notion of "prestige" is interpreted in different ways and can change over time. Nevertheless, since the end of the XX century we see a tendency to replace traditional names of unpopular, but necessary professions for more sonorous, prestigious. Among the reasons we can note the desire to create a respectable image and the desire to look "successful" in the eyes of others. The euphonious name of the profession gives a feeling of confidence and comfort, which compensates for dissatisfaction with their professional status.

In the English language, euphemistic substitutes are replenished very actively and a large number of professions are subject to a euphemistic substitution. So, for example, there are such euphemisms as a *sanitation engineer* or *agarbologist* instead of a *garbage collector*; an *environmental hygienist* instead of a *janitor*; an *appearance specialist* instead of a *car washer*; a *rodent operative* instead of a *rat-catcher*; *cleansing personnel* or *adomestic assistant* instead of a *cleaner*; *tonsorial artist* instead of a *hairdresser* etc. [3].

Politically correct euphemisms are meant to emphasize the professional equality of men and women and the lack of the exclusive right of one sex to this or that profession. The desire to avoid discrimination in English, including gender, has led to changes in professional terminology and the creation of neutral and non-sexist denominations of professions that are not gender-labeled, for example "*fire-fighter*" instead of "*fireman*", "*police officer*" instead of "*policeman*", "*waitperson*" or even "*waitron*" instead of "*waitress*" or "*waiter*", "*flight attendant*" instead of "*stewardess*", etc. First, the emphasis shifts from gender to professional and secondly, the appearance of raising the status of the profession is created. So, for example, if the semantic structure of the word "*stewardess*" contains "*serve*" (serving passengers), then in the semantics of the expression "*flight attendant*" the signs of "look after" and "help" attract attention (attendant - a person who looks after and helps visitors in a public place) [4, 74].

It should be noted that "politically correct" vocabulary has led to other restrictions in the names of some low-prestigious professions. Now, when naming the kind of human activity indicating the servicing and hired nature of labor, the same of it should be avoided. Hence these professions are replaced: the *railway servant* by the *railway officer*; *nurse* by *homecare assistant*; *dinner lady* by *lunchtime supervisor*; *servant* by *housekeeper*; *employees* by *team members*[5,29].

Also euphemistic substitutes were subjected to the names of some names for the positions of small office employees. For example, instead of *secretary* you can find a *personal assistant* / *administrative assistant* / *office manager*; instead of *filing clerk* - *the information retrieval administrator* ; *clerk in the law office* - *service lawyer* / *assistant attorney for documentation*, etc. [6,211].

In the names of many other professions, the lexical unit “*manager*” is often used, although they are not related to management activities. “Manager” is prestigious stable work, high stable income, achievement of social success. Behind this lexical unit lies not so much a profession as a way of life, a whole culture that can be called corporate or “white-collar culture”. Using the lexical “manager” unit performs the same function of giving higher status to some of them: *a classroom manager* instead of *a teacher*; *education welfare manager* instead of *truancy officer*; *database manager* instead of *database administrator*; *sales manager* instead of *sales assistant*.

Euphemisms in employment are not limited to the names of professions. The euphemistic paraphrases associated with the dismissal of employees are singled out as a separate group, since job loss is one of the most difficult social problems. Reports of dismissal are painfully perceived not only by people who have lost their jobs, but often are not easily given to employers themselves. Managing heads carefully select the expression to be as painless as possible to report this news. This may explain the emergence of a variety of notations related to unemployment and layoffs, such as “*career change opportunity*”, “*decrutment*”, “*downsizing*”, “*having to let people go*”, “*restructuring*” and “*workforce imbalance correction*”[3].

The analysis of euphemisms in the aspect of political correctness gives grounds to believe that the main goal of political correctness is to overcome various types of discrimination. Euphemisms in the field of professional activity are created with the aim:

- A) raising the status of women and excluding sexism in the language: *flight attendant* instead of *stewardess*;
- B) exclude discrimination in social status, which can include euphemisms that raise the prestige of individual professions: *environmentalist hygienist* instead of *janitor*;
- C) creating a sense of solidarity among employees and strengthening the sense of belonging: *team members* instead of *employees*;
- D) for the purpose of gently, delicately informing the news about the dismissal: *streamlining*, *career change opportunity*.

Political correctness is an example of impact of language on public consciousness as language has an impressive arsenal of means for implementation of changes on certain sites of a language picture of the world. Political correctness, first, is connected with a value system and the relations, and changes in semantic space of language mostly come down to change of an estimative connotation and improvement of value.

Euphemia recreates an image of the world in other configuration, presents reality in beautiful "packaging", substituting content for a form of its expression, at the same time this form directly depends on a historical and sociocultural context of communication.

References:

1. S.G.Ter-Minasova, Yazyk I mezhkulturnaya kommunikaciya/-M.:Slovo, 2000, pp.215, 216
2. L.V. Tsurikova, Problema estestvennosti diskursa v mezhkulturnoi kommunikacii/Voronezh:VGU, 2002, p.16
3. N. Rees, In Other Words/The Guardian, 2006, URL: www.theguardian.com/money/2006/oct/14/careers.work
4. I.M.Sheina, Politicheskaya korrektnost i ee proyavlenie v sovremennom amerikanskom variante angliiskogo yazyka kak primer vzaimodeystviya yazykovykh I kognitivnykh mehanizmov/Vestnik MGOU, 2010, p.74
5. J. Lawrence, Unmentionables and Other Euphemisms/London: Gentry Books, 1973, p.29
- 6.R.W. Holder, How Not to Say What You Mean: a Dictionary of Euphemisms/Oxford: Oxford University Press, 2002, p.211

МРНТИ 14.35.09

*Айнұр - ҚазМҚПУ магистранты
«6М011900 – Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығы
Алматы, Қазақстан
e-mail: ainur520@mail.ru
Ғылыми жетекші - ф.ғ.к. Айдоғду Ш.
Алматы, Қазақстан*

ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДАҒЫ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ КОММУНИКАЦИЯ

Андатпа

Мақалада қазіргі кездегі шет тілін оқытудағы мәдениетаралық коммуникация мәселесі туралы баяндалады. Мәдениетаралық коммуникация терминінің шығу төркіні мен оның бүгінгі таңдағы маңыздылығы мен зерттеу аясы туралы өзге ғалымдардың пікіріне сүйене отырып түсіндіреді. Мақала мазмұнында мәдениетаралық коммуникацияның түрлеріне тоқталып, коммуникацияға тіларалық және мәдениетаралық ауыс-түйістер негіз болатынын және олардың екі мәдениеттегі сәйкес көріністері тілдік бірліктердің прагматикалық мағынасынан туындайтынын атап өтеді. Негізгі назар шет тілін оқытуда мәдениетаралық коммуникацияны үйретуде қолданылатын әдістерге тоқталып, мысалдар келтіріледі.

Түйін сөздер: шет тілін оқыту, коммуникация, мәдениетаралық коммуникация, әдіс.

Айнур - Магистрант КазГосЖенПу

«6M011900 – Иностранный язык: два иностранных языка»

e-mail: ainur520@mail.ru

Научный руководитель: к.ф.н. Айдогду Ш.

Алматы, Казахстан

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В статье рассказывается о проблемах межкультурной коммуникации в обучении английского языка. Автор разъясняет об истоках термина «межкультурная коммуникация», об изучаемых вопросах и объектах этой теории лингвистики ссылаясь на некоторые научные источники. В статье подчеркиваются отдельные виды межкультурной коммуникации, также обращается внимание на происходящие межязыковые и межкультурные перемещения которые становятся основой межкультурной коммуникации и возрождают прагматические значения лексических единиц. Особое внимание уделяется на методы обучения межкультурной коммуникации и приводятся примеры для ясного понимания сути межкультурной коммуникации. **Ключевые слова:** иностранный язык, межкультурная коммуникация, коммуникация, обучение, методы.

Ainur- Candidate for master degree KazSWTTU

«6M011900 – Foreign language: two foreign languages»

e-mail: ainur520@mail.ru

Scientific supervisor: candidate of philological sciences - Aydogdu Sh.

Almaty, Kazakhstan

CROSS-CULTURAL COMMUNICATION IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE

Annotation

The article tells about the problems of cross-cultural communication in teaching foreign languages. Author of explains about the sources of term "cross-cultural communication", about the studied questions and objects of this theory of linguistics alluding to some scientific sources. Underlined the separated types of cross-cultural communication, also paid attention to what is going on interlanguage and cross-cultural moving that become basis of cross-cultural communication and revive the pragmatic values of lexical units. Mostly said about methods of teaching cross-cultural communication to students who learn languages.

Key words: foreign languages, cross-cultural communication, communication, teaching process, methods.

Қоғамның дамуын ондағы білім сапасының жоғарлауымен, халықтың бір-бірімен қарым-қатынасымен өлшей аламыз. Қазіргі таңда еліміз дамыған елдер қатарына ену мақсатында көптеген реформаларды бекітіп, үш тұғырлы тіл саясатын одан әрі дамытуда. Себебі, ағылшын тілі болашақтың, АКТ тілі деп танылып, әлем бойынша осы тілді үйренем деушілердің саны күннен күнге артуда. Шет тілін оқыту дегеніміз, оқушыға сол елдің тілін үйретіп қана қоймай, оның ұлттық құндылықтарымен, мәдениеті мен әдебиетін, өзара қарым-қатынасын түсіндіру болып табылады.

«Мәдениетаралық қарым-қатынас» түсінігін ағылшын антропологі Э. Т. Холлом 1950 жылдары ғылымға енгізген болатын. Холламның пікірінше мәдениетаралық қарым-қатынас мәдениетаралық әңгімелесуде, сол елдің ішкі өмірімен жақынырақ танысуда қолданылады. Көптеген елдер мен өлкелердің экономикалық дамуына, технологиядағы революциялық өзгерістерге, жаһандану саясатына байланысты мәдениет аралық қарым-қатынасты зерттеу және оны күнделікті өмірде қолдану қазіргі таңда актуалды болып отыр. Оған себеп мемлекеттер мен ұлттар арасындағы үздіксіз байланыс және қарым-қатынасқа мұқтаждық. Мәдениет аралық қарым-қатынастың мәселелерін зерттеуде екі мәдениеттің қарым-қатынасына жіті мән берілу, екі ел арасындағы тілдік бөгеттерді жеңуге көмектесіп, келеңсіз жағдайларды алдын алуға мүмкіндік береді.

Жаһандануға түбегейлі бет бұрған бүгінгі қоғамда әлемдік аренадағы өзара экономикалық, қоғамдық-саяси, әлеуметтік қатынастармен қатар ұлтаралық, мәдениетаралық қатынастар да аясын кеңейтіп, нығаюда. Осы бір әлемдік үдерістен кеш қалғысы келмегендер бүгінде ел игілігіне еңбек ету мақсатында шегара асып білім алып, тіл меңгеруде. Қоғамда өз орнын тауып, өзге ұлтты тереңірек білу үшін тек оның тілін біліп, сол тілде сөйлей білу жеткіліксіз екендігін өмір өзі дәлелдеді. Мұның өзі лингвистикадағы антропоцентристік парадигма аясында қарастырылатын жаңа лингвомәдениеттану және мәдениетаралық коммуникация бағыттарының қалыптасуына алып келді. Лингвомәдениеттанудың басты зерттеу нысаны - өзара тығыз байланыста болатын және бірін бірі толықтырып отыратын, өзара сабақтас тіл және мәдениет. Кез келген елдің тілі мен мәдениеті өз деңгейінде күрделі де, сан қырлы сипатта болып келеді және ол әлемнің тілдік бейнесін жасауға негіз болады. Ал әлемдегі халықтар мен мәдениеттердің өзара қарым-қатынас орнатып түсінісуі мәдениетаралық коммуникация теориясының пайда болуына негіз болды. Бұл туралы ғалым Н.Н. Алиева мынадай дерек келтіреді: «Очевидная потребность внимательного рассмотрения проблемы общения и взаимопонимания различных народов и культур привела к появлению еще одной новой области научного знания – теории межкультурной коммуникации, само первоначальное название которой (cross-cultural communication – англ.) показывает ее неразрывную связь с понятием кросскультурности. Основоположником теории межкультурной коммуникации может быть назван Э.Холл, который одним из первых убедительно доказал связь между культурой и коммуникацией, заявив: «коммуникация – это культура, культура – это коммуникация» (Hall 1959, 1981, 1982). Именно в ходе принятия и обсуждения научным сообществом идей Э.Холла появились понятия «межкультурный», «интеркультурный», «кросскультурный» и «мультикультурный», которые, не получив однозначного строгого разграничения, сосуществуют в научных исследованиях (см. об этом, например: Елизарова 2005: 76; Lustig, Koester, 1999: 61). Однако термин «межкультурный» получил наибольшее распространение, так что возникшее новое направление научного знания носит название именно теории межкультурной коммуникации. Необходимо отметить, что, на наш взгляд, кросскультурные исследования могут служить основой для дальнейшей разработки проблем межкультурного взаимодействия на разных уровнях» [1.].

“Мәдениетаралық коммуникация” термині тар мағынасында әдебиетте 1970 жылдары пайда болды. Сол кезге қарай мәдениетаралық қатынас жағдайларында коммуникативтік сәтсіздіктер мен олардың салдарын зерттейтін ғылыми бағыт та жасақталды. Соңынан мәдениетаралық коммуникация ұғымы аударма теориясы, шет тілдерді оқыту, салыстырмалы културология, контрастивті прагматика және басқа салаларға тарады.

Лингвистикада лингвомәдениеттану және мәдениетаралық коммуникация ұғымдары өзара байланыста қарастырылады.

Тілдік қатынас (коммуникация) әр түрлі қоғамдық қатынастардың нәтижесінде адамдарға тән ойлау арқылы жарыққа шыққан сөйлесімнің тіл арқылы жүзеге асуы, яғни адамдардың аса маңызды қатынас құралы болу – тілдің негізгі және елеулі функциясы. Ал мәдениетаралық коммуникация жай қатынас құралы емес, түрлі мәдениет иелерінің арасындығы қатынас құралы ретінде қарастырылады, бұл - коммуникация үрдісіне културологиялық көзқарас тұрғысынан қарауды қажет етеді. Ол түрлі тілдік қауымдастықтар өкілдерінің арасында өзара түсіністікті қамтамасыз ететін болғандықтан олардың тілдік және мәдени деңгейлерінің өзара тең дәрежеде болмаса да шамалас болғаны абзал. Түрлі мәдениет өкілдері арасындағы мәдениетаралық коммуникацияның тиісті деңгейде өтуі көбіне жағдаяттық контексте байланысты болады. Ұлттық мәдениет, ұлттық мінез-құлықтың көріністері коммуникацияның арқасында өрнектеледі. Коммуникацияның ауызша және ауызша емес символдары белгілі бір халықты, оның сипаттарын, мәдениетін, салт-дәстүрін айқын сипаттап береді. Мәдениетаралық коммуникацияда мәдени шегараның болуы негізді. Мәдениетаралық қарым-қатынасқа түскен әрбір коммуникант өзін және әңгімелесушісін «өзінікі» және «бөгде» деп қарастырады. Мәдениетаралық коммуникацияда коммуникант өзін еркін сезіну үшін өзімен тілдік қарым-қатынасқа түскен өзге ұлт өкілінің тек тілін ғана емес, сол ұлттың (елдің) мәдениетін, салт-дәстүрін, ұлттық мінез-құлықтың білуге тиіс.

Заманауи лингвистикада мәдениетаралық коммуникацияның үш түрі бар: вербалды, вербалды емес және паравербалды. Вербалды коммуникация күнделікті өмірдегі қарым-қатынасты сипаттайды. Аталған коммуникация түрі оймен, ақпаратпен алмасқанда қолданылады. Мәдениетаралық қарым-қатынаста тіл негізгі ақпарат тасымалдаушы болып табылады. Сондықтан да вербалды емес коммуникация ақпаратты жеткізу жолына байланысты вербалды коммуникациядан ерекшеленеді. Нақтырақ айтар болсақ дене вербалды емес коммуникацияда

ақпарат іс қимылдарымен, бет әлпетті өзгертумен, айтылған сөздің жоғары немесе төмен интонацияда болуымен анықталады. Коммуникацияның үшінші түрі ол – паравербалды. Бұл тип қарым-қатынасқа түскенде екінші адамның дауыс интонациясынан, ритмінен және тембрінен білінеді. Мысалға ағылшын елдері мен орыстардың мәдениетін салыстырп көрейік. Екі ел мәдениетінің арасындағы ұқсастықтар мен айырмашылықтар өте көп. Солардың бірі этколлективизм және индивидуализм. Орыс мәдениетінде коллективизм тән болса, АҚШ мәдениетіне индивидуализм тән. Орыс және ағылшын мәдениеті басқаларға қарағанда тұлғаға бағытталғанымен ерекшеленеді. Мысалы Мәскеуде жұмысқа қызметкер алған кезде оның адамдармен қарым-қатынас құра алуына аса мән берсе, АҚШ-та назар біріліп отырған, атқаруға міндетті жұмысқа бағытталады. Сол сияқты қазақ мәдениеті мен ағылшын мәдениеті арасында көптеген айырмашылықтар бар. Осындай айырмашылықтарды ажырата алу шет тілін үйренгенде келеңсіз жағдайларды алдын-алу мәдениетаралық қарым-қатынас құруға мүмкіндік береді. [2]

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев өзінің 2030 стратегиялық бағдарламасында былай дейді: “Біздің жас мемлекетіміз өсіп өркендеу үстінде. Жас ұрпағымыз да жетіліп келеді. Олар жауапкершілікті түсінетін, саналы және қазақ, орыс, ағылшын тілінде еркін сөйлейтін білімді азаматтар болады.”

Ендеше біздің алдымызда, яғни болашақ оқытушылардың алдында үлкен жауапкершілік тұр. Ол жауапкершілік өсіп келе жатқан жастарды шетел тіліне оқыту құралы ретінде үйрету, мұны ойдағыдай орындау үшін біз тек қана отандық әдістеме саласының ғана жаңалықтарын пайдаланбай, шетелдің де озық технологиялары мен жетістіктерін де қолдануымыз керек. Осы салада лингвоелтаным мен мәдениетаралық қарым-қатынастың алар орны ерекше деп айтуға болады.

Шет тілін оқыту мен мәдениетаралық қарым-қатынас арасындағы тығыз байланыс пен өзара байланыстың анықтығы соншалық, басқа қандай да бір түсіндіруді қажет қылмайды.

Шет тілінің әр сабағы – мәдениеттердің тоғысу нүктесі, мәдениетаралық қарым-қатынастың тәжірибесі болып табылады, себебі әр шетел сөзі шетел әлемін және шетел мәдениетін көрсетеді, әр сөздің астарында ұлттық сана-сезіммен шарттасқан әлем туралы көрініс жатыр.

Шетел тілін оқыту мақсаттары қоғамның мұқтаждығына байланысты өзгеріп отырады. Қазіргі кезде орта мектепте шетел тілін оқыту мынадай төрт мақсат көздейді: коммуникативтік мақсат, білімдік, тәрбиелік және жетілдіру мақсаты. Осы аталған мақсаттардың ішінде коммуникативтік мақсат жетекші рөл атқарады, қалған мақсаттар сол коммуникативтік мақсатты орындау арқылы жүзеге асырылады.

Орта мектепте шетел тілін оқытудың басты мақсаты коммуникативтік мақсат болуға тиіс, яғни орта мектепті бітіруші бағдарламада белгіленген көлемде оқыған шетел тілін қатынас құралы ретінде меңгеруге тиіс. Демек сөз әрекетінің негізгі түрлерін: монолог және диалог түрінде сөйлеу ауызша айтылған сөзі тыңдап, түсіну, жазбаша мәтіндерді оқып, ондағы ақпаратты қабылдай білу іскерліктерін меңгеруге тиіс.

Жалпы орта білім беретін мектепте шетел тілін оқыту осындай практикалық мақсатпен бірге білімдік мақсатты да көздейді, яғни, шетел тілін оқыту барысында оқушылардың филологиялық білімін арттыру және жалпы дүниетанымын кеңейту мақсаты жүзеге асады. Шетел тілін үйрену арқылы сол тілді үйреніп отырған елдің мәдени мұраларымен, көркемөнерімен танысады. Сөйтіп шетел тілі пәнаралық байланыстарды жүзеге асыруға да мүмкіндік жасайды. [4].

Шет тілін оқытудың басты мақсаты – тілді қарым-қатынастың шынайы және толық жарамды құралы ретінде оқыту. Бұл қолданбалы мәселенің шешілуі тек басты теориялық негізде ғана мүмкін. Мұндай негізді құру үшін : 1) тіл білімінен жинаған теориялық еңбектер нәтижесін шет тілдерін оқыту тәжірибесінде қолдану қажет. 2) шет тілі мұғалімдерінің орасан зор практикалық тәжірибесін теориялық түрде түсіну және жалпылау. [4].

Тілді мәдениетаралық қарым-қатынас құралы ретінде ол оқушылардың оны түрлі тілдік жағдаяттарда дұрыс қолдана білу біліктілігін қалыптастыру болып табылады. Аталған талаптар өрісімен мәдениетаралық қарым-қатынас біліктілікті дамытудың тиімді жолдарын анықтауға болады.

Ең алдымен мәдениетаралық қарым-қатынас біліктілігін дамытудың тиімділігі оқыту үрдісінде түрлі әдістемелік амал-айаларды ұтымды пайдалана білу өзегінде жатыр. Қазіргі таңда ұсынылып отырған жаңа технологиялар мектептегі білім беру жүйесіне жаңа тыныс әкелгендей.

Бұл дегеніміз Қазақстан мектептерінде ақпараттандандыру процесін жеделдету білім беру жүйесінің алға басуымен тепе-тең.

Аталған салада еңбектері жарық көрген ғалымдардың бірі - М.В. Кларин Педагогикалық технология – бұл оқытуда белгілі бір мақсатқа қол жеткізу жолындағы қолданылатын барлық қисынды оқыту амалдарын және әдіснамалық құралдардың жүйелі жиынтығы мен жұмыс істеу реті деген анықтама негізін береді. Жаңа технологияларды шет тілін оқытуда қолданудың тиімділігі бұл жастардың мамандыққа бағытталған түрде еркін дамуына жан-жақты білім алуына, шығармашылықпен айналысуына мүмкіндік береді. [6] Сонымен қатар әдістемелік тұрғыда мұғалімдердің жұмыс істеуіне, біліктілікті дамытуда жаңа мүмкіндіктер ашады, кең тыныс береді. Жаңа заманның технологиялық мүмкіндіктері, ақпараттық түрлі жабдықтар білім беру процесінің дамуына зор мүмкіндік береді және де оқыту ісінде оң нәтижеге жетелейді. Қазіргі таңда бірталай ізденушілер мен әдіскерлер еңбектерін аталған мәселені зерттеуге арнап, білім беру процесін ілгері дамытуда. Аталған мәселе бойынша педагогикалық, психологиялық, лингвистикалық, әдістемелік әдебиеттерді зерттей келе педагогикалық, әдістемелік мүмкіншіліктерін ескере отырып, біз келесі әдістемелік технологиялардың келесі түрлерін анықтап отырмыз. Оқушы бойында мәдениетаралық қарым-қатынас біліктілігін дамытудың тиімді жолдарының бірі ойын технологиясы болып табылады. Гальскова Н.Д. пайымдауынша ойын методикасы арқылы мәдениетаралық қарым-қатынас біліктілігін дамытудың өзектілігі қазіргі білім беру жүйесінің дисциплиналық моделінің тұлғаға бағытталған оқыту моделіне ауысуында болып отыр. Алда тұрған негізгі міндет түрлі интерактивті, жаңа әдіс-тәсілдерді ұтымды қолдана білу. Ойын технологиясын қолданудың алғышарты балалардың психикалық ерекшелігінде болып табылады. Оқыту процесінде ойлау, ес, зейін, қабылдау және т.б. психологиялық факторларының ескерілуінің маңызы зор. Мәдениетаралық қарым-қатынас біліктілігін дамытуда ойын технологиясын қолдану баланың берілген елтанымдық материалды жеңіл қабылдап есте сақтауына көмегі көп. Яғни оқу процесінде баланың когнитивтік қабілетін дамытады. Ойын барысында мұғалім бала зейінін мәдени ақпарат өрісіне шоғырлата алады. Әрбір ойынға қатысушы интенциясының өзегінде эмоциялық фактор жатады. Ойын актісінің эмоциялық сипаты елтанымдық материалды меңгерту процесінің ефективтілігін қамтамасыз етуші және баланың танымдық процесін дамытудың стимулы болып табылады. Сонымен ойын технологиясы универсалды сипатқа ие, сондықтан ойынды мәдениетаралық қарым-қатынас біліктілігін дамытудың мақсат, міндеттеріне сәйкестендіруге болады. [7]

Шетел тілінде коммуникацияға түсу процесі-тілді ұстанушылардың өмір салтын, өздерін ұстау үлгілері туралы білімді қажет етеді. Коммуникативті дағдыны жоғары дәрежеде меңгеру дегеніміз-тіл ұстанушымен әртүрлі әлеуметтік жағдайда қатынастың тиімді және сол жағдайға орай дұрыс жолын білу болып табылады. Соған орай тіл үйренуші шет тілдері сабағында ауыз екі қарым-қатынасқа қажетті тілдік «формулалар» игеруге тиіс. Мысалы:амандық-саулық сұрасқаннан кейін әңгімені одан ары қай арнада өрбіту, әңгімені аяқтап, қоштасу жолдарын, мәлімет алу, тамақ барысындағы өзара қарым-қатынас т.б. Сонымен қатар дұрыс дискурс стилін, дене қимылы мен бет іширатын қолдану, жағдайға орай әңгіме тақырыбын тыңдай білу мәдениет аспектісінің жеке тұрғыдан және тілді қолдану тұрғысынан да, тілді оқытудың маңызды аспектісі болып тұра, қарым-қатынас дағдысын дамытуға бағытталған [5].

Қазақ халқының ұлттық мәдениетін, болмысын, ділін басқа елдердің мәдениетімен байл аныстыра отырып шет тілін үйрету студенттерінің қазақстандық патриотизмі жоғары, қазақ мәдениеті мен ұлттық тілімен қатар шет тілін еркін меңгерген, ұлттық санасы биік, үлкен өркениеттің көшіне ілесер жан-жақты жетілген,заман талабына сай тұлға тәрбиеленері сөзсіз.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Алиева Н.Н. [http://www.rusnauka.com/8. NPE 2007/Philologia/19454.doc](http://www.rusnauka.com/8_NPE_2007/Philologia/19454.doc)
2. Карасёв С. А. Глобализация английского языка и новые задачи методики его преподавания // Язык и межкультурная коммуникация. Материалы межвузовской научно-практической конференции. — Ростов-на-Дону: Изд-во ИУБиП. — 2005. — 80–81б.
3. Гальскова Н.Д. Межкультурное обучение: Иностранные языки в школе, №1, 2004.
4. Әбдіғали С.Ә. "Әдістеменің кейбір өзекті мәселелері" Әдістеме. Методика. №1, 2005
5. Фурманова В.П. Межкультурная коммуникация и лингвокультуроведение в теории и практике обучения иностранному языку.- автореф. 1993.
6. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта. М.: «Академия», 1987.
7. Пидкасистый П.И. Технология игры в обучении. М.: «Просвещение», 1992

ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS

МРНТИ: 37.016:811.111

*Абуов Ж.А. – доктор филологических наук, профессор, заведующий кафедрой
профессионально-ориентированных языков КазНПУ им.Абая*

*Балмуханова С.Н. – кандидат филологических наук, доцент кафедры профессионально-
ориентированных языков КазНПУ им.Абая*

ПРЕДМЕТНО-ЯЗЫКОВОЕ ИНТЕГРИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ (CLIL): ОСОБЕННОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ В ТРЕХЪЯЗЫЧНОМ КОНТЕКСТЕ

Аннотация

В статье рассматривается проблема предметно-языкового интегрированного обучения (CLIL), которое будучи на пике востребованности как наиболее эффективный и приемлемый подход для целей билингвального обучения в европейских странах, представляет для нас значительный интерес с точки зрения возможностей его применения для достижения целей, обозначенных мерами по реализации политики трёхязычного образования в Казахстане. На основе изучения теорий, идей и взглядов зарубежных авторов по данной проблеме нами обсуждаются наиболее существенные характеристики, особенности и достоинства данного подхода применительно к условиям обучения и образования в трёхязычном континууме.

Ключевые слова: *метод CLIL, билингвальное образование, политика трёхязычия, модель 4C, интеграция контекста, языка и познания;*

*Әбуов Ж. Ә. – ф.ғ.д., профессор Абай атындағы ҚазҰПУ кәсіби бағыттағы
тілдер кафедрасының меңгерушісі*

*Балмұханова С.Н. – ф.ғ.к., Абай атындағы ҚазҰПУ кәсіби бағыттағы тілдер кафедрасының
доценті*

**Пәндік-тілдік кіріктірілген оқыту (CLIL): ерекшеліктері мен үш тілдік контексінде қолдану
болашағы**

Аңдатпа

Мақалада еліміздегі үш тұғырлы тіл саясатын жүзеге асыруға тиімді болып саналатын, Еуропа мемлекеттерінде екі тілдік оқыту жүйесін жүзеге асыруға қажеттілігі маңызды тіл мен пәнді (CLIL) әдісі арқылы оқытудың мәселесі қарастырылады. Біз CLIL-ді теориялық тұрғыдан талдаудың нәтижесінде шетелдік ғалымдардың пікірлерін басшылыққа ала отырып оқыту үрдісінде үш тұғырлы тіл саясатын асыруға мүмкіндік беретін CLIL әдісінің ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін қарастырдық.

Түйін сөздер: *пәндік-тілдік кіріктірілген оқытудәсілі, екі тілдік оқу, үш тұғырлы тіл саясаты, 4C үлгісі, контекст, тіл мен танымның біріктірілуі;*

Annotation

AbuovZh.A. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Head of the Chair of professionally-oriented Languages AbaiKazNPU
S.N. Balmukhanova –Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Chair of professionally-oriented Languages AbaiKazNPU

Content and language intergrated learning (CLIL): features and prospects of application in trilingual context

The article deals with CLIL methodological approach, which is currently enjoying a surge in popularity across the world and has proved its viability in bilingual education in European countries. CLIL approach is of paramount concern in terms of the goals outlined by the policy of trilingual education implementation in Kazakhstan. The article outlines CLIL key characteristics and advantages of the approach with regard to education conditions in trilingual environment by bringing together ideas, viewpoints of researchers concerning the issue under discussion.

Key words: *content and language intergrated learning approach, bilingual education, the policy of trilingualism, 4C model, integration of context, language and cognition;*

В Стратегии «Казахстан - 2050» сфера образования определяется как один из наиболее важных приоритетов, что продиктовано нацеленностью нашего государства на тесную интеграцию в прогрессивное мировое сообщество. Разработка новых концепций развития образования, реформы в сфере школьного и высшего образования направлены прежде всего на улучшение качества образования, на совершенствование форм и методов подготовки и обучения специалистов с целью внедрения компетентностно-ориентированной модели обучения, рассматриваемой как приоритетное концептуальное положение, определяющим доминирующий вектор обновления содержания образовательного процесса.

Наряду с разработкой новых концепций развития образования в целом, сфера языкового образования в современных условиях приобретает исключительно важное значение. Политика трехязычия, декларированная и осуществляемая на государственном уровне, отражает признание статусной роли английского языка для нашей билингвальной страны на пути к мировой интеграции. Тезис о введении трехязычного обучения в образовательных учреждениях инкорпорирует идею владения населением нашей страны, наряду с казахским и русским языками, третьим языком - английским, являющимся лингва-франка современного мира, который по праву считается ключом к мировым инновационным технологиям, прогрессу и развитию. В свете вышеизложенного, вопрос успешной реализации казахстанской модели трехязычного образования как фундаментального принципа процесса образования на всех его уровнях, включая систему и высшего образования, приобрел критическое значение для нашего общества.

В сложившихся условиях приоритетными задачами в сфере образования являются поиск, разработка и освоение инновационных эффективных технологий, методик и подходов, в полной мере отвечающих требованиям дня для целей обучения и подготовки конкурентоспособных специалистов, владеющих иностранным языком на качественно новом уровне, в том числе, путем изучения положительного опыта, накопленного международным сообществом.

Не случайно внимание специалистов в области педагогики и методики привлек подход CLIL (Content and Language Integrated Learning), которое в отечественной методике получило название «предметно-языковое интегрированное обучение». Этот термин-аббревиатура,

введенный в 90-е годы прошлого века в научно-педагогический оборот группой разработчиков для обозначения нового подхода к обучению на компетентностной основе и определивший европейский подход к билингвальному образованию, [1, с.151] нашел широкое распространение за последние более чем два десятилетия по всей Европе, и фактически доказал свою жизнеспособность и эффективность в практике школьного обучения как наиболее целесообразный подход к би- и полилингвальному обучению.

В этой связи уместно привести мнение одного из зарубежных исследователей, Д.Марша, который с 1980-х годов проводил в жизнь идеи поли- и двуязычного образования, и внес свой вклад в фундамент CLIL, о том, что полилингвализм несет с собой социальные, экономические, культурные и экологические преимущества для общества, поощряющего изучение языков. CLIL, по его мнению, это еще одна возможность для молодых людей развивать свой потенциал с целью использования английского языка в настоящем и в будущей перспективе [2].

Анализ зарубежной научной литературы по CLIL свидетельствует о том, что подавляющее количество исследований посвящено вопросам его применения в системе школьного обучения, что говорит о его актуальности на более ранних этапах языковой подготовки. Однако, в настоящее время его значимость в контексте высшего образования не подлежит никакому сомнению, поскольку кардинальное изменение стратегического целеполагания в свете происходящих в мире глобальных трансформаций и осознание того факта, что просто изучение иностранного языка становится более не актуальным для высшего профессионального образования, обусловило перенос акцента на сбалансированный подход к взаимосвязанному преподаванию языка и профильного предмета [3, с. 38].

CLIL определяется исследователями как «подход к обучению, имеющий дуальный фокус, в котором дополнительный язык используется для изучения и обучения как предметному содержанию, так и непосредственно языку» [4, с. 12].

В данном определении выделены его два отличительных признака, одной из которых является использование «дополнительного языка». Следует подчеркнуть, что хотя CLIL в глазах многих ассоциируется исключительно с обучением и изучением иностранного языка, прежде всего, английского, этот подход подразумевает «все типы обучения, в которых второй язык (иностраный, региональный, язык меньшинств, официальный и т.д.) используются для преподавания неязыковой дисциплины» [5, с. 8.] Т.е. CLIL поддерживает обучение и изучение как местных языков, так и иностранного языка. Другой особенностью CLIL является его дуальный фокус на обучении и изучении содержания предмета и на языке обучения, что обуславливает его уникальность как особого подхода к обучению, в котором предмет обучается и изучается не только на «дополнительном» языке, но и «вместе» с языком и «через» него [6, с.37]. Следующее определение конкретизирует особенности CLIL, уточняя, что это «подход к двуязычному образованию, в котором учебный материал по предмету (например, физика или география), и английский язык преподаются одновременно. Он отличается от простого обучения на английском языке тем, что ученик не обязательно должен иметь хорошее знание английского языка требуемого для успешного изучения предмета изначально» [7, с.546].

Согласно мнению некоторых зарубежных исследователей, CLIL не является абсолютно новой формой преподавания ни языка, ни предметного содержания; скорее наоборот, CLIL – это инновационная комбинация совместного преподавания языка и дисциплины.

Таким образом, CLIL имеет несколько отличительных особенностей, выгодно отличающих его от других современных методов обучения. Во-первых, это интеграция предметного содержания (контента) и языкового материала. В CLIL эти два элемента органично переплетаются и равновесно значимы, хотя в отдельных случаях акцент может варьироваться от одного к другому. Цель состоит в том, чтобы развить навыки обучаемых путем преподавания содержания на дополнительном языке, а не с помощью самого языка. Понятие контента в CLIL довольно гибкое, «контент может варьироваться от преподавания дисциплины учебной программы до отдельно взятого проекта на важную тему, отражающего некоторые аспекты изученных дисциплин» [8, с. 28]. Не случайно, по отношению к CLIL часто упоминается термин

«umbrella», чтобы подчеркнуть трудность его определения из-за его вариативного разнообразия в зависимости от конкретного контекста, в котором он осуществляется [9, с. 245].

По мнению исследователей, даже тщательно отобранное предметное содержание не гарантирует успеха CLIL до тех пор, пока не будет качественно проанализирована и усвоена педагогическая и методическая составляющие процесса обучения. В первую очередь, речь идет об определении принципиального подхода в обучении с учетом роли двух противоположных фигур – ориентированный на учителя, когда обучаемому отводится пассивная роль, или ориентированный на обучаемого, где он приобретает статус активного участника процесса обучения. Вторая важная составляющая данного процесса – это наличие когнитивной нагрузки, которая при правильной поддержке преподавателя помогает студенту развить метакогнитивные навыки. Важность метакогнитивных навыков является неотъемлемым условием процесса трансформации информации по предметному содержанию в способность понимать, раскрывать и передавать его смысл.

Другой отличительной особенностью является гибкость CLIL, что делает его приемлемым для самого широкого спектра социально-политических и культурных реалий европейского контекста. Именно гибкость как условие его портативности являются ключевыми принципами, обеспечивающими реальное внедрение и успех CLIL в разных контекстах. Специфические для каждой страны цели языкового образования могут достигаться посредством внедрения таких моделей CLIL, которые отражают определённые социально-экономические, политические и языковые традиции стран и полностью соответствуют требованиям контекста. Модели CLIL варьируются от тематических языковых модулей до межпредметных, междисциплинарных подходов, где предмет содержания обучается через иностранный язык. Последняя модель стала самой распространенной в Европе за последние несколько лет.

Еще одно из характерных свойств этого подхода состоит в том, CLIL в полной мере отвечает насущным требованиям современного общества в плане предоставления возможности молодому поколению эффективно изучать дополнительные языки, развивая при этом критическое и гибкое мышление, необходимые и востребованные в современной реальности.

Существует ряд концептуальных теоретических моделей интеграции языка и контента, из которых наибольший интерес представляют для нас такие, как 4C Framework и Language Triptych.

Целостная концептуальная основа для CLIL, обычно называемая моделью 4C Framework, и наглядно воплощающая идею объединения контента и языка на основе на четырёх составляющих, была разработана До Койл [7]. Он выделил и интегрировал 4 аспекта, составляющих каркас CLIL в процессе обучения:

- Content- содержание предмета (теория, концепты, методы, факты);
- Communication - интеракция, общение (использование языка при выполнении заданий в процессе совместной учебной деятельности);
- Cognition - познание (развитие мыслительных навыков при изучении новой теории, концептов, освоение более сложных мыслительных действий, например, критическое мышление);
- Culture - культура (социальное осознание себя и других);

Соответственно, цели применения подхода CLIL часто определяются с точки зрения модели 4C:

- Содержание: приобретение знаний и навыков, связанных с предметом;
- Коммуникация: повышение общей коммуникативной компетенции в целевом языке;
- Познание: развитие мышления и понимания;
- Культура: межкультурные знания

Обобщая, отметим, что в основе того, что преподаётся в CLIL, лежит предметное содержание, которое варьируется в зависимости от предмета, преподаваемого путем CLIL, например, Биология, Физика, но при всех вариациях обучение сосредоточено на 4 С. Доминирующим языком CLIL является английский. CLIL также предполагает, что учителя являются преподавателями предмета, а не иностранного языка, и имеют дело с содержанием предмета на обучаемом языке.

Вторая концептуальная модель CLIL, называемая в зарубежной методике Language Triptych, реализует идею коммуникативного аспекта обучения. Поскольку обращение к коммуникативному подходу в обучении языку, как к одному из наиболее подходящих для

достижения целей CLIL, представляет определенные сложности в плане установления баланса между преподаванием формы (грамматики) и значения (лексики) по CLIL, то эта дилемма в CLIL разрешается с помощью модели «языковой триптих», в которой языковые достижения в изучении и использовании языка формируются на основе подхода: обучение/изучение предмета на языке, языком, и через язык.

В контексте CLIL именно язык позволяет учащимся постигать содержание предмета. Роль языка как инструмента обучения и изучения в CLIL, по словам ДоКойла, тройственная: язык может выступать как язык обучения, язык для обучения, язык через обучение [6, с. 121].

1. Язык обучения (language of learning) – язык, необходимый для освоения новых предметных знаний, понимания базовых концептов в данном контенте, например, функционально необходимые грамматические структуры, термины, выражения и др.

2. Язык для обучения (language for learning) – язык, необходимый в работе в учебной ситуации и взаимодействия в команде при выполнении заданий в данном контенте, например, языковые формулы и клише для презентаций, написания аннотаций, рефератов, стандартный метаязык.

3. Язык через обучение (language through learning) – язык, который усваивается учащимися дополнительно в результате выполнения учебных действий и заданий, например, продвинутые навыки презентации, Q&A сессии, навыки для участия в конференции и др.

Важно отметить, что язык, используемый в CLIL, основан на содержании предмета. Он характеризуется преобладанием:

- предметно-тематического словаря;
- языковых структур для проведения исследования, обсуждения и написания о предмете изучения;
- языковых структур для демонстрации когнитивных навыков (например, дефиниции, аргументирование, оценка, формулирование гипотез, составление выводов, иллюстраций);
- языковых структур для обучения навыкам (например, поиск информации, интерпретация информации и ее классификация).

Рассмотрев ключевые особенности CLIL, хотелось бы остановиться на преимуществах и положительных эффектах этого подхода, отмечаемых зарубежными исследователями. [10, с.57].

- CLIL, по своей сути, является органическим сплавом двух составляющих - содержания и языка, каждый из которых имеет в этом тандеме совместную и взаимовыгодную роль, но в результате производящими эффект синергии [2].

- в результате интеграции контента и языка создается аутентичная целевая установка, в корне отличающаяся от цели любой коммуникативно-направленной аудитории. CLIL предоставляет более естественную среду, которая усиливает мотивацию к изучению и усвоению языка всеми учащимися, независимо от их способностей [2]. По CLIL язык становится скорее средством, а не самоцелью, и это приводит к значительному снижению уровня «тревожности» учащихся. Также отмечается возможность так называемого «двойного эффекта», когда позитивное отношение к содержанию предмета может переноситься на язык обучения. Наряду с этим, CLIL ассоциируется с чувством комфортности и чувством «могу сделать» у учащихся по отношению к языку. Тем самым CLIL способствует мотивации учащихся, предоставляя для аутентичного общения содержательный контекст сфокусированный на релевантном контенте [6, 69]. Изучение языка становится осмысленным, целенаправленным и осознанным, т.к. он используется для решения конкретных, реальных задач в обучении.

- CLIL приводит к повышению уровня владения языком путем создания конкретных, контентно-обусловленных, познавательных сложных задач, которые продвигают учащегося не только с точки зрения содержания, но и языка. Более того, создавая аутентичный коммуникативный контекст, CLIL обеспечивает естественную среду, где язык усваивается легче, быстрее и эффективнее. CLIL также предусматривает более тщательный анализ языковых потребностей учащихся, заложенных в заданиях со стороны преподавателя.

- CLIL предназначен для учащихся любых способностей. Он улучшает знание контента, познавательные навыки и творчество у учащихся любого уровня способностей, а не только одаренных. CLIL предоставляет шанс для всех. Исследования доказывают, что учащиеся по CLIL не испытывают дискомфорта от уровня своих достижений в своем первом языке или по содержанию предмета, и зачастую они превосходят по знаниям своих сверстников, обучающихся по традиционной методике.

- CLIL, реконструируя преподавание предметного содержания, способствует когнитивному развитию, формирует конструктивный подход к языку и признание языка как важного средства обучения [8; 2]. Интеграция контекста, языка и познания создает идеальную среду для поощрения рефлексии и самосознания, позволяя учащимся трансформировать язык как инструмент обучения в собственном контексте.

- CLIL ведет к повышению межкультурного взаимопонимания и интернационализации; путем изучения содержания предметов на двух или трех языках обучаемые достигают более глубокого понимания других культур, который был бы невозможным в традиционном обучении предмету или языку. Это, вероятно, является самым веским аргументом в пользу CLIL.

Необходимо заметить, что исследователи, не оспаривая достоинств подхода CLIL, справедливо замечают, что отмечаемые положительные эффекты не всегда и не везде имеют место, ввиду недостаточно сбалансированной интеграции контента, языка и познания или недостаточной квалификации учителей.

Среди дополнительной аргументации, выдвигаемой в пользу CLIL, можно выделить следующие моменты, касающиеся непосредственных 'исполнителей' процесса обучения/изучения на основе подхода CLIL:

1. Образовательные учреждения получают определённую автономию в разработке такого типа модели CLIL, которая будет наиболее эффективна для определенной категории студентов. Это стимулирует образовательные учреждения становиться исследовательскими базами, где активно проводятся исследования и, тем самым, повышается исследовательский потенциал преподавателей. Более того, говоря о преимуществах внедрения CLIL в высших учебных заведениях, стоит сказать о том, что вузы также значительно повышают свой международный статус и улучшают качество языкового образования, предоставляемого в рамках данного вуза.

2. Для ППС CLIL также является катализатором профессионального развития, когда преподавательский состав, не имея, как правило, предварительной подготовки для работы по CLIL, но под давлением новых требований и связанной с этим необходимости совершенствования методики преподавания, вынужден использовать любые возможности для профессионального роста. Необходимость обеспечения понимания содержания, обучаемого с помощью дополнительного языка стимулирует преподавателей по предмету и по языку обучения одновременно быть сфокусированным на личностно-ориентированных педагогических подходах. Как следствие, преподаватели CLIL более осведомлены о языковых потребностях учащихся, что положительно сказывается на эффективности процесса обучения.

3. Для студентов внедрение CLIL также приносит значительные преимущества, так как сама природа этой технологии по обучению и изучению предметного содержания посредством иностранного языка закладывает предпосылки личностно-ориентированного подхода, что обуславливает изменение статуса и роли обучаемого с пассивного объекта обучения на активного субъекта изучения.

В целом, европейские исследователи сходятся в том, что применение CLIL в обучении благоприятствует созданию двух- или полиязычной среды, которая способствует повышению когнитивного потенциала обучаемых, развитию гибкости, критического и творческого мышления и способности к межкультурному сотрудничеству на основе уважения к другим и к себе, а также стимулирует желание и готовность к изучению языков.

Несмотря на довольно веские аргументы в пользу CLIL, по мнению практиков, всегда существуют риски, связанные с неверным внедрением этой модели, непониманием или недопониманием основ CLIL, а также слабым менеджментом и значительной нехваткой ресурсов.

Методология, используемая в CLIL, еще недостаточно развита и окончательно не установилась. Тем не менее, она, довольно успешно сосредоточена на развитии знаний и навыков, а также когнитивных навыков, связанных с изучением предмета, через интеракцию и диалог. Эта интерактивная методология предоставляет возможность для усвоения предметного контента, и языка обучения, который, как отмечалось выше, используется как вспомогательное средство выражения, и не обучается как самоцель.

Также можно заметить, что обучение по CLIL нуждается в поддержке разнообразными количеством и качеством учебно-дидактическими материалами. Значительные различия, существующие в учебном контексте, например, возраст обучаемых, область предмета, различная длительность обучения по времени другие факторы, не создают предпосылок и условий для производства коммерческих материалов, учебников, пособий, как, например. В случае с учебными материалами по General English. Это означает, что преподавателю CLIL приходится уделять значительное время на создание или адаптацию материалов, подходящих обучаемым.

Таким образом, можно утверждать, что в целом подход CLIL признан в международном сообществе как плодотворный опыт двуязычного образования, что подтверждается все возрастающим количеством исследовательских данных. Однако, по мнению экспертов, успех в CLIL не может быть непосредственным, очевидным и немедленными влечет за собой огромный объем различных институциональных, педагогических, методических и дидактических работ. Это очень трудоёмкий процесс, требующий значительных кадровых, учебно-методических, временных ресурсов и скоординированных усилий всех заинтересованных сторон.

Некоторые исследователи также предостерегают, что переоценка потенциала CLIL вкупе с отсутствием четких целенаправленных ожиданий может иметь результатом скорое и необоснованное разочарование в подходе [10, с.57].

В Казахстане за последние несколько лет был создан ряд экспериментальных методологических площадок в средних школах и университетах с целью апробации подхода CLIL в образовательном процессе. Внедрение подхода CLIL в рамках реализации программы трехязычного образования, безусловно, потребует новых научно-педагогических и экспериментальных исследований. И хотя схема успешной адаптации CLIL применительно к реалиям языковой ситуации пока еще не изучена до конца, другой альтернативы на настоящий день пока не имеется, но есть надежда, подкрепленная многочисленными обоснованными учебными достижениями в области двуязычного или трехязычного образования в мире, что CLIL, при условии скоординированных усилий всех заинтересованных сторон, оправдает ожидания общества, и, возможно, пусть не в ближайшей перспективе, принесет в нашу страну трехязычие.

1. Baetens Beardsmore. *Bilingualism: Basic principles*. – Clevedon: Multilingual Matters, 1982. – 216 p.
2. Marsh, D. *Using languages to learn and learning to use languages*. -University of Jyväskylä, Finland, 2000
3. U. Smith *English as a Lingua Franca in Higher Education. A Longitudinal Study of Classroom Discourse*. Berlin: De Gruyter, 2010. – 150 p.
4. D. Coyle, P. Hood, D. Marsh. *CLIL content and language integrated learning*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010. – 184 p.
5. *Content and Language Integrated Learning (CLIL) at School in Europe*. Eurydice. The Information Network on Education in Europe. Brussels: Eurydice, 2005. 80 p.
6. Coyle, D. *CLIL: towards a connected research agenda for CLIL pedagogies*. // *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. - № 10 (5), 2007. - pp.543-562.
7. Coyle, D. *CLIL: towards a connected research agenda for CLIL pedagogies*. // *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. - № 10 (5), 2007. - pp.543-562.
8. Coyle, D., Holmes B., and King, L. *Towards an integrated curriculum: CLIL national statement and guidelines*. - London. The Languages Company, 2009.
9. Cenoz, J., Genesee, F., and Gorter D. *Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward*. // *Applied Linguistics*. № 35 (3), 2014.- pp.243–262.
10. Harrop, E. *Content and Language Integrated Learning (CLIL): Limitations and possibilities*. // *Encuentro*, № 21, 2012. - pp. 57-70.

**LEXICAL DIFFERENCES BETWEEN AMERICAN AND BRITISH ENGLISH
(ON THE EXAMPLE OF MASS MEDIA)**

Annotation

This paper aims to give a broad explanation of lexical differences of American and British English and provides the differences of these variants of English on the example of various publications from newspapers and magazines. It also states that all English-speaking nations have their own national variants of English pronunciation and each of them has peculiar features that distinguish it from

Other variants of English. Examples from newspaper headlines are given with explanations in the research. Besides the history and formation of differences in the lexis of two variants of English language is studied.

Keywords: American English, British English, lexis, grammar, mass media, newspaper headline

*Марал А.М., Жанабекова М.А- магистранты 2курса Казахского национального университета
имени Аль- Фараби 6M021000-Иностранная филология*

**ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКИЕ РАЗЛИЧИЯ АМЕРИКАНСКОГО И БРИТАНСКОГО
АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА (НА ПРИМЕРЕ СМИ)**

Аннотация

В данной статье дается характеристика особенностям формирования лексических единиц вариантов американского и британского английского языка и приведены примеры из различных газет и журналов. Также утверждается, что все англоязычные народы имеют свои национальные варианты произношения, и каждая из них имеет свои характерные черты, которые отличают его от другие вариантов английского языка. В исследовании примеры из газетных заголовков приведены с объяснениями. Кроме того, исследуется история и формирование различий в лексике двух вариантов английского языка.

Ключевые слова: Американский английский, Британский английский, лексика, грамматика, масс медиа, газетные заголовки

АМЕРИКАНДЫҚ ЖӘНЕ БРИТАНДЫҚ АҒЫЛШЫН ТІЛІ НҰСҚАЛАРЫНЫҢ ЛЕКСИКА-ГРАММАТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

(БАҚ ҮЛГІСІНДЕ)

Аңдатпа

Бұл мақалада американдық және британдық ағылшын тілі нұсқаларының түрлі газеттер мен журналдардан келтірілген мысалдар арқылы лексикалық бірліктердің қалыптасу ерекшеліктеріне сипаттама беріледі. Сондай-ақ, мақалада барлық ағылшын тілді халықтар өздерінің ұлттық нұсқаларының айтылуы және олардың әрқайсысының өздеріне тән ерекшеліктерін басқа ағылшын тілінің нұсқаларынан дыбыстардың айтылуын ажырата алуы нақтыланады. Зерттеуге газет тақырыптарын келтірілген мысалдар түсініктемелерімен өзек болады. Сонымен қатар, ағылшын тілінің екі нұсқасының тарихы мен қалыптастыру айырмашылықтар зерттеледі.

Түйін сөздер: Американдық ағылшын тілі, Британдық ағылшын тіл, лексика, грамматика, масс медиа,

In linguistics concepts often identify variants and forms of the language. Variant of English is the realization of the English language in speech of a single nation. According to this definition the English language in the United States is the American version of the English language. English which is spoken in Britain characterizes the British variant of the English language.

Differences between American English and British English have been discussed for a long time in special linguistic and popular literature. The controversy of the variants of the English language should be considered as a "model" and whether American English should be considered as an independent language, completely separated from British English, continues up to this day. A characteristic feature in this case can be thought as an exaggeration of the differences between British and American variants.

English first entered North America in the early XVII century. The first English colony in America was founded in 1607. Thus, the history of the English language

in the United States counts three and a half centuries. The early period (from the beginning of the XVII century to the end of the XVIII century), is characterized by the formation of American English dialects. Dialect 1. The local dialect, accent, or - regional dialect, serving the masses; It has its own grammatical structure and basic lexical fund; during the formation of the nation it can be the basis of the national language. [7. p.222] and late (XIX - XX centuries), which is characterized by the creation of American English. At the beginning of early period of the English language in the United States, it was mostly consistent with those standards, which were adopted in England in the XVII century. English pronunciation in XVI - XVII centuries differs substantially from the pronunciation of the modern language. The changes either did not affect the English language in the United States, or affected it to a much lesser degree.

Replenishment of the vocabulary of the English language in America went in two ways: a) due to the formation of new words and phrases and a rethinking of the old ones; b) by borrowings from other languages. Among the new words formed in the American colonies of England in XVII -XVIII centuries,

the majority are compound words created by substantivizing phrases such as "adjective + noun" and "noun + noun". These changes were created on the basis of the words that were part of the vocabulary of early the English language. For example: The Bull-Frog - a bull, which resembles the bellowing frog croaking. [6. p.398] The coexistence of the old and the new value is noted, for example, at the frontier of a noun, it acquired added significance in America: newly developed or sparsely populated area, directly adjacent to the wilderness or uninhabited areas. On the basis of this new value a number of difficult words and phrases appeared, in which one of the elements is a frontier in its American meaning. (For example frontiersman, frontier country, frontier town) [5. p.24].

Sometimes the reason is caused by the development of a new word value is a functional identity or similarity of the word designated items. This phenomenon is found, for example, in the English word "store", which in America acquired "*value store, shop*". Such a rethinking has been caused by the fact that while in the colonies any store served at the same time as a warehouse and goods. This arose the phrase sustainable keep the store, to have a store.

A special group of words, lexical meaning of which has undergone a complete rethinking. Here it should be noted first of all cases of the so-called narrowing values. This process can be traced, for example, in the English noun corn, which means any England crops. In America, the word came to mean a corn maize, i.e., it is the crops, which the first settlers cultivated.

One source of replenishment of the vocabulary of this period were borrowings from other languages and, above all, of the languages of the Indian tribes that inhabited North America. They are mainly dominated by a term denoting the *flora* and *fauna* of the Americas. Sauash - *zucchini, pumpkin, chinkapin* - dwarf chestnut tree. Characteristics of the late period, covering the XIX and XX century, is closely linked with the description of modern English language in America. The rapid growth of American industry, the development of transport and agriculture - all this led to a need for a specialized terminology.

New technological terms worked out by private companies and about any unification or standardization of terminology between United States and Britain, of course. What originated in the United States in the XIX century railway terminology is dramatically different from the English.

Expansion to the west and the so-called "*Gold Rush*" (золотая лихорадка) left its mark in the lexicon and, in particular, in the phraseology of the English language in the United States. The name of the words and phrases that emerged during this period are preserved only as historicisms (for example, *forty-niner* – *prospector* «золотоискатель» who arrived in California during the "*gold rush*" in 1849).

Processes that took place in the XIX century, and other affected layers of the American lexicon. During this period, there was a number of lexical peculiarities of American colloquial speech. For example, in speech Americans have widely different stable coupling with an adverb right (for example, *right along* - always continuously, *right up* - immediately, *right smart* - much). [2. p.17].

Among them stable combinations of words entered into the everyday life in the XIX century and beyond the limits of the literary language, a large part is accounted for by the so-called "*slang*". These include, in particular, a series of expressive painted words and phraseological units, reflecting the many dark sides of the "American way of life", *slush money* - money to bribe officials, *bum* – vagabond «бродяга». [4. p.37].

The two-volume monograph of J.F. Krapp (Krapp, 1925) was the first major work devoted to the study of the characteristics of American and their origin. Extremely interesting sections of the book are devoted to the study of American pronunciation on the historical basis.

Krapp was the first who established the historical connection between the modern American pronunciation and accent of early English. He showed a number of direct parallels independent of specific features of American English in the modern territorial dialects of England and correctly noted the tendency to blur the dialectal features in American English linking this with the constant migration of the US population and the destruction of native speech communities. [2. p.74].

Nevertheless, Krapp's work is largely obsolete in the light of the achievements of modern linguistics. One of its major drawbacks, however, and a number of recent studies is anatomactic approach to the phenomena under study and the lack of systemic comparisons between A.E. and B.E. [2. p.75].

At the level of the lexical-semantic system A.E and B.E are close in contact and interaction. The boundaries between such categories as "*Americanism*", "*Briticisms*" and "*general English lexical unit*" and sometimes prove to be very mobile. [1. p.185].

In the area of vocabulary in **newspapers** also have their own characteristics. For example, the independent verbs through newspaper became very polysemy than that is registered in the dictionary. Furthermore, if one newspaper e.g. "*New York Times*", as a rule, greater use of high stylistic vocabulary, while others for example, "*Daily News*" often prefer stylistically reduced vocabulary.

Newspaper articles begin with headlines. The peculiarity of the English newspaper headlines is that mostly verbal phrases used in them.

The actions which took place in the past, usually transmitted in the present time in headlines, and actions related to the future transferred with the help of the infinitive. For example: *Talks to be Resumed* - Переговоры возобновляются [3. p.48].

The title of the English or American newspaper article often aims not so much to report certain information as to draw attention to it. In such cases, the subject is sometimes produced. For example:

Taleban detachments march on Kabul - Наступление талибов на Кабул.

A distinctive feature of the headlines of Anglo-American media is the use not only of certain verbal constructions, but also so-called "*language titles*." E.Robert and M. Bernstein have in their book such a special glossary of vocabulary (headline vocabulary). For example, the verb to promote as synonyms of headlines can be found the following: *to act, to bring, to cause*. A feature of such words is a wide range of values, which allows their use in a variety of situations. [3. p.49].

The translator should know the typical, standard language of the newspaper, indicating the reality of Anglo-American press. For example:

banner headline - аршинный заголовок (banner (abridged version) or splash headline (not the big headline));

blurb - яркое рекламное объявление (but not bright ad);

to bury a story - поместить статью на незаметном месте (not to place an item on the back pages)

deadline - окончательный срок предоставления материалов (not the final date of materials)

drop head or hanger, drop line – более легкий заголовок в статье (not small headline) [3. p.52]

Let's consider in detail American English phraseology and those differences that exist between the American and British variants in Phraseology. First of all, it should be noted that a number of common in

the A.E. phraseological units are essentially variants of the British phraseologisms. These units exhibit only partial differences in the lexical composition. [5. p.140]

British variant	American variant	Translation
Toget the smelled head	Toget the big head	Важничать, зазнаваться
Enough to make a cat	Enough to make a laugh, horse laugh	Умора, потеха
Get one's cards	Get a pink slip	Быть уволенным
In top gear	In high gear	На всей скорости

In the lexical structure we found a considerable number of differences between American and British English.

British variant	American variant	Translation
accumulator	battery	аккумулятор
barrow	pushcart	тачка
company	corporation	компания
cram	bone up	зубрить
dinner jacket	toxedo	смокинг

Summing it up, this research studied the distinctions between the English and British variants of English on the example of various publications from newspapers. So, in this paper we state the following: American English is characterized by simplicity. Interpenetration and assimilation of American and British English, as well as the fact that in general, the role of meaning-difference is small, as a variant of English spoken in the United States is comprehensible for British native speaker. In this paper we revealed differences in the lexicon of British and American English and provided the differences of the two variants of the English language by the example of publications from newspapers and magazines.

Список использованной литературы:

1. Антрушина Г. Б. Лексикология английского языка: Учебное пособие. – М.: Высшая школа, 1985.
2. Аракин В. Д. История английского языка: Учебное пособие. – М., 1985
3. Крупнов В. Н. Английский язык: Курс перевода. – М.: Международные отношения, 1979, — 232 с.

4. Швейцер А. Д. Очерк современного английского языка в США. – М.: Высшая школа, 1963, — 215 с.
5. Швейцер А. Д. Социальная дифференциация английского языка в США. – М., 1983.
6. Большой англо-русский словарь: 2-е издание, исправленное и дополненное. – Минск: Современный литератор, 1999, — 1167 с.
7. The New York times. Newspaper. Thursday, November 20. — №24, 1997.

МРНТИ 16.21.33, 19.31

Galiyeva A.Y.

*2nd course postgraduate of speciality 6M021000 – Foreign Philology of Kazakh National University
named after Al-Farabi, Almaty, Kazakhstan*

LINGUISTIC FEATURES OF ELECTRONIC TEXTS (ON THE EXAMPLE OF CORPORATE WEBSITES)

Annotation

Due to the revolution of technology in communication, education, marketing, advertisement and other spheres of people`s everyday life, a unique form of text has emerged. It is called electronic text. Electronic texts are used everywhere on the Internet. The Internet is widely used in learning of second language all over the world. The data of this study were collected from corporate website in English language. Therefore, this study examined the linguistic features of electronic texts.

Keywords: *corporate website texts, linguistic features, linguistic design, internet linguistics, electronic communication*

*Галиева А.Е. - магистрант 2курса Казахского национального университета имени Аль- Фараби
6M021000- Иностранная филология*

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЭЛЕКТРОННОГО ТЕКСТА (НА ПРИМЕРЕ КОРПОРАТИВНЫХ САЙТОВ)

Аннотация

Благодаря революционной технологии в сфере коммуникации, образования, рекламы и в других сферах повседневной жизни людей возникла необходимость в новом формате текста. Это называется электронным текстом. Электронные тексты используются повсеместно в интернет пространстве, а также интернет широко используется в изучении второго языка во всем мире. Данные этого исследования были собраны с корпоративных сайтов на английском языке. Таким образом, в данной статье обозначаются лингвистические особенности электронных текстов.

Ключевые слова: *тексты корпоративных вебсайтов, лингвистические особенности, лингвистический дизайн, интернет лингвистика, электронная коммуникация.*

*Галиева А.Е. Әл-фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 2курс магистранты 6M021000-
Шетел филологиясы*

ЭЛЕКТРОНДЫ МӘТІНДЕРДІҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ (КОРПОРАТИВТІ САЙТТАРДЫҢ ҮЛГІСІНДЕ)

Аңдатпа

Революциялық технологияның нәтижесінде адамдардың күнделікті өмірінде коммуникация, білім, жарнама және тағы басқа салаларында мәтінді басқа үлгіде қолдану қажеттілігі туды. Ол электронды мәтіндер. Электронды мәтіндер кеңінен интернет кеңістігінде қолданылады, сонымен қатар әлем бойынша екінші тіл үйренуде кеңінен қолданылады. Бұл зерттеуде ағылшын тіліндегі корпоративтік сайттардан деректер жианлған. Соынмен қатар, бұл мақалада электрондық мәтіндердің лингвистикалық ерекшеліктері берілген.

Түйін сөздер: *корпоративті вебсайт мәтіндері, лингвистикалық ерекшеліктер, лингвистикалық дизайн, интернет лингвистикасы, электронды коммуникация*

It is inconceivable to imagine the modern world without the exchange, getting of information and innovative ideas through the internet and portable devices. Contemporary life cycle forced humanity to save time day by day. With the use of Internet, mobile devices, laptops, the life of the modern person became more simple and comfortable. Change in language occurs, as change is natural. Language, as everybody knows, is dynamic. The advent of the Internet and the rapid development of electronic communication increase the rise of new kind of language. It caused dramatic changes in the language used in the internet.

With the growth of the popularity of the Internet a huge number of documents, namely the web pages are freely available for linguistic research. Web pages can be viewed as a new kind of document, much more unpredictable and individualized than paper documents. During working for our article, we are going to reveal some linguistic features of electronic text on the examples of websites. The topic is very actual these days, because, in today`s world almost each company, each university, each government structure, has its own website, where they share information about activities they offer.

Web pages have a visual organization that allows the inclusion of several functions or several texts with different communicative purposes in a single document. For example, the space on a web page can be divided into different sections, organized by lists of links – mainly isolated noun structures or verbal elements [6. p.186-187]– and snippets of text scattered around the main body of the document, such as navigational buttons, menus, ads, and search boxes, that are visually dislocated in different areas of a single page. Additionally, the effect of hyperlinking (Haas and Grams 1998; Crowston and Williams 1999), interactivity and multi-functionality (Shepherd and Watters 1999) can affect the textuality of web pages, which heavily rely also on the use of images and other graphical elements.

A web page can be considered as a sort of container from where the reader picks up the information people need. Web pages tend to be more complex and more mixed than traditional paper or electronic documents. [3. P.528] The main sections of the corporate website are hierarchically structured: each section contains several subsections, which makes it easy to navigate in space and quickly find information about the company, its products and services. The entire volume of information on the site, as a rule, is divided into small texts that are interconnected by hyperlinks, making the text open by clicking on it. [1. p.172]

Crystal (2001) declares that technology offers opportunities for linguistic research: Netspeak is a new prospect for scholarly study. [2. p.272]– He summarizes that "once in a lifetime" chance provided by the emerging means of communication. An innovative scholarly research of "Internet Linguistics" contains a comparative research of the variations of electronic discourse and the expansion of language revolutionize inside these means of communication. Graddol (1997) supported the above point that the innovative electronic communications increase the rise of new variety of language. The revolutions in the electronic communication may give rise to new modes of communication. The characteristics of spoken language are shared in the style of written transcript. Every single visitor generates trajectory exploring the information on their own, according to the level of their knowledge.

The Internet allows people to engage in a multi-party conversation online, either synchronously, in real time or asynchronously, in postponed time. Such interactions take place in various forms of Internet communication such as chatgroups, newsgroups, usergroups, chatroom E-learning, a type of learning that is considered important in the emerging knowledge of society. Hence, computer-mediated communication has been adopted in most e- learning setting. [4. p.305-306] Computer-mediated communication refers to

any form of communication enabled through the use of computers. In the computer-mediated communication literature, the term generally refers to communication modalities dependent on computer-based networks or meta-networks, particularly the Internet and commercial online services. Language plays an important role in the communication activities in the computer-mediated communication. Due to the revolution of technology in communication, a unique form of communication has emerged involving the use of new word forms, structures and style of expression.

The electronic communication considered as the important linguistic means. It covers every phase of human life, as well as the education and learning of the target language. English language is considered as the most prevalent verbal language in the globe due to its usage in innovative globalized media and trade; hence, there has been a main expansion in the numeral of English speakers worldwide. The use of the Internet and computer technology has significant impact on language change and usage. It has seen the appearance of a new language that is electronic discourse. E-discourse is a new variety of language that leads to significant variations in written structure of language. [7. p.276-277] Researchers have used varieties of terms to refer to the language used by youngsters in the electronic communication. 'electronic discourse' (Davis & Brewer, 1997; Panckhurst, 2006), 'electronic language' (Collot & Belmore, 1996), 'Computer Mediated Communication' (Herring, 1996), 'interactive written discourse' (Werry, 1996), 'Netlish', 'Weblish', 'Internet language', 'cyberspeak', 'netling' (Thurlow, 2001), 'cyberlanguage' (MacFadyen, Roche, & Doff, 2004), 'netspeak' (Thurlow, 2001; Crystal, 2006), and 'virtual language' (Pop, 2008).

E-discourse is a new variety of language that leads to significant variations in written structure of language. Researchers have used varieties of terms to refer to the language used by youngsters in the electronic communication. 'electronic discourse'. According to Davis & Brewer (1997), the term e-discourse concentrates on how individuals use language to share and exchange ideas and views rather than on the medium or means by which they convey and deliver their communication.

The main constituents of the official website of the corporation are the functionality, text and design. The focus of this work is the linguistic features of corporate website texts. The text of the corporate website is the main source of information and it has a huge impact on clients. However, when it is created it should be noted that the reading from the monitor screen is carried out differently from the paper, and this is the main feature of the corporate website text.

We selected English-language corporate websites of well-known companies such as Microsoft Worldwide Home, Apple, McDonalds.com, and The Coca-Cola Company in order to study linguistic peculiarities and main trends of structuring information on the official websites of corporations.

The structure of the official website of corporation, as a rule, includes the main page with the most common or relevant information (micro level), and the following sections which explicate macrostructure of the presented on the website information: «About / Our Company», «Investors», «Products», «Careers», «Press Center»/«Media Center», «Contact Us». [5.p.19]

This diversity allows the visitor to choose the sections that correspond to the purpose of his visit. The choice of words for the headings on the front page determines the functioning status of visitors dividing them into potential customers, potential partners and potential investors.

We are going to discuss some features of spatial relationships in the advertising discourse of language, where it is creativity is actively used. If we talk about the syntax of the features, it should be noted the frequent use imperative in the texts of corporate websites that is focused to take action or make the navigation menu easier: "Visit the site", "Learn more", "Stay informed", "Sign up for our monthly email newsletter"; "Find out what Intel is creating right now and how our technology continually challenges the concept of what's possible"; "Learn how we've created a unique environment where innovation lives in everything we do". These examples of linguistic design of corporate websites demonstrate the operational nature of texts by motivating the reader to read.

It also should be noted that reading from the monitor screen is carried out differently from the paper, and this is the main feature of the corporate website text. The examples of texts chosen from the above mentioned corporate websites would be important for our further research.

Summing up, we would like to emphasize that corporate websites provide a wealth of research material, detailed and comprehensive study of which will come closer to understanding many aspects of professional communication in today's business community. In addition, it should be underlined that text used on websites is totally different from the printed variants. Studying linguistic features of online text is in a formative phase, but this trend is developing very quickly.

References:

1. Atabekova A. A.. Linguistic design of web-pages (comparative analysis of language design of English- and Russian Web-pages) / A.A. Atabekova.. – Moscow, 2003. – 172 p. (Published in Russian)
2. Crystal D. Language and the Internet. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 272 p.
3. Kompantseva L. F. Internet-linguistics: cognitive-pragmatic and linguacultural approaches: monography. Lugansk: Knowledge, 2008. – 528 p. (published in Russian)
4. Faigley, Lester and Paul Meyer. 1983. Rhetorical theory and readers' classification of text types. Text 3: 305–325.
5. Douglas, Shona and Matthew Hurst. 1996. Layout and language: Lists and tables in technical documents. In Proceedings of SIGPARSE Workshop on Punctuation in Computational Linguistics, 19–24. Santa Cruz.
6. Haas, Stephanie and Erika Grams. 2000. Readers, authors, and page structure: A discussion of four questions arising from a content analysis of web pages. Journal of the American Society for Information Science 51 (2): 181–192.
7. Santini, Marina, Automatic Text Analysis: Gradations of text types in web pages. In Proceedings of the Tenth ESSLLI Student Session, 276–285. Edinburgh, UK.

МҰҒЫМ 16.21.33, 19.51.51

Ospanova N.M.

*2nd course master, specialty of 6M021000 - Foreign philology, KazNU Al Farabi, Almaty, Kazakhstan
Supervisor: Taeva R.M. – cand.ph.sc., professor of KazNU Al Farabi*

METAPHORS IN ENGLISH NEWSPAPER HEADLINES: A PRAGMATIC APPROACH

Annotation

The article deals with the phenomenon of metaphORIZATION in English newspaper headlines from the perspective of pragmatic investigation. With relevance theory as the guideline, this paper makes an explanation of the processing of metaphor with a pragmatic approach and points that metaphor is the stimulus adopted by journalists to achieve optimal relevance in this ostensive communication, as well as the strategy to fulfill their writing purpose.

This paper is to probe into one of the features in English newspaper headlines –metaphORIZATION, within the framework of the speech act mode and a key pragmatic principle – the principle of relevance. It is hoped that such a study can help newspaper readers to get closer to the nature of newspaper headlines.

Key words: newspaper, headline, mediatext, publicistic style, pragmatics, metaphor

Oспанова Н.М.

*2 курс магистранты, мамандығы 6M021000 - Шетел филологиясы,
Әл-Фараби ат. ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан
Ғылыми жетекші: Таева Р.М.– ф.ғ.к., Әл-Фараби ат. ҚазҰУ*

АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ ГАЗЕТТЕР ТАҚЫРЫБЫНДА КЕЗДЕСЕТІН МЕТАФОРЛАР: ПРАГМАТИКАЛЫҚ ӘДІСТЕМЕ

Андатпа

Мақалада ағылшын тіліндегі газеттерде кездесетін метафоралау құбылыстарымен байланысты идеялар прагматикалық зерттеулер тұрғысынан талқыланады. Бұл мақала, актуалдық теориясын нұсқаулық ретінде ала отырып, метафораның прагматикалық жолмен өңделуін түсіндіреді және метафораның журналистердің қағаз бетіндегі қарым-қатынаста дәлдікке қол жеткізу үшін қабылдаған стимуласы екенін сондай-ақ, олардың өз жазбаларында қойылған мақсатқа жеткізуші стратегия екені көрсетіледі. Осындай зерттеулер оқырмандарды газет тақырыптарының болмысына жақындауға көмектеседі деп үміттенеміз.

Түйін сөздер: газета, газет тақырыбы, медиатекст, публицистикалық стиль, прагматика, метафора

Оспанова Н.М.

*магистрант 2 курса, специальности 6М021000 - Иностранная филология,
КазНУ им. Аль-Фараби, Алматы, Казахстан
Научный руководитель: Таева Р.М. – к.ф.н., КазНУ им. Аль-Фараби*

МЕТАФОРЫ В АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ГАЗЕТНЫХ ЗАГОЛОВКАХ: ПРАГМАТИЧЕСКИЙ ПОДХОД

Аннотация

В статье рассматривается идея связанная с феноменом метафоризации в заголовках английских газет с точки зрения прагматического исследования. С учетом теории актуальности в качестве руководства в статье объясняется обработка метафоры прагматическим подходом и указывается, что метафора является стимулом, принятым журналистами для достижения оптимальной релевантности в этом наглядном общении, а также стратегией достижения цели их письма. Работа посвящена исследованию одной из особенностей заголовков английской газеты - метафоризации в рамках режима речевого акта и ключевого прагматического принципа - принципа релевантности. Будем надеяться, что такое исследование поможет газетным читателям приблизиться к характеру газетных заголовков.

Ключевые слова: газета, газетный заголовок, медиатекст, публицистический стиль, прагматика, метафора

The newspaper as a form of the mass media is known for several ages. However, the investigation of the language in newspapers has started only in the mid-20th century. The principles of creating and analyzing newspaper headlines have not been widely explored. Today's life is unimaginable without the mass media. A lot of different printed as well as online newspapers try to attract the readers. Firstly, the reader notes the headline of the article and only after then decides whether to read it or not. Therefore the headlines are one of the most important components of the piece of writing.

According to Boyko Headline is a graphically highlighted, potentially folded sign of a text expressed by verbal and non-verbal means of language that possesses a relatively auto semantic features, which is absolutely primary and unified element for all of the text that names and/or describes a text, predicts its content, interprets by giving it extra meaning [1] The purpose of the headline is to quickly and briefly draw attention to the story. Headlines often use a unique set of grammatical rules known as *Headlines*.

Metaphor is a stylistic device used in newspaper headlines studied in more detail. Online encyclopedia *Britannica* simply defines metaphor as —a figure of speech that implies comparison between two unlike entities <...>. Commonly believed, the first person in studying metaphor is Aristotle, who wrote in *Rhetoric* and *Poetics* almost 1600 years ago that “metaphor consists in giving a thing a name that belongs to something else; the transference being either from genus to species, or from species to genus, or from species to species, or on the ground of analogy” [2]. This definition reveals a primary view of metaphor as the substitution in discourse of one idea for another. McArthur [3] suggests different definition of metaphor —all figures of speech that achieve their effect through association, comparison, and resemblance. Having compared all of the definitions of metaphor above, it can be stated that metaphor is

a word or a phrase literary denoting one kind of object or idea used in place of another to suggest likeness or analogy between them.

This study aims to explore the phenomenon of metaphorization in today's English newspaper headlines with a pragmatic approach. The main task of this paper is to explain the mechanism of metaphorization in today's English newspaper headlines.

The idea that metaphors are not just decorative embellishments but key building blocks of human thinking has been taken up by cognitive linguists, notably Lakoff and Johnson (1980), who illustrate the pervasiveness of metaphorical conceptualizations in all kinds of (con)texts. From the cognitivist perspective, metaphor is seen as a result of conceptual mapping from a source domain (usually a more tangible and universalized domain of experience) to a target domain (usually a more abstract or specialized domain).

Out of many linguistic devices used to compress meaning in the headline, I look in detail at metaphor, which, whether conceived of in terms of conceptual mapping, blending, or mental simulation of embodied experience, is regarded as an inherent and pervasive property of human cognition. Thus, metaphoricity of verbal expressions has been productively studied by cognitive linguists.

Metaphor is not only a cognitive but also pragmatic phenomenon, since its perlocutionary effects and felicitous uses are as important to study as its embodied bases or cognitive structuring.

Galperin [4] groups metaphors in the following way: genuine metaphor and trite metaphor. Genuine metaphors are absolutely unexpected, while trite metaphors are often used in speech and therefore are sometimes even fixed in dictionaries as expressive means of language (Ibid.). Newspaper headlines often contain metaphors in order to make them picturesque.

Examples of genuine metaphors.

1. *How the British Library is **breathing life into old books*** (The Guardian March 30, 2013)

In the given case, the phrase 'breathing life into old books' is a vivid example of genuine metaphor. At the first glance these words do not seem to be possibly combined in one phrase as a book cannot have life. But if the reader goes deeper into the context of metaphor, it becomes clear that the phrase 'breathing life into' is understood as making old books popular again.

2. *Defence Secretary, Philip Hammond, **fires first shots in budget war*** (The Independent March 4, 2013)

After reading the headline, the reader immediately creates an image in his/her head of Philip Hammond literally firing gun shots. However it is obvious that the metaphor gives more emotional loading to the context of the article.

3. ***War of the roses*** (Express February 23, 2013)

The given metaphor 'war of the roses' describes the relationship between two florists. The context of the article makes it clear that florists are regarded as roses because of their occupation. The stylistic device makes the headline striking and thus catches the reader's attention.

4. ***Gate to Hell** unearthed by archaeologists in Turkey* (Express April 2, 2013)

The article is about archeologists discovering ancient ruins in Turkey. The metaphor 'Gate to Hell' is used due to the mythological history of the place. With the help of the mentioned metaphor, the headline becomes stupendous and sensational.

Genuine metaphors in the newspaper headlines help to create surprise factor. The reader becomes amazed and intrigued. In order to understand the headline the reader must read the whole article.

Examples of trite metaphors.

1. ***In seats of power**, groping has a long and tawdry history* (The Guardian March 3, 2013)

The metaphor 'seats of power' refer to politicians. The reader does not have to read the article in order to understand its meaning. Instead of only saying politician, 'seats of power' adds expressiveness to the headline.

2. *Australia awaits on the **odyssey of a lifetime*** (The Sun February 23, 2013)

The given example contains trite metaphor 'odyssey of a life time' which makes the headline interesting and different. Due to the general knowledge the word 'odyssey' can be understood as journey. The reader at once is charmed by the headline.

3. ***Amazon still king of online jungle*** (The Guardian March 28, 2013)

'Amazon' is the title of the world's largest online retailer, while it is also one of the biggest rivers in the world. Thus the word 'jungle' at the same time is understood as a land covered with dense vegetation and also as other online retailers. The ambiguity in the headline makes it unique and a little bit confusing.

4. *Kate Middleton's Uncle Gary: the royal family's newest **black sheep*** (The Guardian March 19, 2013)

A person is compared to a “black sheep”, meaning that this person is not wanted to be around other people. The reader, however does not understand why the person is not wanted, so he/she has to read the article.

To generalize, trite metaphors used in the newspaper headlines usually are understood without context of the article. The examples show that metaphors help to create entertaining and fun headlines which attract the reader's attention.

Thus, metaphor in this paper is not merely regarded as a type of rhetorical device, but more as a strategy in accomplishing a speech act in communication between journalists and newspaper readers [5] What journalists want to achieve is the optimal relevance in writing a newspaper headline for their readers, by making their communicative intention better understood through the act shown by metaphor.

Therefore, the working mechanism of metaphor can be understood in four steps:

1) In process 1, the communicator first assesses the cognitive environment of the addressee with respect to his informative and communicative intentions, and then chooses the right stimulus based on the result of the assessment.

2) Once the communicator adopts metaphor as the stimulus, metaphor will start activating certain assumptions among the addressee's cognitive environment by projection of features from the source domain upon the target domain.

As the gap between thought and language, metaphor requires the addressee's efforts to process it. This leads to metaphor cognition or interpretation.

3) In process 2, governed by the principle of relevance, the addressee, aware that the communicator aims to achieve optimal relevance, searches in his/her cognitive environment for any implicature of the metaphor, either strong or weak. Meanwhile, the addressee also bears in mind that the communicator does not want to cause unnecessary efforts, so he/she will finally depend on mutual manifestness to reach the most intended interpretation from the contextual assumptions.

4) Once the addressee recognizes and then interprets the metaphor, he/she may process the new information in a old context, or add new assumptions to his/her cognitiveworld, or reject the assumptions, or just strengthen or weaken to a certain degree some existing assumptions.

After a review on metaphor study, we could find that metaphor is the result of interactions between two different domains, which involves projection of features from the source domain upon the target domain. In this study metaphor is more

viewed on its cognitive aspect. This paper has made in modifying the cognitive environment, especially on people's understanding of metaphor and newspaper headlines.

In conclusion it can be said that metaphors in general help to make headlines more informative. Instead of only stating simple fact, using metaphors helps to create effective headlines. However, it should be mentioned that metaphors sometimes can create ambiguity which not only can make the headline more interesting but also a little bit difficult to understand.

References:

1. Бойко А. Б. Особенности функционирования заглавий в текстах с различными коммуникативными заданиями: автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – Одесса, 1989. – 25 с.
2. C. R. Hausman, *Metaphor and Art*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
3. McArthur, T., 1992. *The Oxford Companion to the English Language*. Oxford and New York: Oxford University Press 1992:653
4. Galperin, I. R. 1981. *Stylistics*. Moscow: Higher School. 1981:141 3.
5. K. Zoltan, *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2010.

МРНТИ 81'373: 81'271

Б.Е.Букабаева, З.А.Кемелбекова-ст.преподаватели,к.ф.н

ПРИНЦИПЫ ОВЛАДЕНИЯ ОНТЕГЕЗА РЕЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ

Аннотация

В статье рассматриваются принципы формирования грамматического компонента в онтогенезе речевой деятельности и их использования в процессе формирования поликультурной личности. В статье указаны наблюдения и эксперименты отечественных и зарубежных ученых по детской речи, рассмотрены возникновение и развитие лексического компонента речевой деятельности осуществляется параллельно и в комплексе со звуковым оформлением речи и ее грамматическим компонентом. Также в данной статье освещены вопросы связи языка и мышления, изложены основные экспериментальные данные и выводы по изучению развития фонетического компонента в формировании лексического значения в онтогенезе речевой деятельности.

Ключевые слова: речевая деятельность, онтогенез речевой деятельности, ребенок, значение, вокализация, развитие грамматического компонента, лексическое значения в онтогенез речевой деятельности, поликультурная личность

Bukabaeva B.E., Kemelbekova Z.A. senior teachers, candidate of philological sciences

USING RINICIPLES OF FIRST LANGUAGE ACQUISITION IN THE FORMATION OF MULTILINGUAL PERSONALITY

Annotation

The principles of formation of grammatical components in ontogenesis of speech act and their use in formation of multicultural personality are considered in this article

Observations and experiments of native and foreign scientists on child language are given in the article. The lexical component in the ontogenesis of speech act forms along with, in complex and dominating over other components of speech act (sound and grammar). And also, the correlations of language and thought; basic experimental data and summary on searching the development of phonetic component in the formation of lexical meaning in the ontogenesis of speech act are presented in this article.

Key words: speech act, ontogenesis of speech act, child, meaning, the development of grammatical component, lexical meaning in the ontogenesis of speech act, multilingual personality

Б.Е.Букабаева, З.А.Кемелбекова

*Абай атындағы ҚазҰПУ
кәсіби шетел тілі коммуникациясы кафедрасының
аға оқытушысы, ф.ғ.к., Алматы қ., Қазақстан*

СӨЙЛЕУ ӘРЕКЕТІ ОНТГЕНЕЗІ КОМПОНЕНТТЕРІН МЕНГЕРУ ПРИНЦИПТЕРІНІҢ КӨПТІЛДІ ТҰЛҒА ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ҚОЛДАНЫСЫ

Аңдатпа

Тіл білімінде сөйлеу әрекеті онтогенезін зерттеуде бала тілінің қалыптасуы мен дамуын баланың жалпы психикалық дамуымен, ойлау қабілетінің қалыптасуымен, тілдік ортамен қарым-қатынасқа түсуімен бірлікте қарастырылады. Сөйлеу әрекеті онтогенезіне арналған еңбектер бала тіліндегі тілдік фактілердің қалыптасуына әкелетін ішкіқұбылыстар мен механизмдер; тілдік белгілердің семантикасының дамуы; прототілкезеңі; баланың анасымен алғашқы қарапайым қатынасынан қоршаған ортамен қарым-қатынасына дейінгі сатылары және сөйлеу әрекеті компоненттерінің онтогенезде қалыптасу мәселесіне арналған.

Түйін сөздер: *Сөйлеу әрекеті онтогенезі, сөйлеу әрекеті онтогенезі компоненті, көптілді тұлға, лексикалық компонент, грамматикалық компонент, көптілді білім беру*

Тілдегі құбылыстардың шығу тегін, өзгеруін, қыр-сырын, даму ерекшелігін үлкен бір жиынтық ретінде когнитивтік тұрғыда сөйлеу әрекеті негізінде, кешенді түрде қарастыру қазіргі тіл білімі ғылымының алдына қойған мақсаттарының бірі болып отыр. Адам баласы сөйлеуін психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан саралау, сондай-ақ бір тіл білімі саласын бірнеше ғылым салаларымен байланыста зерттеу қажет екендігін XX ғ. И.А.Бодуэн де Куртенэ өз еңбектерінде баса көрсетсе, осы мәселенің шешу жолын Ф. де Соссюр адам баласы сөйлеу әрекеті онтогенезінен, яғни бала тілінің шығуынан іздестіру керек деп айтып кеткен-ді [1].

Адам баласы сөйлеу әрекеті онтогенезін жалаң лингвистикалық тұрғыдан зерттеу мүмкін емес, өйткені бала тілінің шығуы мен дамуының себеп-салдары адам баласының физиологиялық дамуы және өзінің тілдік ортасымен қарым-қатыстың дамуымен де байланысты болады. Сөйлеу әрекеті мәселесін шешуде бала тілі сараптамасы үлкен мүмкіншіліктер береді. Өйткені тілдік даму туа біткен жүйе емес, ол әрекет ережесі мен әрекет бастауы болып табылады. Ал бала тілдік компоненттерді біртіндеп тілдік қарым-қатынас барысында меңгереді. Осыларға байланысты тілдік құбылыстардың жүйелік байланысын, шығуын, дамып қалыптасуын жете танып-білуге, сөйлеу әрекеті компоненттерінің даму ерекшеліктерін анықтауға, олардың қайсысы бұрын қалыптасады және оның себебі неде деген сұраққа жауап табуға көмектесетін сөйлеу әрекеті онтогенезі негізінде қарастыру өзектілігі артып отыр.

Сөйлеу әрекеті онтогенезін лингвистикалық және психоллингвистикалық тұрғыдан әр қырынан талдап зерттеу негізінде маңызды теориялық тұжырымдар жасаған А. Байтұрсынов, Ж. Аймауытов, Ф. де Соссюр, Л.С. Выготский, С.Л. Рубинштейн, А.А. Леонтьев, Е. Кларк, Д.И. Слобин, А.М. Шахнарович, С.Г. Тер-Минасова, Г.Г. Гиздатов сонымен қатар сөйлеу әрекеті мәселесін физиологиялық, педагогикалық тұрғыдан қарастырған М. Жұмабаев, М. Мұқанов, И.М. Сеченов, А.Х. Темірбеков, М.М. Кольцова, т.б. ғалымдардың еңбектерінің мәні зор.

Сөйлеу әрекеті компоненттерінің бірі сөз мағынасы онтогенезін лингвистикалық тұрғыдан зерттеуде, олардың астарлы мағыналарын қарастыруда Л.С. Выготский, Ж. Пиаже, А.Н. Леонтьев, С.Л. Рубинштейн, А.Р. Лурия, Д.Б. Элькониннің психологиялық және психоллингвистикалық бағыттары мен ғылыми тұжырымдарының ықпалы. Жоғарыдағы ғалымдардың ойларын А.М. Шахнарович, Е.С. Кубрякова, Т.Н. Наумова, Н.В. Уфимцева, Е.Ю. Протасова, Т.М. Рогожников, Т.Т. Аяпова және де осы бағытта зерттеулер жүргізген шетелдік ғалымдар М.К. Halliday, Levy E., Nelson K., P. Bloom, Erika Hoff- Ginsberg, S. Hall еңбектері маңызды.

Ересек адамның сөйлеу әрекетін зерттеуде дайын қалыптасқан тілдік құбылыс қарастырылса, сөйлеу әрекеті онтогенезі адам баласының сөйлеу механизмдерінің бастапқы кезеңде шығып қалыптасуының өзіндік сипаты бар ерекшеліктерін тек эксперименттік бақылау арқылы айқындауға болады.

Сөйлеу әрекеті – кешенді құбылыс, бірнеше ғылым салаларының зерттеу объектісі. Осы зерттеу жұмысында сөйлеу әрекеті онтогенезі лингвистикалық тұрғыдан қарастырыла отырып, психолингвистикалық және лингвистикалық түбегейлі зерттеулер тұжырымдары арқау етілді.

Соңғы жылдары сөйлеу әрекетінің онтогенезде даму ерекшелігі мен қалыптасуына лингвистердің ғылыми қызығушылығы артып, өздерінің ең маңызды зерттеу объектілерінің бірі етіп алғанын әлем ғалымдарының (Erika Hoff-Ginsberg, Levy E., Nelson K., Тер-Минасова С.Г., Лалаянец И.Э., Милованова Л.С. т.б.) көптеген еңбектерінен байқауға болады.

Сөйлеу әрекетінің түрлі аспектілеріне арналған еңбектер зерттеу нысанына байланысты бірнеше топқа бөлінеді. Мәселен, дәстүрлі лингвистикалық зерттеулерде бала тіліндегі жеке фактілер алынып, олардың тілде пайда болу уақыты (қай элементтер бала тілінде ерте, қайсылары кеш пайда болады), олардың қызметтері, қолданылу жиілігі анықталады. Басқаша айтқанда, баланың тіл элементтерін меңгеруінің қарапайым сатылары беріледі. Бала тілі дамуын бұлайша зерттеу тілдік фактілерді, олардың табиғатын танытпай, тек атап қана қоюмен шектеледі. Мұндай зерттеулерге В.М.Павлов, А.Н.Гвоздев еңбектерін жатқызуға болады.

Сөйлеу әрекеті онтогенезін зерттеуге арналған [2,21-496б.; 3,105 б.; 4,180б.;5,154б.] еңбектерде, синтаксистік-семантиканың бала тіліндегі функциясы, оның грамматикалық формалар мен лексикалық мағыналарға ұласатыны, сөйлеу әрекетінде семантика компоненті жеке компонент ретінде өз функциясын бала тілі дамуының әр кезеңінде, алғашқыда синтаксистік-семантика, содан соң лексикалық және грамматикалық мағыналар арқылы көрсетілетіні дәлелденген.

Адам баласының алғаш тілінің шығуында грамматикалық мағынаның танымдық дамуының алғышарттарын қарастыруда Д.И.Слобин дүниежүзі ғалымдарының еңбектерін сараптай отырып, тілді меңгеру стратегиясын айқындау тәсілін ұсынады. Бұл әдіс А-Ж оперативті принциптерден тұрады және соның негізінде билингвалық және монолингвалық балалардың коммуникативті дамуы бірдей жүйелікте қарастырылады. [6].

Адам баласының дамуымен қатар оның тілі де дамып отырады. Бала тілінің дамуы оның психологиялық, физиологиялық, танымдық дамуымен қатар жүріп отырады. Ал осылардың барлығы сөйлеу әрекеті барысында айқындалады. Сондықтан, сөз мағынасы онтогенезін сөйлеу әрекеті негізінде қарастырудың бірден-бір себебі, сөйлеу әрекеті кешенді құбылыс екендігінде.

Көптілділік лингвистикалық, психолингвистикалық, психологиялық, педагогикалық, әдістемелік, мәдениетаралық қарым-қатынас, философиялық және әлеуметтік аспектілерде қарастырылады. Көптілділікті лингвистикалық аспектіде қарастырғанда жеке тілдердің семантикалық, лексикалық құрылымдарында орын алатын тілдік қарым-қатынас мәселелері ескеріледі.

Бірнеше тілде сөйлеуді зерттеу мәселелері, яғни тілді оқыту және үйрену кезінде орын алатын көптілділік әрекеттің психикалық құбылысы, көптілділік қалыптасуының заңдылықтары психологиялық аспектіде қарастырылады. Көптілділік жағдайындағы тілдерді тиімді оқыту тәсілдері және әдістері, тұлғаның көпмәдениетті, әрі көптілді болып қалыптасуы педагогикалық аспектіде сараланады. Қоғамдағы көптілділіктің рөлі мен әртүрлі үдерістерге көптілділіктің әсер ету мәселелері философиялық және әлеуметтік аспектісі болып табылады.

Бүгінгі таңда барлық ЖОО-да көптілді білім беру жүйеленіп келеді, өйткені Қазақстанға дүниежүзілік технологиялық, ғылыми жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдаланатын, халықаралық байланыстарды нығайтатын, әлемдік білім қауымдастығына шығатын көптілді меңгерген мамандар даярлау қажеттілігі туындап отыр.

Көптілді маман көпмәдениетті меңгерген тұлға болып табылады. Көптілді, көпмәдениетті тұлға тілдер мен мәдениеттер байланысының нәтижесі ретінде бүкіл әлемде орын алып отырған дамытушы құбылыс ретінде бағаланады.

Тілдік, энциклопедиялық сөздіктерде *көптілді білім беру, көптілділік, көпмәдениетті/полимәдениетті тұлға терминдеріне келесі сипаттар берілген. Көптілді білім беру* дегеніміз мақсатты, ұйымдастырылған, үштік білім беру үрдісі; бірнеше тілді бір мезетте меңгерген көптілді тұлға ретінде жеке тұлғаны қалыптастыру мен дамыту үрдісі деп түсіндіріледі. Ал, *көптілділік* белгілі бір көпұлтты аумақта бірнеше (үш және одан да көп) тілдердің әрекет етуі; тұлғаның сөйлесу қажеттілігіне қарай бірнеше тілді білуі мен қолдануы.

Өмірдің жаңа талабына сәйкес көптілді маман даярлау түбегейлі өзгеріске түсіп отыр. Заманауи қоғамға тек маман ғана емес халықаралық және мәдениетаралық қарым-қатынасқа түсе алатын маман қажет. Сол себепті, жоғары оқу орындарында маман даярлауда шетел тілін үйрету үрдісі түбегейлі өзгеріске түсіп, жаңа келбет алуда. Бұрындары шетел тілін үйрету болса, қазіргі таңда шетел тілі білім беру болып табылады.

Шетел тілі білім беру мен мәдениетаралық қарым-қатынас арасы өте тығыз байланысты. Шетел тілі білім берудің түпкі мақсаты мәдениетаралық қарым-қатынас субъектісін қалыптастыру екендігі белгілі, ол когнитивтік-лингвомәдени негізде жүзеге асады.

Мәдениетаралық қарым-қатынас субъектісі, екінші тілдік тұлға немесе көп тілді тұлғаның қалыптасуының негізі ана тілінің, төл мәдениеттің негізінде қалыптасатыны шетелдік, отандық ғалымдар еңбектерінен белгілі. Мәселен, Л.С. Выготский «... развитие иностранного языка потому и является своеобразным процессом, что оно использует всю семантическую сторону родного языка, возникшую в процессе длительного развития. Обучение школьника иностранному языку, таким образом, *опирается как на свою основу на знание родного языка*» [7], деп айтуы тіл үйренушінің санасында қалыптасқан өзінің төл мәдениетінің негізінде тілін үйреніп жатқан елдің мәдениеті арқылы, сол шет тілін меңгереді. Себебі тіл мәдениеті арқылы меңгеріледі. Демек, тіл үйренуші санасында мәдениеттер диалогы жүреді.

Көптілді білім беруде *көптілділік, көпмәдениетті/полимәдениетті тұлғаның қалыптасуы* тіл, мәдениет, ойлау арақатынасының тығыз байланысы арқылы жүзеге асады. Тіл мен ойлау арақатысын зерттеу көне дәуірден бастау алды. Идеалистік ағым өкілдері ойлау сөйлеуге тәуелсіз, ал сөйлеу ойлауға бағынышты емес, себебі адам іштей ойлана отырып, біреумен сөйлеседі және дәл сол уақытта басқа бір нәрселер туралы ойлай алады деп есептеген. Яғни ойлау мен сөйлеу бір-біріне тәуелсіз бола береді. Ал бихевиористер, керісінше, ойлау мен сөйлеуді ұқсас құбылыс, өйткені адам іштей ойлап отырғанның өзінде сөйлеу мүшелерінің жасырын жұмыстары жүріп жатады деп есептеген. Олай болса, ойлау - дыбыссыз сөйлеу, сөйлеу – дыбыстап ойлау болып табылады.

Бала ойлауы мен қимыл іс-әрекетіне тілдің қаншалықты әсер ететінін туралы Д.Слобин мен Дж.Грин анықтамасы көне дәуірден бастау алған тіл мен ойлау арақатысы мәселесін шешуде бала тілін зерттеу үлкен үлес қосатынының айғағы деуге болады.

Ал көптілді, көпмәдениетті тұлғаны қалыптастыруда шетел тілін үйретуде баланың ана тілін меңгеру үрдісін, сөйлеу әрекеті онтогенезін қолдану, яғни сөйлеу әрекеті түрлері жүйелі, әрі мазмұнды пайдалану көп тілді тұлға қалыптастыруда тиімділігін көрсетеді. Тіл жүйесін меңгеру мен қолдану адам баласы миының өзіндік құрылысы мен логикасы бар жүйе арқылы қамтамасыз етілетінін жоғарыда айтып кеттік. Тілдік жүйенің негізгі компоненттерін меңгеру мен қолдануды қамтамасыз ететін мидың функциональды құрылысын табуға бағытталған А.Р.Лурия бастамасымен жүргізілген зерттеу жұмыстары бар. «Ойлау процесіне байланысты мидағы функциялар бала туғанда даяр күйінде болмайтынын», қазақ психологі А.Темірбеков айта отырып, «...ойлау баланың дамуына, оның таным әрекетінің өрістеп кеңеюіне байланысты пайда болады. Нәрестенің дүние тануы түйсік пен қабылдаудан басталып, оның танымы айналадағы ортамен тығыз қарым-қатынаста өтіп жатады. Ой операцияларының тууы, ең алдымен, баланың қолына түскен нақты затпен әрекет жасауынан басталады. Балалық дәуірінде ойлау процесінің күшті қарқынмен дами бастауы бала тілінің шығуымен байланысты» [8], дейді. Демек, тіл дамуын тілдік белгілер мен белгілік операциялар ретінде қарастыру тілдік жүйені меңгеру мәселесі ғана емес, сонымен қатар оның жалпы психикалық дамуда қалыптасу мәселесі болып табылатыны

ғалымдар пікірімен тоғысады. Сол себепті, шетел тілін үйретуде сөйлеу әрекеті онтогенезін қолдану кейбір мамандардың, шет тілін «техникалық құрал» тұрғысынан меңгеріп алуы, ал қарапайым тірі тілде сөйлесуге қиналуы, қоршаған ортаны өзіндік мәдениет мәнмәтінде қалыптасқан түрде ғана елестететүі, әрі өз ойын шет тіліндегі сөздерді ана тіліне тән құрылыммен сәйкестендіре отырып білдіруін болдырмауға ұтымды жол көрсетеді [9]. Демек, сөйлеу әрекеті түрлері тіл үйрету барысында түгел қолданылып отырса, жағдаяттар арқылы компоненттер меңгеріліп отырса, тіл үйренушімен кәсіби немесе басқа тақырыптарда сөйлесу қиындық туындатпайды.

Бала тілінде грамматикалық формалардың қалыптасуы жалпы қалыптасу ережесінен ауытқуы баланың санасының даму заңдылықтарына байланысты болады. Бала тілінің грамматикалық ерекшелігі – бұл динамикалық процесс, яғни бала тілі өзгермелі болып, бірте-бірте ересек адамның тіліне ұқсай бастайды. Бала тілінде грамматика туа бітпеген, ол қоршаған ортамен қарым-қатынасқа түсу барысында қалыптасады, яғни баланың қоршаған ортамен қатынасының кеңейгендігінің, таным деңгейінің өскендігінің белгісі. Грамматикалық формалар бала тілінде оңайдан күрделіге қарай қалыптасады, себебі адам баласының ойлауы жай ойлаудан күрделіге қарай дамиды.

Бала тілі жағдаяттан ажырап, яғни түсінікті болған кезеңін бала тілінде грамматикалық формалардың пайда бола бастағанын, бірақ грамматикалық формалардың шығуы мен қалыптасуын қарастырған экспериментті зерттеу жұмыстарынан [10, 200 б.; 11,20 б.] көруге болады.

Жоғарыда келтірілген зерттеулерге сүйенсек, бала тілінде грамматикалық мағына баланың сөйлеуіне дейінгі кезеңде, яғни ұғымдық синтаксис синтаксистік-семантикаға ұласа бастағанда шығады. Синтаксистік семантика грамматикалық мағынаға ұласа бастасымен-ақ баланың сөздік қоры үлкен қарқынмен көбейе түседі. Бала тілінде грамматикалық категориялардың пайда болуы – оның өзін қоршаған ортамен қатынасының кеңейгендігінің, таным деңгейінің өскендігінің белгісі.

Сөйлеу әрекеті онтогенезінде лексикалық мағынаның қалыптасуына грамматикалық мағына үлкен әсер етеді. Өйткені, грамматикалық формалар стереотип пен жүйелілік негізінде қалыптасады, баланың стереотипі лексикалық мағынаның қалыптасуында тиімді қызмет атқарады. Сөйлеу әрекеті онтогенезінде грамматикалық мағынаны қарастыру зерттеу нысанымыз болмасада ескеруіміздің себебі грамматикалық мағынаны лексикалық мағынадан ерекшелеп ала алмаймыз, өйткені грамматикалық мағына қатар тіпті қабаттаса, бірге жүреді.

Сонымен, тілдік тұлға шетел тілінде өз ойын білдіру барысында мәдениетаралық алшақтықты игеру әдісін, қос сананы біріктіру қажеттілігі туындатады және осы әдіс-тәсілдерге үйрету анық мәдениетаралық диалог болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Ф. де Соссюр. Курс общей лингвистики. –М., 2004. -280 с.
2. Брунер Дж. С. Онтогенез речевых актов. //Психолингвистика. –М.:Прогресс, 1984.–С. 21-49
3. Дарвин Ч. Наблюдение над жизнью ребенка.- СПб, 1881г, –С.10-22.
4. Кубрякова Е. С. Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи. –М.: Наука, 1991.-245с.
5. Аяпова Т. Т. Сөйлеу онтогенезі. – Алматы, 2003. -277б.
6. Слобин Д.И Когнитивные предпосылки развития грамматики. Психолингвистика. – Москва: Прогресс, 1984. –С. 143-196.
7. Л.С. Выготский.Мышление и речь Глава 6 «Исследования развития научных понятий в детском возрасте» стр 226-234; 291-295
8. С. Г.Тер-Минасова Язык и межкультурная коммуникация.-М.: Слово, 2000-250 с.
9. Темірбеков А., Балаубаев С. Психология. – Алматы: Мектеп, 1956. -230 с.
10. Негневичкая Е. И., Шахнарович А.М. Язык и дети. Овладение грамматикой. –М.: Наука, 1981. –369 с.
11. Лепская Т. Т. Онтогенез речевой коммуникации: автор. док. филол. Наук: –М.: МГУ,1990. –29 с.

Bayan O.Kozhamsugirova

4th course bachelor of speciality 5B011900 - Foreign Language: two foreign languages of AbaiKazNPU, Almaty, Kazakhstan

Scientific supervisor: Tanat T. Ayapova, Doctor of Philological Sciences, Professor.

LINGUACULTURAL APPROACH TO THE MODAL VERBS AND PEOPLE

Annotation

The article describes the language and culture correlation in the case of Modal Verbs. The author demonstrates the feasibility of showing the mentality of people relying on the use of Modal Verbs. The findings of the study testify that language and culture are closely related. Moreover, culture and mentality influence on people's way of thinking and speaking.

Key words: language, culture, linguaculture, anthropocentricity, Modal Verbs.

Қожамсүгірова Б.Ө

Абай атындағы ҚазҰПУ, 5B011900 – Шет тілі: екі шет тілі, 4 курс бакалавры, Алматы, Қазақстан.

Ғылыми жетекшісі: Аяпова Т.Т, филология ғылымдарының докторы, профессор.

МОДАЛЬДІ ЕТІСТІКТЕР МЕН АДАМ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫНА ЛИНГВОМӘДЕНИ ТӘСІЛДЕМЕ.

Аңдатпа

Мақалада тіл мен мәдениет арақатынасы мәселелері модальді етістіктердің мысалында қарастырылған. Автор халықтың менталитетін олардың модальді етістіктерді қолдануы арқылы сипаттауға болатынын көрсетеді. Бұл зеттеудің нәтижелері тіл мен мәдениет байланысын дәлелдейді. Сонымен қатар мәдениет және менталитет адамдардың ойлауы мен сөйлеуіне ықпал етеді.

Түйін сөздер: тіл, мәдениет, лингвомәдениет, антропоцентризм, модальді етістіктер.

Кожамсугирова Б.О

КазНПУ им Абая, 5B011900 – Иностранный язык: два иностранных языка, бакалавр 4 курса, Алматы, Казахстан.

Научный руководитель: Аяпова Т.Т, доктор филологических наук, профессор.

ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ ПОДХОД К ВЗАИМОСВЯЗИ МОДАЛЬНЫХ ГЛАГОЛОВ И ЛЮДЕЙ.

Аннотация

В данной статье описывается связь языка и культуры посредством модальных глаголов. Автор статьи демонстрирует возможность показа менталитета людей, опираясь на использование ими модальных глаголов. Результаты данного исследования свидетельствуют, что язык и культура взаимосвязаны. А также культура и менталитет влияют на мышление и речь людей.

Ключевые слова: язык, культура, лингвокультура, антропоцентризм, модальные глаголы.

Linguaculture is an integral part of any ethno-culture, representing a synergetically arisen amalgam of interrelated cultural and linguistic phenomena fixed and mastered by a certain ethno-linguistic

consciousness. Sometimes linguaculture is called the third semiotic system in which the signs of language act as the bodies of signs of culture. At the same time, signs acquire culturally marked meanings.

The term 'linguaculture' was proposed by Paul Friedrich and further developed by Michael Agar as 'languaculture'. But some scholars argue that the concept of linguaculture is a recent offshoot of the cultural movement originating in the German-speaking areas of Europe at the end of the eighteenth century, mainly represented by the works of Johann Gottfried von Herder and Wilhelm von Humboldt. This movement introduced the idea that language should be seen as related to nation, people, and culture.

In the nineteenth century the concept of correlation of language and culture obtained a national-romantic form, so now we speak of an intimate connection between language, people, culture and national soul. This romantic idea of a fusion between language and people, nation gained considerable general support in connection with the nationalist tendencies that became increasingly strong and widespread in the course of nineteenth-century Europe, first as a progressive liberal movement, later on in various right-wing nationalist and socialist versions. Even today, the national paradigm and its insistence on the inseparability of language and culture is quite strong.

Only in XXth century linguistic anthropology appeared as an interdisciplinary study. German-American anthropologist Franz Boas brought this term to the linguistics, however, it is mostly associated with his followers Edward Sapir and Benjamin Lee Whorf. Sapir was interested in the fields of anthropology, including the study of language [1]. However, it should be noted that although he was very interested in the relationship between language and culture, he was not an adherent of the national paradigm and its insistence on the inseparability of language and culture. Actually, he emphasized that languages can spread across cultural areas:

Languages may spread far beyond their original home, invading the territory of new races and of new culture spheres. A language may even die out in its primary area and live on among people violently hostile to the persons of its original speakers. Further, the accidents of history are constantly rearranging the borders of cultural areas without necessarily effacing the existing linguistic cleavages.
(Sapir[1])

Intercultural communicative competence can vary depending on the cultures of the speakers involved and, as a result, speakers with different cultural backgrounds may not conceive the relationship that exists between concepts and words in the same way. This is one of the main reasons why there can be different ways in which to transmit the same reality in a language used in cross-cultural communication; a strict standard production or interpretation of language is not advisable in an era in which change and development are key features of it. This era also sees increased interaction between people from different cultures and languages: a monocultural perspective on language use is no longer acceptable. In this sense, Kramsch [2: 3] states that "Speakers identify themselves and others through their use of language; they view their language as a symbol of their social identity [...] Thus we can say that language symbolizes cultural reality."

The idea of anthropocentricity of language at the present time can be considered generally accepted: for many language constructions, the idea of a person acts as a natural reference point. This scientific paradigm, established at the turn of the millennium, set new tasks in the study of the language, requires new methods for its description, new approaches in the analysis of its units, categories, rules.

Anthropocentric paradigm is the transfer of the researcher's interests from the objects of cognition to the subject, i.e. the person in the language and the language in the person are analyzed, because, according to I.A Baudouin de Courtenay, "language exists only in individual brains, only in the souls, only in the psyche of individuals or individuals composing a given linguistic society."

The idea of anthropocentricity of language is key in modern linguistics. In our time, the purpose of linguistic analysis can not simply be the identification of various characteristics of the linguistic system.

Language was gradually reoriented to the fact, the event, and in the center of attention was the identity of the native speaker. The new paradigm presupposes new installations and goals of language research, new key concepts and techniques. In the anthropocentric paradigm, the methods for constructing the subject of linguistic research have changed, the approach to the choice of general principles and methods of

investigation has changed, and several competing metalanguages of the linguistic description have appeared (R.M. Frumkin). Consequently, the formation of the anthropocentric paradigm led to the development of linguistic problems in the direction of man and his place in culture, because the focus of culture and cultural tradition is the language personality in all its diversity. The main directions in modern linguistics, formed within the framework of this paradigm, are cognitive linguistics and linguoculturology, which should be "oriented towards the cultural factor in the language and the language factor in man" (V.N. Telia). Consequently, linguoculturology is the product of the anthropocentric paradigm in linguistics, which has been developing in recent decades.

The key concepts of cognitive linguistics are the concept of information and its processing by the human mind, the concepts of knowledge structures and their representation in the mind of man and linguistic forms. If cognitive linguistics, together with cognitive psychology and cognitive sociology, which form cognitology, try to answer the question of how the consciousness of man is organized in principle, how a person realizes the world, what information about the world becomes knowledge, how mental spaces are created, then all attention in Linguoculturology is given to a person in culture and his language.

English language learners can have a relatively simple time learning the surface positions of modal verbs but can have a bigger issue recognizing and using modal verbs properly with respect to their underlying meaning. The challenge is the fact that the use of modality, like other pragmatic features, is culturally determined. Learners struggle not only with using modal verbs, but also with recognizing them and understanding their meaning. For example, Modal Verbs "have to" and "must" both carry the obligatory meaning, however they have some differences which are poorly distinguished by non-natives.

Both language and context are rooted in culture, and they both are 'carriers' of culture and both reflect culture but in a different way. Living in the same speech community enables members to share preferred ways of saying things and organizing thoughts.

As Maslova [3] says, for modern science, interest is no longer a person, but a carrier of consciousness and language. We are not interested in people in general, but in people in the language. It is obvious that Vygotsky holds the same opinion. Having read L.S. Vygotsky's 'Thought and language' [4] we can understand that we choose words and phrases on a subconscious level. Because language is the form of expressing our thoughts. He mentioned that the meaning of the word is both speech and intellectual phenomenon.

Language is an integral part of culture, the main tool for its assimilation, this is the reality of our spirit. Language expresses specific features of the national mentality. On the other hand, culture is included in the language, since all of it is modeled in the text. This view is held by most modern linguists, and it is key in linguoculturological theory. In this theory language is treated as a universal form of the primary conceptualization of the world.

Modality is very sensitive to all the changes taking place in the society and its culture, and, referring to the universal category of the human language, is connected, first, with the cultural and social concepts of this or that ethnos, secondly, like everything in the language, is the link between the past and the present. Not every word has its linguistic code. In the modality, an individual vision of the world (its interpretation), that is, an individual mentality, is realized. I will try to connect the mentality and Modal Verbs on the example of English people:

English people are ready to help everyone and always willing to give a hand to someone. Here we can give as an example modal verbs "should", "can", "could", "may":

'You should visit the doctor.'

'Can I help you?'

'Could I help you?'

'May I help you?'

They honor people who follow the etiquette:

'May I sit?'

'Could you please give me a pen?'

'Would you mind passing the salt?'

However they do not tolerate rude people and may say:

'You mustn't be rude!'

'You can't behave yourself like that!'

'How dare you say something like that?!'

English people obey the law, they are under the laws:

You can't smoke here!

You have to wear a uniform.

Next, it is typically believed that English people are courteous and genteel. As an evidence, here are some polite ways to ask the same question using modal verbs:

Open the door (please)

Can you open the door?

Could you open the door?

Would you please open the door?

Would you mind opening the door?

I would appreciate if you open the door.

English native speakers tend to use 'should' instead of 'must' and 'have to'. As it is used for weaker obligations and more tentative epistemic judgements. It somehow also expresses their politeness.

Mentality of people is reflected in the language, more precisely, in the meanings of words they use. Slobin [5] argued that language is a transmitter of real-world experiences, and that these experiences are filtered through language into verbalized events.

Life and interaction with the world shapes our thoughts and language. What people of a language community find important to be expressed in their life will definitely be expressed in that language. However, this is a two-way street because the ever-changing code will also impose some requirements on us as speakers. Language is like a channel through which you must pull your ideas.

References:

1. Sapir, Edward. (1921): Language: An Introduction to the Study of Speech. New York: Harcourt, Brace, 1921; Bartleby.com, 2000. www.bartleby.com/186/.- 208p.
2. Kramsch, Claire (1998): Language and Culture. Oxford: Oxford University Press.- 3p.
3. Maslova V.A (2001): Лингвокультурология.-М:-Академия. – 208 p.
4. Vygotsky L.S (1999): Мышление и речь (ed5) М:-Лабиринт-302p
5. Slobin Isac Dan. (1996): From thought and language to 'thinking for speaking' In J.Gumperz and S.Levinson (ed) Rethinking linguistic relativity . Cambridge University Press.-70p.

MPHTI 378.016:811.111:811.512

Orazbekova.I.G -master's degree, senior teacher in chair of Professional Foreign language communication at KazNPU named after Abai. indiragazizovna@mail.ru

Ismailova O.A. - master's degree, senior teacher in chair of Professional Foreign language communication at KazNPU named after Abai. ioa_m@mail.ru

Sultanbekova.S- master's degree, senior teacher in chair of Professional Foreign language communication at KazNPU named after Abai. ioa_m@mail.ru

LINGUOCULTURAL PECULIARITIES OF THE CONCEPT “BEAUTY” IN ENGLISH CULTURE

Annotation

This article deals with the meaning of beauty in diverse languages and culture. It realizes that beauty is never going away and that it has enormous power. It knows that beauty should not be reduced to a political or cultural problem but understood as a basic human pleasure. The article will establish the difference between the significance attached to culture and language.

Key words: the concept “Beauty”, methodology, language learners, [linguistics](#), multilingual knowledge, images of beauty, in English society, theoretical approaches, world languages.

Оразбекова.И.Г.- Абай атындағы ҚазҰПУ кәсіби шетел тілі коммуникациясы кафедрасының ф.ғ.к ,аға оқытушысы indiragazizovna@mail.ru

Исмайлова.О.А. –Абай атындағы ҚазҰПУ кәсіби шетел тілі коммуникациясы кафедрасының магистр,аға оқытушысы ioa_m@mail.ru

Султанбекова.С.- Абай атындағы ҚазҰПУ кәсіби шетел тілі коммуникациясы кафедрасының магистр, аға оқытушысы ioa_m@mail.ru

«СҰЛУЛЫҚ» КОНЦЕПТІСІН АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ/ОРЫС ТІЛДЕРІ МӘДЕНИЕТІНДЕ САЛҒАСТЫРМАЛЫ ТҮРДЕ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Андатпа

Бұл мақалада ағылшын және қазақ ұлттарының мәдени тілдік концептінде «сұлулық» мағынасының дүниетанымдық маңыздылығы,елдер мәдениетінде, тарихы мен салт-дәстүрінде қолданыс аясында ерекшеліктері, ұқсастығы мен айырмашылығы салыстырмалы түрде баяндалады.

Аталған ұлттар тілінде «сұлулық» әр түрлі елдің мәдениетіне сәйкес қалыптасқан сол халықтардың ұлттық-мәдени ерекшеліктері, тұрмыс-тіршілік, салт-дәстүр, наным-сенімдерге байланысты пайда болып, әр халықтың рухани байлығына айналған. Сұлулық - адам баласының ерекше қасиеті әрі эстетикалық құндылығы. туыс және туыс емес тілдердегі «сұлулық» концептілерін салыстыра қарастырғанда әр ұлттың әлем суретін қабылдаудағы этноменталдық ерекшеліктері айқындалады.

Түйін сөздер: «сұлулық» концепті, ұлттық мәдени көрініс, салыстырмалы тіл әдіснамасы, лингвистика, көп тілді үйрену, эстетикалық құндылығы, теориялық негіздері, әлем тілдері.

Оразбекова.И.Г. – к.ф.н, старший преподаватель кафедры профессиональной иноязычной коммуникации КазНПУ им.Абая indiragazizovna@mail.ru

Исмайлова.О.А. – магистр, старший преподаватель кафедры профессиональной иноязычной коммуникации КазНПУ им.Абая ioa_m@mail.ru

Султанбекова.С.- – магистр, старший преподаватель кафедры профессиональной иноязычной коммуникации КазНПУ им.Абая ioa_m@mail.ru

Сравнительный анализ концепта “красота” в английском и казахском культурах.

Аннотация

В этой статье говорится об относительном сходстве и отличии идеологического значения языкового контекста «красота» в культуре, истории и особенностей традиций в английской, русской и казахской национальностях.

Ключевые слова: понятие «красота», методология, изучающие языка, лингвистика, многоязычная знания, образы красоты, в английском обществе, теоретические подходы и мировых языков

In 1913, Webster's dictionary defined beauty as "properties pleasing the eye, the ear, the intellect, the aesthetic faculty or the moral sense." But in 2004, the default definition of beauty has shriveled pitifully. The contributions of the ear, the intellect, the broader aesthetic faculty or the moral sensibilities are gone. Beauty is visual; in fact, it is the same visual – the eye popping features and stunning proportions of a few handpicked beauty icons. No wonder many people turned away from beauty. In the 1980s and 1990s beauty fell out of academic discourse. Some people waved it away, denying its reality or power. But beauty never went away and it is time to reclaim it[1].

As we used to know, beauty is so much more. The Real Truth About Beauty study on women, beauty and well-being is a landmark, a revolutionary step forward in reclaiming beauty and reexamining it with a 21st century point of view. It realizes that beauty is never going away and that it has enormous power. It knows that beauty should not be reduced to a political or cultural problem but understood as a basic human pleasure.

The Real Truth about Beauty study makes it clear that it is time to lift the quota system on images of beauty. The diversity of human beauty has been strained through a sieve of culture, status, power and money and what has emerged is a narrow sliver of the full panorama of human visual splendor.

Beauty is diverse and the human eye thrills to new pleasures and fresh sources of inspiration. Ethereal weightlessness and Nordic features are not its only incarnation. As Darwin wrote, "If all our women were to become as beautiful as the Venus de Medici we should for a time be charmed but we should soon wish for variety and as soon as we had obtained variety we should wish to see certain characteristics in our women a little exaggerated beyond the then existing common standard." [2]

The results of such experiments and their comparative analysis can help in composing bilingual dictionaries. According to A. Yusupova, "they allow you to document the role and place of those or other languages in the lexical space, the relationship of such languages, including their relations with other languages" (10).

"What is beauty?" The most interesting responses are given below [3]:

- "Beauty is what elevates and inspires you from the mundane and routine".
- "Beauty comes from within. It's in the eye of the beholder".
- "Beauty is the look on your students' faces when they understand what you are teaching them."
- "Beauty is the hazy orange sunset you can experience from South Mountain in Phoenix, Arizona."
- "When your children give you a loving hug is truly beautiful".
- "Beauty and nature are the gifts that God has given us." "Lake Tahoe is just like Haven. When I first saw it, it truly looked like it was closer to Haven thantherestoftheworld. "
- "Beauty in an individual comes from within their heart. It's their attitude, graciousness, dedication to who they care about and love".

Over the years, beauty has come to mean two different things[4]:

- First, there is **outer beauty**, how something or someone looks on the outside. For example, pretty hair, nice eyes, or simply an attractive appearance.
- Second is **inner beauty**. I feel the beauty of someone as a person, or soul, is shown by the way they treat their fellow human being.

This beauty shows through in acts of **kindness** or by being **empathetic** or **understanding**, not cruel or judgmental.

- "Watching while my son helps his little sister to cope with a story or ball, or puzzle. Hiking upon a field of wildflowers that I wasn't expecting – wow! Infinite hugs and kisses from my daughter. Hiking in Washington state and seeing deer amble by me swiftly and quietly. The absolute stillness and quietness of snowfall is on my street".

The descriptive notion of “beauty” in the following statement needs to be considered not just as purely subjective, it is a scientific standpoint of a linguist.

The analysis of the previous descriptions of the concept “**beauty**” is given here as well: “*It’s been said that “beauty is in the eye of the beholder”*”, claiming that beauty is completely subjective [5]. We believe there are elements common to that which most, if not all, people find beautiful.

“A sunset on the ocean”, for instance, is a sight that everyone we know finds to be a thing of beauty.

There is an objective standard for that which we find to be beautiful. It may involve **color, form, shape, context, sound**, etc., but when the combinations of these elements are just so, the result is beauty.

Of course, the above-mentioned declaration applies only to the aesthetic or physical beauty, but the concept of beauty isn’t limited to the aesthetic. We find beauty in the **soul**. We find it **in music, the spoken word, and in the unspoken expression of sentiment** for each other. In short, I think that “beauty” is anything that causes us to appreciate or recognize the good in something or someone”.

Having analyzed the statements, we can build up a definite pattern of images, on the basis of which it is possible to figure out the commonly accepted national image, i.e. the concept of “beauty” which is accepted in English society [6].

1. The perceptive features of the descriptive component of the “beauty” concept appear in the following notions:

- “It’s in the eye of the beholder”,
- “the look on my students’ faces”,
- “the hazy orange sunset”,
- “nature, lake Tahoe”,
- “outer beauty, pretty hair, nice eyes, or simply an attractive appearance”,
- “a field of wildflowers, deer (symbolizes fauna),
- “absolute stillness and quietness of snowfall”.

All of the above mentioned comparisons are perceptive images, because the image itself is built on the basis of the sensory perception. In this case, visual images are brought to the fore, those that a human-being perceives with organs of vision. It is possible to make a conclusion that the concept of “beauty” for English is based mainly on visual images. In general in the images suggested by the survey participants, the themes of nature and landscape appeared.

2. The concept of “beauty” itself in these expressions is connected either way with the family theme and relationships between people, be they tactile or mental.

- “When your children give you a loving hug”,
- “attitude, graciousness, dedication to who they care about and love”, “acts of kindness..., being empathetic or understanding”,
- “watching my son helps his little sister”,
- “Infinite hugs and kisses from my daughter”.

In some cases the exterior attractiveness of a human or objects were mentioned. Some of the above given images are based on tactile perception (hugs). When analyzing this kind of the descriptive component, a peculiar subjectivity of the concept becomes obvious.

In this case “beauty” is associated not just with something that is accessible to the most of the people (in the first case – the beauty of the nature is accessible for perception by the sighted), but also with something that only some people have. It is about the family and the people we love.

The most detailed consideration of beauty in the English people is represented in the following view [7]:

“We admire young people who are thin and youthful in appearance.” Often into trends and outrageous expressions this beauty is often only skin deep. This opinion offends some and pleases others. As we mature, thin is still popular along with credit given to intelligence, confidence and life experiences. And also being “stylish” is with a more sophisticated look.

Again, this opinion might offend some and please others. And with more life experience, wisdom and freedom are incorporated into the above. At this time, beauty may be recognized as the spirit of the beauty within; one who may express one's own outer appearance in a more authentic way.

We witness a unique phenomenon – the image that is prevalent on the national level. Absolutely all of the survey participants, while defining ‘beauty’, refer to human beauty. **Special attention is drawn to**

the inner and outer beauty, what is more important. Most of the respondents agree on the fact that inner beauty is far more important asset than outer beauty whose time limit is restricted. From the above given comments the descriptive component can be identified according to the following parameters:

- images are based on the perception by the organs of sense (in this case the result of the observation is a visual image);

- the concept is based on the images of abstract units (consideration of the inner values).

Therefore, in spite of the overbalance of the visual images, it can be concluded that in English “beauty” is revealed through two types of images – **perceptive and cognitive**.

It has been found out that the average statistical concept of beauty in English includes the descriptive component which is contained in human beauty. However, we cannot claim that the English just “see” the beauty. The perception penetrates almost all the definitions given by the survey participants. Nevertheless, in most of the responses the collision of the perceptive image with the abstract one is observed. Therefore both kinds of the descriptive component are equal in the perception of “beauty” in English. The conclusion is also based on the commonly accepted image that the beauty comes from within.

References

1. Тер-Минасова С.Г. «Язык и Межкультурная коммуникация» (2000г).
2. Арутюнова Н.Д. «Язык и Мир человека (1999г)
3. Вежицкая А. «Язык. Культура. Познание.» (1996г)
4. Маслова В.А. «Лингвокультурология» учебное пособие для студ.высш. заведений (2001г)
5. Телия В.Н. «Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира» / Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира (1988г)
6. Гумбольд В. Фон «Язык и философия культуры» сборник трудов
7. Карасик В.И. «Культурные доминанты в языке» /культурные концепты. Волгоград. (1996г)

МРНТИ 14.07.03

*Ж.Д.Кулымбетова - Магистрант КазГосЖенПу
«6М011900 – Иностранный язык: два иностранных языка»
e-mail: kulymbetova.zhanna@mail.ru
Научный руководитель: к.п.н. Нурланбекова Е.К.
Алматы, Казакстан*

ПЕДАГОГИКА МАРИИ МОНТЕССОРИ – ГУМАННО-ЛИЧНОСТНЫЙ МЕТОД ОБУЧЕНИЯ Аннотация

Статья посвящена актуальной на сегодняшний день методике Монтессори и о его развитии в нашей стране. Проанализированы характерные особенности данного способа воспитания детей, использование в процессе такого толкования метода с педагогической точки зрения. Образование в XXI веке должно развиваться по модели, которой свойственны синергетические, диалогические и коммуникативные аспекты. Главное достоинство данной методики - открытость для диалога и коммуникации и возможность самоорганизации. Обосновывается идея о том, что метод, основанный на индивидуальном исследовании ребенка, явлений его физиологической и психической жизни, может принципиально изменить и реформировать школу или детский сад.

Ключевые слова: Монтессори-класс, методика, среда Монтессори, педагогический метод, образование, педагогика.

*Ж.Д.Кулымбетова - ҚазМҚПУ магистранты
«6M011900 – Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығы
e-mail: kulymbetova.zhanna@mail.ru
Ғылыми жетекші - п.ғ.к. Нурланбекова Е.К.
Алматы, Қазақстан*

МАРИЯ МОНТЕССОРИДІҢ ПЕДАГОГИКАСЫ – ТҰЛҒАЛЫҚ-ІЗГІЛІК ОҚЫТУ ӘДІСІ

Аңдатпа

Берілген мақала бүгінгі күні актуальді тақырыптардың бірі Монтессори әдісіне және оның біздің елдегі дамуына арналған. Балаларды тәрбиелеудің осы әдісінің педагогикалық тұрғыдан қолдану ерекшеліктері жайында айтылған. ХХІ ғасырдағы білім беру синергетикалық, диалогтық және коммуникативтік аспектілеріне сәйкес сипатталып әзірленуі тиіс. Бұл әдістің басты артықшылығы - баламен ашық, жеңіл байланыс құруында, және жас балада өзін-өзі ұйымдастыра білу қабілетін дамыту. Бұл әдіс жеке баланың индивидуальді, оның физиологиялық және психикалық ерекшеліктерін еске ала отырып, даму идеясын негіздейді. Бұл методика мектептер мен балабақшаларға түбегейлі өзгерістер мен реформалар енгізуі мүмкін. **Түйін сөздер:** Монтессори-сыныбы, әдістеме, Монтессори ортасы, педагогикалық әдіс, білім, педагогика.

*Zh.D.Kulymbetova - Candidate for master degree KazSWTTU
«6M011900 – Foreign language: two foreign languages»
e-mail: kulymbetova.zhanna@mail.ru
Scientific supervisor: candidate of pedagogical sciences – Nurlanbekova E.K.
Almaty, Kazakhstan
Annotation*

PEDAGOGY OF MARIA MONTESORI AS HUMANLY-PERSONAL TEACHING METHOD

The article is devoted to the method Montessori and its development in our country. Analyzed the characteristics of this method of bringing up children, and the ways of using such method from pedagogical point of view. Education in the XXI century should develop according to the model, which is characterized by synergistic, dialogic and communicative aspects. The main advantage of this method - the openness for dialogue with child, easy ways of communication, and the ability to self-organization. The idea that the method based on the individual child's study, which is related with the differences of child's physiological and mental life, can fundamentally change or reform school and kindergarden. **Keywords:** Montessori-classroom, methodology, Montessori environment, pedagogical method, education, pedagogy.

За последние годы методика Марии Монтессори стала очень популярной и известной в Казахстане. Несмотря на это, у многих остается достаточно много вопросов касательно этих загадочных Монтессори-классов.

Особенность Монтессори методики – это индивидуальное отношение к ребенку, как к уникальной и неповторимой личности со стороны педагога. Ребенок сам выбирает материал, развиваясь в собственном ритме, а педагог направляет его и создает среду, которая соответствует потребностям ребенка в развитии. Главной задачей детства является адаптация к окружающему миру и Монтессори система всячески помогает ему в этом. Методика Марии Монтессори базируется на идее Впитывающего Разума ребенка, одной из основных и очень важных

характеристик которого является его бессознательность. Ребенок не может выбирать какую информацию усваивать, а какую пропускать мимо, он впитывает всю информацию произвольно и безоценочно, не разделяя её на созидательную или деструктивную. Вся эта информация становится частью ребенка. Мария Монтессори сравнила впитывающий разум с морской губкой, которая выживает благодаря тому, что впитывает в себя все, что её окружает. На начальном этапе развития, ребенок строит свою взрослую личность, адаптируется к окружающей среде, к культуре в которой он живет. Задача взрослого предоставлять ребенку необходимые впечатления, способствовать развитию ребенка и в дальнейшем периоде развития позволить ребенку исследовать окружающий мир.

Педагогика Монтессори — система воспитания, предложенная в первой половине XX века итальянским педагогом, ученым и мыслителем Марией Монтессори. Педагогика Монтессори характеризуется как педагогический метод, при котором ребенок и его индивидуальность ставятся во главу угла. Монтессори верила в самоценность каждого ребенка. В педагогике Монтессори не применяются сравнения и измерения по существующим общим меркам. Вместо этого дети учатся свободно, без принуждения, внешнего вмешательства и критики. Мария Монтессори была убеждена в том, что как поощрение, так и наказание вредны для внутренней ориентации человека и что люди должны учиться, следуя собственной мотивации. Педагогика Монтессори — направление масштабное. В Казахстане оно выглядит, как правило, в виде комнаты, наполненной специальными инструментами. И, как правило, работой с материалом все и заканчивается. Деятельность педагога заключается в контроле за сохранностью объектов и порядком в комнате. Но по словам эксперта в области системы Монтессори Фрау Урсулу Чапп есть признаки по которым можно определить настоящая ли это Монтессори среда или нет. Ситуация с комнатами Монтессори в Казахстане сложная. Обычно они образуются на базе Московского центра Монтессори, и упор делается именно на работу с материалом, а собственно педагогика Монтессори не преподается. Но такая проблема существует и в Германии. Это глобальная тенденция. Лишь посетив это учреждение, но не раз, не два, а походив систематически некоторое время, через определенный период вы поймете, является ли данное учреждение представителем системы Монтессори или здесь используется только ее имя. [1.] Идея Марии Монтессори — это свобода. Только в свободе можно вырастить личность. Ребенок, выросший в системе Монтессори, обгоняет своего сверстника, но данное обстоятельство ни в коей мере не является целью педагогики, оно лишь приятное положительное дополнение к ней. Проблема, которую мы повсеместно наблюдаем, заключается в следующем. Родители хотят, чтобы их дети были такими, как все. Если ребенок умеет писать, читать, отвечает требованиям школы, то, значит, это хороший ребенок. Поэтому, прежде чем принять ребенка в учреждение Монтессори, это учреждение проводит два вечера для родителей, на которых их знакомят с педагогикой, с методикой, с тем, что их ожидает. Вот тогда родитель способен понять, действительно ли это Монтессори-центр и он хочет отдать в него своего ребенка. Еще одно условие. Свобода не дается ребенку для того, чтобы он делал все то, что захотел. Свободе учат. Ей невозможно воспользоваться сразу в полном объеме. Многих взрослых тоже, как известно, следует учить свободе. [2.15] Но каким образом окружающая среда предоставляет ребенку свободу действий? В чем состоит свобода ребенка? М. Монтессори не раз возвращается к этой теме и пишет очень просто: детям предоставляется свобода активной целенаправленной деятельности. Ребенок волен действовать самостоятельно, но не мешая другим, не нанося вреда своему и чужому здоровью и не портя окружающую среду. Свобода понимается и как возможность самостоятельного выбора учебной деятельности. Ты можешь взять с полки любой материал и сколько угодно долго работать с ним один или с партнером. А если устал, можешь вообще ничего не делать. Посидеть и понаблюдать за работой других. У Монтессори понятия свобода и дисциплина слиты в одно целое. [3.7]

Распространение педагогики М. Монтессори у нас в стране тоже имеет свою историю. Казахстан в любые времена отличалась вольнодумством, и самое светлое и сильное, что в ней возгоралась и чем она гордилась и славилась, почти всегда возникало вопреки государственным приоритетам – снизу, в талантливой профессиональной работе практиков. И проходил не один год, как новые педагогические веяния узаконивались или, наоборот, сметались запретами. Еще в времена СССР под влиянием гуманистического направления европейской реформ-педагогики школы М.Монтессори были запрещены решением Государственного ученого Совета в 1926 году. Лишь в начале 2000-х педагоги нашей страны узнали об этой уникальной методике и началом Монтессори движения в Казахстане можно считать первую лекцию по методике Монтессори в городе Алматы в ноябре 2004 года, которую организовала монтессори педагог Евгения Араджи при содействии Института Повышения Квалификации учителей г. Алматы в лице СамоТокиной Г.М. Мероприятие посетили Александр Волошин, гендиректор НПО «Монтессори» (Омск), Надежда Смирнова, председатель Ассоциации монтессори педагогов Урала и Сибири, Елена Недбаева, психолог, Монтессори педагог (Омск). В мероприятии участвовали более 200 слушателей. Из них в марте 2005 года 10 человек прошли обучение на интенсивном курсе по подготовке Монтессори педагогов. Это были первые специалисты данного профиля в Казахстане. Несмотря на то что в 2011 году начали открываться первые Монтессори-центры, лишь весной 2015 года в Астане зарегистрирована Казахстанская Монтессори Ассоциация. Ее цель - объединение педагогов и родителей, которым близки идеи Монтессори-педагогики, а также повышение уровня качества образования и подготовки специалистов. Председатель новой организации - Лейла Мукашева (г.Астана), сопредседатель - Евгения Араджи (г. Алматы). По сей день все центры, работающие у нас по системе Монтессори частные. Хотя интерес в стране к методу и центрам Монтессори большой. Это от радно. В государственных структурах - реабилитационных государственных центрах, некоторых садах есть небольшие классы, оборудованные Монтессори материалами. Государственная образовательная программа очень лояльно относится к методу Монтессори. Образовательная программа допускает введение элементов Монтессори подхода в образовательный процесс. Наиболее развита в Алматы и Шымкенте. В Петропавловске Монтессори-комнаты открыты в трёх государственных садах, элементы этой методики применяются в некоторых частных дошкольных учреждениях.

Методика Монтессори хорошо помогает детям с задержкой речевого развития. Ребёнок с задержкой речевого развития в процессе манипуляции в зоне практической жизни спонтанно выражает свои эмоции, оречевляет свои действия: «О!», «Ух!», «Вот это да!», «Ой!», «Дай!», «На!», «Где?». Таким образом формируется мотивация речи при создании речевой ситуации. Хорошие результаты в упорядочении поведения наблюдаются у детей с гиперактивностью. Дети с заиканием становятся более уверенными, более расслабленными, преодолевают зажатость, страх перед речью. Дети с аутизмом поддаются вербальному контакту. «Особые дети» в домах-интернатах, в коррекционных школах, коррекционных детских садах, коррекционных группах особенно нуждаются в Монтессори-педагогике.

В первую очередь в ребенке развивается социальные и личностные качества. Такие как, самостоятельность или другими словами, независимость, самодисциплина и уверенное социальное поведение. Например, он способен сам себе выбрать занятие и довести начатое до конца, может концентрировать внимание на одном действии не менее 10 минут, работает самостоятельно, не беспокоя других, убирает за собой, хорошо работает в группе, адаптируется в соответствии с изменениями, выслушивает объяснения, самостоятельно принимает пищу, может сидеть и выслушать до конца рассказ, читаемый учителем и т.д.

Основная идея Монтессори классов – поддержать заложенную природную активность ребенка, помочь воспринять целостность нашего богатого окружающего мира и ее культуры, стать

полноценным, самостоятельным и счастливым членом нашего общества. Мир знает также много известных людей, которые обучались по методике Монтессори:

- Ларри Пейдж и Сергей Брин — основатели Google;
- Джеффри Безос — основатель Amazon.com;
- Джимми Уэйлс — основатель Wikipedia;
- Джордж Клуни — актер;
- Габриэль Гарсия Маркес — Нобелевский лауреат по литературе;
- Принц Уильям и принц Гарри из Великобритании. [4]

Это новое поколение будущего и возможно в стенах Казахстанской Монтессори-среды будут заложены фундаментальные навыки будущих известных ученых, музыкантов и гениев.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Сапига Е., Интервью с Ф.У.Чапм, Москва, 2014 – [Электронный ресурс] /<http://mosmontessori.ru/>
2. Монтессори М. Человеческие тенденции и Монтессори образование, – М.: Библиотека Фонда Монтессори. Москва.Реноме. 2016. – С.15.
3. Монтессори М. Метод научной педагогики. – М.: Астрель: АСТ.Москва. 2010. – С.7.
4. K.J.Thomas. Montessori Handbook. Module one. – Kottayam: Kerala, India. 2004. – p.27

ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІҢ РӨЛІ РОЛЬ КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ THE ROLE OF COMPETENCY IN LEARNING LANGUAGES

МРНТИ 378.016:811.111

*Айдарханова А. А. - магистрант 1 курса по специальности 6М011900 Иностранный язык: Два иностранных языка, КазНПУ им.Абая, aidarkhanovaalina@gmail.com
Аяпова Т. Т. – д.ф.н., профессор КазНПУ имени Абая, ayapova07@mail.ru*

ОСОБЕННОСТИ МЕЖКУЛЬТУРНО-КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ ИЯ

За последние десятилетия в Республике Казахстан произошли существенные изменения в системе образования. И необходимость адаптации системы образования в быстро меняющемся современном мире предъявляет новые требования к подготовке конкурентоспособных и компетентных специалистов в сфере образования, в частности, иноязычного образования. Это, в свою очередь, относится и к подготовке будущих учителей иностранных языков.

Задача подготовки специалиста состоит в формировании личности субъекта межкультурной коммуникации, несущей в себе зачатки не только своей, но и иной концептуальной системы, в результате чего становится возможной опосредованная межкультурная коммуникация и

увеличивается потенциал понимания реципиентов иноязычной деятельности, осуществляемой в различных сферах коммуникации.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, субъект межкультурной коммуникации, компетенция, межкультурно-коммуникативная компетенция.

*Айдарханова А. А. - Абай атындағы ҚазҰПУ 6М011900 Шетел тілі: Екі шет тілі мамандығының 1 курс магистранты , aidarkhanovaalina@gmail.com
Аяпова Т. Т. – ф.ғ.д., Абай атындағы ҚазҰПУ профессоры, ayapova07@mail.ru*

МУҒАЛІМДЕРДІ ДАЯРЛАУ ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ-КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Андатпа

Қазақстан Республикасында соңғы он жылда білім беру жүйесінде елеулі өзгерістер болды. Ал бүгінгі әлемде қарқынды, білім беру жүйесін бейімдеу қажеттілігі атап айтқанда, білім беру саласындағы бәсекеге қабілетті және құзыретті мамандарды дайындау бойынша жаңа талаптар қояды, әсіресе шет тілі білім саласында. Бұл, өз кезегінде, шетел тілдерін болашақ мұғалімдерді дайындауға қатысты. Маман даярлаудың негізгі мақсаты мәдениетаралық коммуникация субъектісінің тұлғаны қалыптастыру.

Түйін сөздер: мәдениетаралық-коммуникация, мәдениетаралық-коммуникацияның субъектісі, құзыреттілік, мәдениетаралық-коммуникация құзыреттілігі.

*Aidarkhanova A. A. - 1st year master student of specialty 6M011900 Foreign language: two foreign languages, KazNPU named after Abai, aidarkhanovaalina@gmail.com
Ayapova T. T. – Ph.D., professor of KazNPU named after Abai, ayapova07@mail.ru*

PECULIARITIES OF INTERCULTURAL-COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN FL TEACHER'S TRAINING

Annotation

In recent decades, the Republic of Kazakhstan has undergone significant changes in the education system. And the need to adapt the education system in a rapidly changing world makes new demands on the preparation of competitive and competent specialists in the field of education, in particular, foreign language education. This, in turn, applies to the training of future teachers of foreign languages and the task of training a specialist is to form the personality of a subject of intercultural communication.

Key words: intercultural communication, subject of intercultural communication, competence, intercultural communicative competence.

В числе приоритетных направлений совершенствования подготовки педагогических кадров в области преподавания иностранных языков является: целенаправленная подготовка педагогических кадров к преподаванию иностранных языков в системе школьного, вузовского и послевузовского образования на основе овладения современными методами и технологиями обучения и контроля. В том числе, и в формировании межкультурно-коммуникативной компетенции будущего учителя иностранного языка.

Как справедливо отмечает С.С. Кунанбаева, главным ориентиром преодоления многих недостатков в иноязычной профессионально - ориентированной подготовке учителя иностранных языков является когнитивно-лингвокультурологическая методология иноязычного образования представляющая собой концептуальную основу современной теории обучения иностранным языкам и ориентирующая на формирование личности «субъекта межкультурной коммуникации» как «максимально достижимым качественным уровнем в условиях отсутствия языковой и социокультурной среды» [1, с. 75].

Разработанная С.С. Кунанбаевой когнитивно-лингвокультурологическая методология иноязычного образования определяет межкультурно-коммуникативную компетенцию как «реализованную цель и сформированный результат межкультурно-коммуникативного обучения»

[1, с.245], который отражает результат взаимосвязанного комплексного правления методологических принципов, базовыми из которых являются коммуникативный, лингвокультурологический, социо-культурологический, концептуальный, личностно-центрированный при ведущем – когнитивном.

Решение современных задач соизучения языка и культуры представляется реальным с позиции когнитивно-лингвокультурологической методологии современного иноязычного образования, нацеленной на построение эффективной модели иноязычного образования в условиях межкультурной коммуникации. По мнению ряда авторов (И.А Зимняя [2], И.Л.Плужник [3], В.В.Сафонова [4] и др.), профессиональная компетентность учителя иностранного языка представляет собой высший уровень развития компетентности и предполагает наличие у индивида межкультурно-коммуникативной компетенции, имеющей непосредственное отношение к предмету его труда.

Однако структура межкультурно-коммуникативной компетенции трактуется по-разному.

Так, Воробьев Г.А. [5, с.21] в структуру межкультурно-коммуникативной компетенции включает:

- знания обо всех компонентах культуры своей страны и аналогичные знания о культуре партнера по межкультурному общению;
- умения воспринимать различные факты и события иноязычной культуры и соотносить их с родной культурой;
- умения интерпретировать иноязычную культуру, овладевать принятыми в изучаемой культуре поведенческими стереотипами, выступать в роли культурного посредника (продуктивные и межкультурные умения);
- желание и готовность вступать в межкультурный контакт, а также бороться с искажениями культуры и иллюзиями.

Состав компонентов межкультурно-коммуникативной компетенции вызывает полемику в научно-педагогической литературе. Однозначного мнения о ее компонентном составе нет, равно как и подходов к их выделению [1,с.76]. Однако несмотря на разные подходы к толкованию понятия «межкультурная коммуникация», практически всеми специалистами в области обучения иноязычному общению оно принимается однозначно, так как адекватным образом концентрирует в себе элементы теоретической модели иноязычной коммуникативной компетенции, предложенной Яном Ван Эком [6, с.52-53].

Под личностью «субъекта межкультурной коммуникации» понимается личность с высоким уровнем сформированности когнитивно-знаниевых и деятельностно-коммуникативных основ межкультурной коммуникации, обеспечивающих способность личности адекватно осуществлять межкультурную коммуникацию, гибко реагируя на вариативную изменчивость ситуаций общения, проявляя при этом прочную закреплённость социо-и-лингвокультурологических компонентов межкультурной компетенции, коммуникативную и поведенческую культуру, соответствующую нормам лингвосоциума [1, с. 138].

Появление новой концепции в обучении иностранным языкам основывается на теоретических положениях межкультурной коммуникации, под которой понимается «процесс общения (вербального и невербального) между коммуникантами, являющимися носителями разных культур и языков, или иначе - совокупность специфических процессов взаимодействия людей, принадлежащих к разным культурам и языкам».

Анализируя развитие понятия «межкультурная компетенция» необходимо отметить, что в современной трактовке межкультурная компетенция предполагает владение этнографической, паралингвистической, языковой информацией, а также информацией о специфике национального образа коммуниканта. Хайд М. отмечает, что для формирования межкультурной компетенции требуется совокупность умений, затрагивающих как когнитивную, так и аффективную и поведенческую сферы человека. Поскольку он должен осознавать различия между культурами, научиться понимать культурные корни негативной реакции носителей языка и преодолевать эту реакцию, освоить правила поведения и употребления языка, которые способствовали бы более успешному общению.

Анализируя развитие понятия "межкультурная коммуникация", необходимо отметить, что если ранее оно распространялось лишь на языковой материал и иноязычные реалии, то в настоящее время его рамки существенно расширились. В современной трактовке межкультурная компетенция предполагает взаимодействие культур, владение этнографической,

паралингвистической, языковой информацией, а также информацией о специфике национального образа коммуниканта.

Компонентный состав межкультурной компетенции несколько отличается от структур в работе Г.П. Елизаровой [7]. Она рассматривает межкультурную компетенцию как триединство трех компонентов иноязычного общения: аффективного, когнитивного и поведенческого.

В соответствии с этим нам представляется принципиально важным, что межкультурно-коммуникативная компетенция является одной из ведущих компетенций в компетентностной модели учителя ИЯ и является приоритетным в профессиональной подготовке специалиста, наряду с теоретико-мировоззренческой компетенцией, компетенцией, профессионально-специализирующей компетенцией, формируемых. В русле контекстно-ориентированного обучения формирование межкультурно-коммуникативной компетенции учителя ИЯ является приоритетным в профессиональной подготовке специалиста.

Структура межкультурно-коммуникативной компетенции учителя ИЯ отражает характер образовательной концепции и представляет собой сложное личностное образование, включающее знания о родной и иной культуре, умения и навыки практического применения своих знаний, а также совокупность качеств личности, способствующих реализации этих знаний, умений и навыков, и, наконец, практический опыт их использования в ходе взаимодействия с представителями иной культуры.

Межкультурно-коммуникативная компетенция является образовательной компетенцией при изучении иностранного языка и иноязычной культуры, при этом объектом реальной действительности при формировании межкультурно-коммуникативной компетенции является процесс общения представителей различных культур.

Конечной целью иноязычного образования в современной когнитивно-лингво-культурологической методологии определяется достижение уровня межкультурно-коммуникативной компетенции. Сформированность личности субъекта межкультурно-коммуникативной коммуникации, готова и способна осуществлять общение на межкультурном уровне и выступать в адекватной для этого роли культурного посредника.

1 Кунанбаева С.С. «Теория и практика современного иноязычного образования». – Алматы, 2010г. -262стр.

2 Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. - 2002, № 5. - С.34-42.

3 Плужник И. Л. Формирование межкультурной коммуникативной компетенции студентов гуманитарного профиля в процессе профессиональной подготовки: дисс. докт. пед. наук. - Т., 2003. – 335 стр.

4Сафонова В.В. «Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций». – Воронеж, 1996г. – 238стр.

5 Воробьев Г.А. Развитие социокультурной компетенции будущих учителей иностранного языка (поиск эф.путьей) // ИЯШ, 2003. - №2. - С. 24-25.

6 Van Ek J. A. Objectives for foreign language learning. Vol. 1: Scope. Strasbourg, Council of Europe Press, 1986. 89 p.

7 Елизарова Г.В Формирование межкультурной компетенции студентов в процессе обучения иноязычному общению: дисс. докт. пед. наук: 13.00.02. – СПб: Российский государственный педагогический университет (РГПУ), 2000. – 371 стр.

МРНТИ:14.35.19

Ибрагимова Ардақ Смайылқызы

Алматы қаласы, ҚМҚПУ

Екі шетел тілі: шет тілі мамандығы 1 курс магистратура

Ғылыми жетекшісі - Аскарова С.А., ф.ғ.к., доцент

**ШЕТЕЛ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ОҚЫЛЫМ АРҚЫЛЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ ТІЛДІК
ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ**

Аңдатпа

Қазақстанда даму үрдісіне сай қазіргі талаптар және даму қарқынына ілісе алатын, ұлттық экономикалық қабілеттілікті арттыру бейімді отандық кәсіби құзыреттілігі жоғары мамандарды даярлауға арналған жаңашыл-бейімді білім беру миссиясы мен стратегиясы, ойлау қабілеті, сана-сезімі жоғары, әлемдік жаңа технологияларды игеруге және де оларды шығармашылық құзыреттілігін пайдалана білуге бейімді тұлғаларды қалыптастыруға бағытталған. Бұл даму үрдістері келешектегі еңбек жолында жан-жақты білімді болуға және өсіп-жетілуге қажетті білім алып, бейімі мен қабілетті ұштауға бағытталған іс-әрекет. Еліміздің жаһандық дүниеде даралануы білімді, жігерлі, ұлттық санасы рухани бай жас ұрпақ арқылы іске асады.

Түйін сөздер: тілдік құзыреттілік, шет тілі құзыреттілігі, компенсаторлық құзырет, когнитивті коммуникативтік, коммуникативтік фрагмент, ізденімдік оқылым, көрсетімдік оқылым.

Ибрагимова Ардак Смайловна

г.Алматы, КазГосЖенПУ

Два иностранный язык, 1 курс магистратура

Научный руководитель - Аскарова С.А., к.ф.н., доцент

РАЗВИТИЕ ЯЗЫКОВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ С ПОМОЩЬЮ ЧТЕНИЕ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

По мере развития современных требований и способны поддерживать национальные темпы экономических развития имеет тенденцию к увеличению потенциала отечественной профессиональной подготовки компетенции для инновационной и адаптивной образовательной миссии и стратегии, мышления, сознания и мира новых технологий и их творческой компетентности направлены на лиц, предрасположенных к использованию. Эта тенденция развития будущей карьеры и разносторонние знания и знания, необходимые для роста и быть в состоянии и склонны проводить решительные действия. Глобальный мир в стране, образованный, энергичный, индивидуализация национального сознания и духовного осуществляется молодое поколение.

Ключевые слова: языковая компетенция, иноязычная языковая компетенция, компенсаторная компетенция, когнитивная коммуникация, коммуникативный фрагмент, сканирование, скимминг

Ibragimova Ardak Smailovna

Almaty, ZhenPU

Two foreign language, 1 course master degree

Scientific supervisor - Askarova S.A., candidate of philological sciences, associated, professor

DEVELOPMENT OF THE LANGUAGE COMPETENCE OF STUDENTS BY READING FOREIGN LANGUAGE LESSONS

Annotation

With the development of modern requirements and are able to support the national economic development rate has a tendency to increase the capacity of domestic professional training competencies for innovative and adaptive educational mission and strategy, thinking, consciousness and the world of new technologies and their creative competence are directed at persons predisposed to use. This development trend of the future career and the versatile knowledge and knowledge necessary for growth and be able to and are inclined to carry out decisive actions. The global world in the country, educated,

energetic, individualization of national consciousness and spirituality is carried out by the younger generation.

Key words: language competence, language proficiency, compensatory competence, communicative fragment, cognitive communicative, scanning, skimming

Шетел тілін оқыту жоғары мектептерде қолжетімді мәселе және мемлекет тарабынан кеңінен қолдау алып отыр. Студенттер шет тілі құзыреттілігін, мәдениетке көзқарастарын дамыту, ұлттық құндылықтарды сақтау, білім алуға мүмкіндік жасау – бұл білім жүйесіндегі алдыңғы мақсаттарда тұрған міндет болып табылады. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім үшін қажетті жағдайлар жасау; жеке адамның шығармашылық, рухани, күш-қуат мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, даралықты дамыту үшін жағдай жасау арқылы ой-өрісін байыту» делінген. Осы заңға сәйкес қазіргі көптеген жоғары мектептерінде шет тілі сабақтарында жетістіктерге жету, студенттердің біліктілігін арттыру үшін білімді мамандар даярланып және көптеген жаңа технологиялар қамтамасыз етілуде [1.20].

Қазіргі жаһандану кезеңінде шетел тілін оқытудағы әлеуметтік-мәдени компонентін дамыту маңызды мәселелердің бірі. Құзыреттілік ұғымы «білім», «білік» және «дағды» деген мағына береді. Құзыреттілік оқыту нәтижесін ғана емес, сонымен бірге ол білімгерлердің шығармашылық іс-әрекет тәжірибесі мен құндылық бағдарларының жүйесін де көрсетеді. Құзыреттілік – бұл алынған білімдер мен біліктерді іс-жүзінде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі. Тілдік құзыреттілік – белгілі заңдылықтармен жасалынатын жүйе, шетел тілін ауызша не жазбаша үйрену, студенттердің бойындағы шет тілін үйренуіндегі қабілеттер. Шет тілін оқып үйретудегі тілдік құзыреттіліктер: сөйлеу құзыреттілігі – студенттердің еркін диалог не монолог арқылы сөйлеу алуы; әлеуметтік-мәдени құзыреттілік – үйретіліп жатқан тілдің мәдениетін, әдеп-ғұрпын және салтын жинақтау және оны өз елімен салыстырып, жеткізе білу; компенсаторлық құзырет – ақпаратты алуға және беруге тілдік құралдардың жетіспеушілігінен туындаған қиыншылықтар; оқу-танымдық құзыреттілік – жазбаша не ауызша оқылым арқылы студенттердің бойына жиналатын қабілеттер [2.85].

Қазіргі таңда шетел тілі сабақтарында шет тілін оқылым арқылы үйрету әдісі көп қолданылады. Шет тілін оқытуда студенттердің тілдік белсенділіктерін одан ары дамытуда, шетел елдерінің жалпы мәдениетін оқып үйренуге, олардың ұқсастығын не айырмашылығын білуге, жәнede ерекшеліктерін салыстыра отырып, түсіне білуге үйрену қабілеттерін дамыту қажет. Сапалы білім алған, танымдылығы жоғары, құзыретті, бәсекелестіктің қайсыбір мықты тегеуірініне төтеп бере алатын білімгерлер ғана болашақтың кілтін аша алады. Шет тілін оқыту процесінде студенттердің сол ел туралы жеке көзқарастарын қалыптастыра отырып, сол тілде сөйлейтін өзге де елдің мәдени және рухани ерекшеліктері мен мәдени аралық қарым-қатынасқа қол жеткізу тәсілдерін талдап, тани білуге үйрете отырып, өз ана тілдерінің тіл мәдениеті мен өз елдерінің рухани құндылығын, мәдениетін шет тілде сөйлейтін елдермен салыстыруға, синтез жасай білуге мүмкіндік беру керек. Сын көзбен қарай отырып, өзге елдің өмір сүру дағдылары мен мәдениеті арқылы өздерінің дүниетанымын, білімін, ой-санасын дамыту көзделуі тиіс. Оқу мен жазу дағдыларының шет тілін үйретудегі алатын орны ерекше, ондағы негізгі мақсат – шет тілін оқыту арқылы студенттердің өнегелік және эстетикалық жағынан жан-жақты дамыған, саяси идеялық жағынан танымды еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Оқылым сөйлеу әрекетінің рецептивті түріне жатады. Өйткені оқылым графикалық таңбалар арқылы қағаз бетіне түскен сөздер мен тіркестердің мағынасы мен мазмұнын қабылдай отырып қажетті деректерді түсініп алу. Шет тілін үйретуде оқылым маңызды рөл атқарады. Себебі, оқу бүгінгі күндегі ақпараттың негізгі әрі жетекші көзі болып табылатын кітап, газет-журнал, пікір т.б. жол ашады.

Оқылымның мақсаты – берілген мәтінді ауызша не жазбаша оқып, ол мәтіндегі ақпаратты қабылдау. Тіл үйренім барысында білім алушы оқылымның мына түрлерін меңгеруі керек: көрсетімдік, ізденімдік, танымдық, зерделік. Ізденімдік оқылымның мақсаты-білім алушы берілген мәтіннің ішінен белгілі бір мәліметтерді іздеп тауып табу пайдалана білу(scanning). Көрсетімдік оқылымның мақсаты берілген материалады жүйелеп қарап шығып, оның не туралы екенін қысқаша анықтап беру, оның тақырыбын айқындау, мәнін, ерекшелігін танып көрсету. Мәтіннің негізгі идеясын анықтау үшін қарап шығу (skimming). Зерделік оқылымның барысында студент тапсырманы немесе мәтінді түсініп, жан-жақты талдап зерттейді. Оқылым әрекеті көркем-әдеби, елтанымдық, газет-журналдық, прагматикалық мәтіндер оқы арқылы жүзеге асады. Оқылым қарым-қатынасты жетілдіреді, білімін арттырады және ішкі ой-санасын дамытады [3.74-86].

Зерделік оқылымның барысында білім алушы берілген материалды немесе мәтінді толық барынша дәл түсініп, талдап жан-жақты зерттейді. Күнделікті өмірде өзімізге қажетті ақпаратты алу үшін мәтіннің мазмұнын толығымен түсініп оқып, сын елегінен өткізіп, қабылдаған ақпаратты есте сақтауды қажет етеді (intensive reading). Оқылым әрекеті әдетте көркем-әдеби, елтанымдық, газеттік, прагматикалық мәтіндер оқу арқылы жүзеге асады. Оқылым қарым-қатынасты жетілдіреді, білімін арттырады, ішкі ой-санасын байытады. Оқылым әрекетін меңгерту түрлі жолдармен жүзеге асады.

Оқыту барысында қатынастық бағыт бере отырып, шет тілінен алған білімін іс жүзінде жоғары оқу орындарында, еңбек ету барысында пайдалануға дағдыландырады. Дегенмен, шетел тілін оқыту күрделі, ол қатынастық функционалды бағытта болу тиіс. Шет тілін үйрену үшін сол тілдің жүйесін, құрылуын және тәжірибелік жүзінде меңгеру технологияларын білу керек. Студенттерге шет тілін оқыту технологиясы: білім беруші бірде-бір көмекші құрал-жабдықсыз ауызша оқыту арқылы тілдік құзыреттілігін дамыту. Қазіргі кезеңде оқыту технологиясы үлкен өзгеріске ұшырап отыр. Білім беруші мен білім алушыға әр түрлі дидактикалық материалдармен қоса, оқытудың техникалық құралдары жәрдемге келді.

Шет тілі сабақтарында оқыту қағидаларын ұсынған атақты ағылшын әдіскерлері Г.Пальмер мен М.Уэст болды. Жалпы, Г.Пальмер әдісінің негізі – шет тілін коммуникативтік сөйлеуді үйрету болса, М.Уэст бойынша басты қағида шет тілін оқу арқылы дамытуды қойды. М.Уэст оқу арқылы шет тілін үйренетін әдістемелік жинақтар жасады. Олар оқуға арналған кітаптар, яғни, шетел тілдерін танып білу, мәдениетін және салтын, дәстүрі жайында, адардар арасындағы қарым-қатынас жайлы болды. Келесі жаттығу кітаптары, оған студенттер өз ойын, түсінігін қағаз бетіне түсіріп, эссе жазып отырды. Бұл екі ағылшын әдіскерлері ағылшын тілін оқыту әдістемесіне үлкен үлес қосты [4.47-50].

Жоғары мектептерде педагогикалық-прагматикалық аспектілеріне сәйкес шет тілін оқытудың когнитивтік коммуникативтік және когнитивтік дамытушы мақсаты бар. Когнитивтік коммуникативтік мақсат студенттерге нағыз тілдік, нақты серпінді әсер ететін мәтіндерді оқыту арқылы беріліп, оған оқу, сөйлеу, тыңдау және жазу іскерліктері арқылы қосып оқыту арқылы шетелдік аутенттік мәтіндерді оқудағы өзгерістерді оқып-үйрену жатады. Бұл мақсат студенттерге шет тілін практикалық сабақтарға және өмірлік жағдайларға күнделікті пайдалануға дағдыландырады. Бұл мақсат қажетті тілдерді, қоршаған адамдармен және оқиғалармен әрекеттестікте болу тәсілдерін білуді, топта жұмыс жасау дағдыларын, ұжымдағы әр түрлі

элеуметтік рөлдерді меңгеруді қамтиды. Студент шет тілінде хат, анкета жаза, сұрақ қойып және пікір таластыра білу керек. Бұл құзыреттілікті оқу үрдісінде игеру үшін коммуникациялардың нақты нысаналарының қажетті және жеткілікті саны және олармен жұмыс тәсілі белгіленуі тиіс. Студенттерді жеке, өз бетінше дайындалуына, шығармашылыққа бағыттау керек. Ол үшін оқытушы студенттерге бағдырлық-мотивациялық, ізденушілік, тәжірибелік, рефлексиялық бағыт беру керек.

Келесі мақсат – когнитивті дамытушы мақсат когнитивті коммуникативтік мақсатмен тікелей байланысты, яғни, аутенттік мәтіндерді оқыту процесінде пайда болады. Шет тілі сабақтарында когнитивті дамытушы мақсат студенттердің интеллектуалдық, эмоционалдық және танымдық қасиеттерімен бірге ойлау, сөйлеу қабілеттерін дамытуда тілдік формаларға мән бере отырып, лингвистикалық қызығушылыққа қол жеткізеді, демек, басты мақсатымыз когнитивті коммуникативтік мақсатқа алып келеді[5.12-18].

Шет тілін оқыту қағидаттары қатынас жасауға бағытталған, ана тіліне сүйене оқыту принциптері арқылы жүзеге асады. Ана тіліне сүйене оқыту қағидаты бойынша, шет тіліндегі барлық грамматикалық, лексикалық, орфографиялық қиындықтар студенттерге өз тіліндегі білімі ескеріле үйретіледі. Оқыту процесінде сөйлеу механизмі қалыптасады, тыңдау мен оқуда тілдік материал қабылданады және сөздіктерді пайдалана отырып тілдік қор дамытады. Шет тілін оқытуда сөйлеуден тілге қарай жүру жүйесін сақтау немесе тілді ұйымдастырған мақсатты сөйлеу процесі арқылы үйрену керек.

Тіл – белгілі бір ұлттың негізгі белгілерінің бірі. Сондықтан шет тіліне үйрету белгілі бір жүйеге үйрету ғана емес, сонымен қатар сол тілде сөйлейтін халықтың мәдениетіне үйрету. Қазіргі шет тілі сабақтарында оқытушы студенттерге сол тілді үйрету үшін, біріншіден, сол халықтың тарихынан бастап, жағрафиясын, өмірін зерттеуге тапсырма берсе, студенттер оқылым мен жазылымдар арқылы өз құзыреттілігін дамыта түседі. Оқыту технологиясын білу үшін әр білім беруші оның маңыздылығын түсінуі тиіс. Оқытушы студенттерге жан-жақты дайындалуға, ізденіске құштарлығын арттыру керек.

Студенттер берілген жаңа сабақ мәліметтерін оқып, оның мазмұнын айтып беру, әр ізденіске дұрыс түсінік беру, маңызды сұрақтарға жауап беріп, ақыл-ойын дамыту олардың бойындағы тілдік құзыреттілігін одан ары дамыта түседі. Шет тілін оқылым арқылы тілдік құзыреттіліктерін дамыту үшін көптеген этаптардан өтіп, қажетті деңгейде еңбектенуді қажет етеді[6.62].

Қазір ғалымдардың зерттеулерінде құзыреттілікті дамыту білім беру мазмұны құралдары арқылы жүзеге асатыны, осыдан келіп оқушының қабілеттілігі дамитыны және күнделікті өмірдегі шынайы проблемаларды – тұрмыстық мәселелерден бастап, өндірістік және элеуметтік мәселелерді шешу мүмкіндіктері пайда болатындығына баса назар аударылып отыр. Сондықтан келешек мамандарды жоғары білімге, үздіксіз ізденіске, өз білімін жаңа талаптарға сай өзгертіп отыруға талап етіледі. Оқытушының білімділігі мен шеберлігі – студенттің жан-жақты оқып үйренуіне көмектеседі.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1.Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. - Алматы, 2008. Шетел тілін оқыту әдістемесі. – Алматы,2016. 14-8 б.
- 2.Ф.Ш.Оразбаева. Тілдік қатынас негіздері. Алматы,2005.
- 3.Рогова Г.В. Методика обучения английскому языку. – Москва, 1975.

- 4.Сафонова В.В. Коммуникативная компетенция, современные подходы к много уровневому описанию к методических целях. – Москва, НИЦ Еврошкола. – 2004.
- 5.Құлыбаева Д. Халықаралық типтергі мектептердің білім беру жүйесін басқарудың әдіснамалық негіздері. – Алматы, 2016

МРНТИ 14.35.09

Ерболатқызы Ә. -Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университет, 6М011900 – Шетел тілі: екі шет тілі мамандығының II курс магистранты, e-mail: beauty_a7@mail.ruАлматы қ, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі: Ешимбетова З.Б.-п.ғ.к.,ассоц.профессор,Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университет,e-mail: akerke-zake62@mail.ru

СТУДЕНТТЕРДІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Бұл мақаладастуденттердің құзыреттілігін қалыптастыру – бүгінгі білім беру саласының өзекті мәселелерінің бірі туралы. Құзырлылық тәсіл, білім сапасын арттыруды дәстүрлі тәсіл мен білім мазмұнын ұлғайту арқылы шешудің арасындағы қарама-қайшылықтан шығудың бір жолы деп қарастыруға болатындығы айтылады.

Түйін сөздер:құзіреттілік тәсіл идеясы , студенттердің құзыреттілігін қалыптастыру, білім сапасын арттыруды дәстүрлі тәсіл мен білім мазмұны,білім – болашақ бағдары, жеке тұлғаның құзіреттілігін дамыту.

ЕрболатқызыА. – магистратнка 2 курса по специальности 6М011900 – Иностранный язык: два иностранных языка, Казахский Национальный Педагогический университет имени Абая, e-mail: beauty_a7@mail.ru г. Алматы, Казахстан

Научный руководитель: Ешимбетова З.Б. - к.п.н.,ассоц.профессор, Казахский Национальный Педагогический университет имени Абая, e-mail: akerke-zake62@mail.ru

ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ

Аннотация

В данной статье рассматривается формирование компетентности студентов – сегодня одним из актуальных вопросов сферы образования. Подход, компетентность, подход и содержание образования, повышение качества образования через увеличение разрешения противоречий между традиционно целесообразным в дальнейшем способствовать сотрудничеству говорится, что можно рассматривать как один из путей выхода.

Ключевые слова:Подход, компетентность,подход и содержание образования, повышение качества образования, формирования компетентности студентов

Yerbolatkyzy A. – II year master speciality 6M011900 – Foreign language: two foreign languages, Abai Kazakh National Pedagogical University,Almaty city, Kazakhstan, e-mail: beauty_a7@mail.ru

Scientific supervisor:Yeshimbetova Z. B.-candidate of pedagogical sciences, assoc. professor, Abai Kazakh National Pedagogical University, e-mail: akerke-zake62@mail.ru

THE FORMATION OF STUDENTS' LINGUOCULTURAL COMPETENCE

This article discusses the formation of students' linguocultural competence - today one of the topical issues of education. Approach, competence, approach and content of education, improving the quality of

education through increasing the resolution of conflict between traditionally appropriate in the future to facilitate cooperation states that can be considered as one of the ways out.

Key words:. Approach, competence, approach and content of education, improving the quality of education, formation of students' competence

Кіріспе. Қазақстан Республикасы президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауында келешекте мұғалім кәсібінің аса қажетті және жоғары ақы төленетін мамандық болатынын айта келіп, мұндай жоғары құндылыққа жету үшін мұғалімнің өзі де уақыт талабына сай болуы керектігін атап, білім беру барысында кәсіптік даярлауға баса көңіл бөлудің қажеттігін саралап көрсетті. Елбасы өз сөзінде «XXI ғасырда білімін дамыта алмаған елдің тығырыққа тірелері анық. Біз болашақтың жоғары технологиялық және ғылыми қамтымды өзгерістері үшін кадрлар қорын жасақтауымыз қажет. Қазақстан жоғары оқу орындарының міндеті әлемдік стандарттар деңгейінде білім беру», - деген болатын. Президентіміздің бұл пікірі бүгінгі жоғарғы оқу орындарына әлемдік стандарттарға жауап беретін құзыретті педагог мамандар даярлауды талап етеді. И.А. Зимняяның пікірінше, жоғары оқу орнында оқыту үдерісінің кәсіби деңгейінің қалыптасуы білім сапасын бағалауда оларды нақты нәтижеге бағыттап, яғни студенттердің алатын мамандығына байланысты құзыреттілігін қалыптастыру тұстарына аса мән берілуі керектігін назарда ұстауды міндет етеді.

Құзыреттілік мәселесі Д.Хаймс, Р.Уайт, Д.Ж.Равен, И.В.Кузьмина, А.К.Маркова, Г.Э.Белицкий, А.В.Хуторский сияқты басқа да ғалымдардың еңбектерінде жан-жақты зерттелді. Осындай зерттеулерге сай ғылымда құзыреттілікке негізделген білім беру мәселесі (competence based education) Америкада тіл теориясына қатысты Н.Хомскийдің зерттеулерінде шынайы айқындалды. Мысалы, ол «құзыреттілікті» тілді шынайы жағдайларда (performance) игеруден гөрі тек оның жүйесін білумен байланысты лингвистикаға тән термин ретінде қолданды, Д.Хаймс кез-келген тілді жетік үйрену грамматикалық және лексикалық іскерліктерді қалыптастырумен ғана емес, сонымен бірге оны әр түрлі жағдайларда қолдануға қажетті құзыреттілікті қалыптастырумен тығыз байланысты екенін дәлелдеді, соған сәйкес ғылымға «коммуникативтік құзыреттілік» терминін енгізеді. Ал коммуникативтік құзыреттілік өз кезегінде шынайы қарым-қатынас жағдайында аса қажет болатын бірнеше құрамдас бөліктерге бөлінеді. Тілдік құзыреттілік (тілдің графикалық, орфографиялық, лексикалық және грамматикалық жақтары). · сөздік құзыреттілік (сөйлеу, жазу, тыңдау және оқу). · әлеуметтік - мәдени құзыреттілік (сол тілде сөйлейтін халықтардың әлеуметтік - мәдени портреті). · компенсаторлық құзыреттілік. · оқу танымдық құзыреттілік (жалпы және арнайы іскерліктер), · лингвомәдени құзыреттілік · кәсіби құзыреттілік. Ал А.Н.Шукин коммуникативтік құзыреттілікті әдістемелік тұрғыдан төмендегідей негізгі компоненттерге бөлуді ұсынады:

- 1). Лингвистикалық құзыреттілік;
- 2). Стратегиялық құзыреттілік;
- 3). Әлеуметтік құзыреттілік;
- 4). Әлеуметтік - мәдени құзыреттілік;
- 5) . Дискурстық құзыреттілік.

Құзыреттілік тәсіл идеясы – «қоғамға қандай, жеке тұлғаға қандай білім қажет және ол қоғамның қандай қажетін өтей алады» деген сұраққа жауап береді. Оқытушының құзыреттілігін қалыптастыру – бүгінгі білім беру саласының өзекті мәселелерінің бірі. Құзырлылық тәсіл, білім сапасын арттыруды дәстүрлі тәсіл мен білім мазмұнын ұлғайту арқылы шешудің арасындағы қарама-қайшылықтан шығудың бір жолы деп қарастыруға болады. Бұл тәсіл білім берудің нәтижесіне басты орын береді.

Оқытушының басты рөлі – тұлғаның жеке дамуына негізделген, жан-жақты зерттелетін, сараланған білім беру үлгісінің басым бағыттарын айқындау, нәтижесінде еліміздің әлемдік өркениетке негізделген білім саясатының стратегиялық мақсаттарын жүзеге асыру. Осыған орай, құзыреттілікті нәтижеге бағытталған білім беру жүйесінің сапалық критеріі ретінде қарау, зерттеу- бүгінгі күн талабы.

Білім – болашақ бағдары, кез-келген маман даярлайтын оқу орынның басты міндеттерінің бірі – жеке тұлғаның құзыреттілігін дамыту. Құзырет – оқушының жеке және қоғам талаптарын қанағаттандыру мақсатындағы табысты іс-әрекетіне қажетті білім дайындығына әлеуметтік тапсырыс. Құзыреттілік – оқушының әрекет тәсілдерін жан-жақты игеруінен көрінетін білім нәтижесі.

Заман талабы мұғалімдерге жан-жақты жетілген, көпсалалы дайындық иесі болуды жүктейді. Тәуелсіз мемлекетімізге еңбекқор, кәсібін терең түсінетін, үнемі өзгеріп отыратын жағдайларға өзінің білімі мен іскерлігін әр түрлі әрекеттердің айналасында қолдана білетін қабілетті мамандар қажет.

Студенттердің маман болып қалыптасуына күшті құралдардың бірі – оқытушыларының жеке үлгісі мен педагогикалық және ғылыми іс-әрекеттері. Жоғары теориялық және әдістемелік деңгейде сабақты өткізу, аудиторияны көре білу, жоғары педагогикалық мәдениет, ұйымдастырушылық қабілеттілігі т.б. Оқытушылардың кәсіби сапалары студенттердің сабаққа деген қызығушылықтарын анықтайды. Кәсіптік білім беру саласында әлемдік деңгейге жету үшін, жаңа буын оқулықтарының пайда болуы, ағарту саласы мамандарының өз қызметтерін сын көзбен қарап, кәсіби шеберліктерін уақыт талабына сай шындап, білімдерін көтеріп отыруды талап етеді. Электронды оқулықтар, педагогикалық технологияларды қолдану т.б. Келешектің адамын қалыптастыру ол оқытушының оқушыға сенуі, оқушының оқытушыны сүюі – ізгілендіру идеясы. Қазіргі оқыту оқушыны жан-жақты дамытуға, алдымен ақыл-ойды дамытуға құзыреттілік оқыту нәтижесін (білім және білік) ғана емес, сонымен бірге ол оқушылардың шығармашылық іс-әрекет тәжірибесі мен құндылық бағдарларының жүйесін де көрсетеді. Құзыреттілік дегеніміз - тұлғаның бойында білім, білік, дағды, іскерлік, ерік күш-жігердің болуы. Ол, ең әуелі мектептегі оқыту үрдісінде қалыптасады. Құзыреттілік – білім алушының алған білімі мен дағдыларын тәжірибеде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешу үшін қолдана алу қабілеттілігі болып табылады. Болашақ мамандардың кәсіби білім деңгейінің терең болуы қазіргі таңдағы басты бағыттардың бірі болып отыр. Болашақ мамандықтың маңыздылығы мен ерекшелігін көрсететін кәсіби бағытталған білім беру шет тілін оқыту мен үйрету қажеттілігіне негізделеді. Сонымен қатар, кәсіби және лингвистикалық білімге негізделген әрбір студенттің жеке тұлға ретінде дамуы, тілін оқып отырған елдің тұрмыс-тіршілігі мен мәдениетін зерттей отырып оқу мен студенттердің арнайы дағдыларын қалыптастырудың үйлесімділігі де айрықша болып табылады. Қазіргі таңда мамандарды әзірлеудің кәсіби дайындық теориясы мен әдістемесінің алдында тұлғаның жоғары лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастырумен байланысты өзекті ғылыми негіздеу мәселесі туындап отыр. Лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастыру мәселелерімен Д.И. Башурина, А.В. Гетманская, Е.А. Иванова, Ф.С. Кебекова, М.С. Киселева, М.А. Мигненко, И.А. Орехова, М.А. Пахноцкая, Л.Г. Саяхова, Н.А. Фоменко, Ф.Б. Хубиева, Е.А. Чубина, А.М. Шуралёв және т.б. сияқты ғалымдар айналысады. Алайда жоғарыда аталған авторлардың жұмыстарында лингвомәдени құзыреттіліктің ұғымына және құрылымына әр түрлі көзқарастар берілген, осыған байланысты оны түсіну әр түрлі болып келеді, демек оны қалыптастыру тәсілдері, әсіресе жоғары кәсіби білім беру орындарында, әр түрлі болып отыр. Жоғарыда аталған ғалымдар ұсынған лингвомәдени құзыреттіліктің анықтамасы, берілген құзыреттіліктің маңыздылығын ашты. Осыдан келіп туатын ой, лингвомәдени құзыреттілік – бұл адамның дербес іске асыра алатын жеке интегралды қасиеті. Ол мәдениет туралы білім жүйесі негізінде құрылған, белгілі бір ұлттық тілде іске асырылған, жеке адамның теориялық-практикалық және жекелік, әлеуметтік маңызды дайындығында, практикалық іс-әрекет барысында арнайы іскерліктерді, дағдыларды адамның жекелік қасиетін, тілде айтылған және сол тілде сөйлеушілердің коммуникативті іс-әрекетін реттеуші мәдени құндылықтарды игеру барысында пайда болатын қабілеті және тәжірибесі (субъекттік және әлеуметтік). Жоғарыда берілген құзыреттіліктердің өзара байланысы интегративті сипатқа ие болып отыр, себебі лингвомәдени құзыреттілік өзара тығыз байланысқан өзіндік қасиеттері бар біртұтас білімді білдіреді. Тұлғаның бойында лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастыруда интегративті тұғырды қолдану қорытындылары келесідей болу керек:

а) тұлғалық және әлеуметтік маңызды кәсіби қызметті іске асыру үшін тұлғаның жеке тұлғалық ерекшеліктерін дамыту;

ә) мәдени құндылықтарды игеру үдерісі барысында субъектілік және әлеуметтік тәжірибені байыту;

б) жүйелілік, білім өрісін кеңейту және тереңдету;

в) дағдылар мен іскерліктердің жалпылығы және кешенділігі;

г) тұлғалық және әлеуметтік маңызды кәсіби қызметті іске асыру үшін студент үшін теориялық-қосалқы дайындық мүмкіндігін беру.

Сонымен, студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастырудағы интегративті тұғыр – бұл тұлғаның жан-жақты дамуына ықпал жасайтын, оның құрамдас құзыреттіліктердің өзара әрекеттесуінің үрдісін және қорытындысын сипаттайтын тәсілдер жинтығы.

Яғни құзіреттілікті қалыптастыру – ешқашан аяқталмайтын үдеріс. М.М. Бахтиннің пікірімен келісе отырып, филологтың жеке-кәсіби құзіреттіліктерін мынадай түрлерге жіктеуге болады: 1.лингвистикалық құзіреттілік – филолог-маманның тіл, тілдің мәдениетпен және халықтың дамуымен байланысы туралы лингвистикалық білім кешені, лингвистикалық білімін кәсіби әрекетте қолдана білу шеберлігі; 2.

әдебиеттанушылық құзіреттілік – орыс әдебиеті мен фольклорының тарихи дамуы мен қазіргі жай-күйі туралы білімдер жиынтығы мен әдеби үдерістің заңдылықтарын, көркем мәтіннің мәнін және оның қоғам мен мәдени дәуірдегі жағдайлармен байланысын түсіну шеберліктері; 3. лингвомәдени құзіреттілік – елдің әлем мәдениетіндегі рөлі мен орны туралы, мәдениеттанудың басты ұғымдары туралы білім мен осы білімді кәсіби іс-әрекетінде қолдана алу мен мәдени өкіл функциясы қызметтерін орындау, әдеби-тарихи және мәдени-эстетикалық мәселелерге тұлғалық көзқара- сын көрсету шеберлігі; 4. педагогикалық құзіреттілік –

оқыту мен білім теориясы мен тәжірибесі, тәрбие теориясы, педаго- гикадағы заманауи бағыттар, «нақтылы оқу пәндерінде оқушының шығармашылық ойлауын, білімі, адамгершілік тұлғасын қалыптастыру мен дамыту үшін педагогикалық міндеттерді жүзеге асыру ерекшеліктері» туралы білім [6, 53] мен жоғары оқу орнында тіл мен әдебиетті оқытудың кәсіби- тәжірибелік дағдыларын игеру шеберлігі; 5. психологиялық құзіреттілік – негізгі психикалық үдерістер, білім алушылардың психологиялық ерекшеліктері мен олардың білім беру үдерісін дамыту заңдылықтары туралы білім және студенттердің тұлғалық даму деңгейін, олардың даму уәждерін анықтау; бақылау негіздеріне қарай тұлғалық қажетті- ліктерін анықтау шеберліктері т.б.; 6. әдістемелік (лингводидактикалық) құзіреттілік – орыс тілі мен әдебиетіне, сонымен қатар, шет тілі мен шетел әдебиетіне оқыту әдістемесінің әдістемелік және теориялық негіздері туралы білім және алған теориялық білімін интегративті түрде әдістеме бойынша тәжірибеде қолдану шеберлігі; 7. кәсіби-

коммуникативті құзыреттілік – тілдің және әлеуметтік-мәдени білімдер көмегімен кәсіби (оқу, ғылыми, өндірістік және т.б.) қызметінде қолдану қабілеті мен өзінің серіктесіне қатысты қарым- қатынастың ыңғайлы түрін таңдай білу шеберлігі; 8. шет тілді коммуникативті құзіреттілік – шет тілінде кәсіби қарым-қатынас жасау үдерісінде басқа субъектілермен толыққанды өзара әрекет етуді қамтамасыз ететін білім мен шеберліктер кешені. Лингвистикалық

құзіреттілік тіл білімі, әдебиеттану саласына негізделеді. Коммуникативті құзіреттілік негізгі тіл, классикалық тілдер мен шет телдерінен тұратын блок қалыптастырады.

Пайдаланылғанәдебиеттертізімі:

- 1.В.В.Воробьев «Лингвокультурология(теория и методы)»,Москва: Из-во РУНД,1977-178с.
2. Кунанбаев С.С. «Современное иноязычное образование: Методология и теория», - Алматы: Эдельвейс, - 2005- 176с.
3. Прохоров Ю.Е. Когнитивная лингвистика и теория перевода,2009-96с.
4. Воробьев В.В. Лингвокультурология (теория и методы), М.,1997-181с.
5. Городецкая Л. А. Лингвокультурная компетентность и лингвокультурные коммуникативные компетенции: разграничение понятий / Л. А. Городецкая // Вопросы культурологии. – 2009. – № 1. – С. 48-51.6. Бахтин М.М. Вопросы литературы и эстетики. М.: Художественная литература, 1975. - 502 с.6. Маслова В. А. Лингвокультурология / В. А. Маслова. – М.: Академия, 2004. – 202 с.

Усейнова Д.А.

ҚазМемҚызПу магистранты

«6M011900 – Шетел тілі: екі шет тілі» мамандығы

Алматы, Қазақстан

e-mail: dil-nura@mail.ru

Ғылыми жетекші: PhD докторы Өтеген Н.О.

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТІҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУ

Аңдатпа

Бұл мақалада Қазақстандағы орта мектептерде бастауыш сынып оқушыларының ағылшын тілі сабағында коммуникативті құзыреттілігін дамытудың жолдары, маңыздылығы, мақсаты, яғни оқушылардың шетелдік өзге тіл өкілдерімен емін-еркін қарым-қатынаста түсе білуі қарастырылады.

Түйін сөздер: коммуникативтік құзыреттілік, когнитивті компоненттер, оқу үрдісі, тілдік қарым-қатынас, интеграция.

Усейнова Д.А.

Магистрант КазГосЖенПу

«6M011900 – Иностранный язык: два иностранных языка»

Алматы, Казахстан

e-mail: dil-nura@mail.ru PhD доктор Өтеген Н.О.

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В данной статье рассматривается развитие коммуникативной компетенции обучающихся на уроках английского языка в средней школе Казахстана. При реализации коммуникативной компетенций обучающиеся должны уметь общаться на иностранном языке и быть готовым и способным жить в современном поликультурном мире.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, когнитивные компоненты, процесс обучения, языковая общения и интеграция.

Useinova D.A.

Candidate for master degree

Kazakh State Women's Teacher Training University

«6M011900 – Foreign language: two foreign languages»

Almaty, Kazakhstan

e-mail: dil-nura@mail.ru

PhD doctor Utegen N.O.

DEVELOPMENT OF PUPILS' COMMUNICATIVE COMPETENCE AT THE ENGLISH LESSON IN PRIMARY SCHOOL

Annotation

This article is devoted to the development of communicative competence of students in English language lessons in the secondary school of Kazakhstan. When implementing communicative competencies, students should be able to communicate in a foreign language and be ready and able to live in a modern multicultural world.

Key words: communicative competence, cognitive component, process of study, language communication and integration.

Бұл мақалада Қазақстандағы орта мектептерде бастауыш сынып оқушыларының ағылшын тілі сабағында коммуникативті құзыреттілігін дамытудың жолдары, маңыздылығы, мақсаты, яғни оқушылардың шетелдік өзге тіл өкілдерімен емін-еркін қарым-қатынаста түсе білуі қарастырылады. Ерте жастан ағылшын тілін оқытудың артықшылығы мен ерекшеліктері де қамтылады. Бастауыш сынып оқушыларының шетел тіліне деген қызығушылығын арттыруда ағылшын пәні мұғалімінің алатын орны өте зор.

Сонымен қатар, мұғалімнің ағылшын тіл сабағында коммуникативтік құзыреттілікті дамыту мақсатында түрлі әдістерді тиімді қолдана білуі, соның ішінде оқушылардың коммуникативті құзыреттілігін дамытуда ойын технологияларын пайдаланудың маңызы зор екендігі айтылады.

Қазіргі заман талабының ең басты міндеттерінің бірі бұл – бүкіл білім беру жүйесін түбегейлі жанартып, дәл деңгейге сәйкес келетін жастарға жан-жақты сапалы білім беру. Осыған орай, қазіргі таңда елімізде білім беру жүйесін жаңарту мәселесіне ерекше мән беріліп, оқытудың ерекше тәсілдерімен жаңаша оқыту технологиясын енгізіп, оқушылардың білім сапасын көтеру басты міндеттердің бірі болып отыр, яғни білім беру алдындағы басты міндет қазіргі қоғамға жан-жақты білімді, жоғары мәдениетті өзгермелі жағдайда өз әрекеттерін шығармашылықпен ұйымдастыра алатын тұлғалар дайындау. Өз тәуелсіздігімізді алып, көк туымызды көк аспанға желбіреткенде, Қазақстан бүкіл әлемде үш тілді пайдаланатын жоғары білім ел ретінде танылуға тиіс. Бұлар қазақ тілі – «мемлекеттік ана тіліміз, орыс тілі – ұлтаралық қатынас тілі және ағылшын тілі жаһандық экономикаға ойдағыдай кіруі тиіс». Еліміздің тарихында болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер, білім беру саласындағы жаңа бағыттар ағылшын тілін оқытуды үнемі

жетілдіруді, оқытудың ғылыми және әдістемелік деңгейін көтеру міндеттірін жүзеге асыруды талап етуде. Оның мақсаты елдің біліктілігін арттыру, сол арқылы елді дамыту. Елімізді дамыту тұрғысында білім бері жүйесінде ақпараттық және инновациялық технологияларды көтеру шаралары іске асуда. Қазақстан Республикасы заңнамасына сәйкес елдегі беделді тілдің үшінші түрі – халықаралық қатынастағы ағылшын тілі болып саналады. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев өзінің 2008 жылғы 29 мамырда бір топ бұқаралық ақпарат құралдары басшылармен кездесуінде “ Тілдердің үш тұғырлығы” мәселесіне байланысты ағылшын тіліне деген өзінің ой пікірін төмендегі сөзімен дәлелдеп берді. «Ағылшын тілі – ХХІ ғасырдың тілі». Бұл тіл Қазақты дүниеге танытып, әлемдік деңгейге шығаратын тіл. Осыған орай, ағылшын тілін үйрену арқылы оқушылар білім деңгейін көтеріп, өз халқы мен басқа халықтар арасындағы ұқсастықтар мен ерекшеліктерді ажыратуға дайындалады. Сөйтіп, өз пікірі қалыптасады, түрлі елдер мәдениетін үйренеді [7].

ХХІ ғасыр табалдырығын білім мен ғылымды инновациялық технология бағытымен дамыту мақсатымен аттауымыз үлкен үміттің басты нышаны болып табылады. Ұрпағы білімді халықтың болашағы жарқын дегендей, жас ұрпаққа саналы, мән - мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру бүгінгі күннің басты талабы. Еліміздің басқа мемлекеттермен қарым-қатынасы артып отырған шақта ағылшын тілін еркін меңгерген, келешекте білімін түрлі саладағы қарым – қатынас жағдайында пайдалана алатын адамды мектеп қабырғасынан оқытып шығару – біздің қазіргі кездегі міндетіміз. Осыған орай, ағылшын тілін ерте жастан оқытудың мақсаты – оқушылардың ағылшын тілінде қарым – қатынас жасай алу негіздерін меңгеруі болып табылады. Ерте жастан ағылшын тілін оқыту оқушылардың коммуникативті даму біліктілігін арттырады, оқушылардың қызығушылығын оятуға мүмкіндік береді, бірден көп тілдерде сөйлесуге мүмкіндік алады. Ал, әлемдік тіл ретінде бейресми түрде орныққан ағылшын тілін меңгеру ұлттың бәсекеге қабілеттілігін шыңдай түседі. Орта мектептердешет тілін оқытудың мақсаты оқушыларға шетелдік білім берудің коммуникативтік құзыреттілігін дамытудың жоғарғы деңгейіне жету жетістіктері, яғни оқушылардың шетелдік және өзге тіл өкілдерімен түсінісіп, еркін қарым-қатынас жасай алуы болып табылады [2].

Қазіргі педогогика ғылымында негізгі базалық ілімдердің бірі «құзыреттілік» болып отыр. Қазақстан Республикасы 2015 жылға дейінгі білім беруді тұжырымдамасында да білімге бағытталған мазмұнды құзыреттілік, яғни нәтижеге бағдарланған білім мазмұнына алмастыру қажеттілігі көрсетілген [7]

Құзыреттілік ұғымы «білім», «білік» және «дағды» (ББД) сияқты ұғымдарды қамтиды. **Құзыреттілік дегеніміз** – тұлғаның бойында білім, дағды іскерлік, ерік күш – жігердің болуы. Ол, ең әуелі мектептегі оқыту үрдісінде қалыптасады. Құзыреттілік – оқушының алған білімі мен дағдыларын тәжірибеде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешу үшін қолдана алу қабілеттігі.

«Коммуникативтік құзыреттілік» (латынның «competere» — қол жеткізу, сәйкес келу, сөзінен шыққан) — қажетті тілдерді, қоршаған адамдармен және оқиғалармен әрекеттестікте болу тәсілдерін білуді, топта жұмыс жасау дағдыларын, ұжымдағы әр түрлі әлеуметтік рөлдерді меңгеруді қамтиды. «Коммуникативтік құзыреттілік» — екінші тілді үйренуші оқушыларға тілдің заңдылықтарын жаттанды үйретпей, сол тілді тілдік және қатысымдық тәсілдерді орынды қолданумен байланыстыру. Коммуникативтік құзыреттілік жеке тұлғаның рухани өсуін қалыптастырады, адамдарды түсіне білуіне көмектеседі.

Шет тілін еркін меңгеру, тіпті шектеулі дәрежеде сөйлей білу – қыр-сыры көп аспектілердің бірі десек, ал қажырлы оқытудың нәтижесі коммуникативтік құзыреттілікте күрделі, көп компонентті құбылыс болғандықтан, шет тілін оқытудың мақсатына, яғни күрделі интеграциялық тұтастықты көрсете отырып, мәдени аралық құзыреттілікке алып келеді. Бұдан мәдени аралық

мотивация, коммуникативтік қатынасқа түсетін екі немесе одан да көп қатысушылардың, әртүрлі элементарлық лингвотномәдени өкілдерінің байланыстарының туатынын білеміз. Ендеше, мәдени аралық мотивацияға алып келетін коммуникативтік құзыреттілікті төмендегідей деңгейде игеру керек:

– шет тілінің жүйелі білімін және тілдік құралдарды тілдік қатынас кезінде пайдалана білу;

– коммуникативтік икемділік, яғни түсіне білу, оны жеткізе білу (белгілі бір сферада, тақырыпта, ситуацияда);

– ауызша және жазбаша түрде байланыс жасай білу, түрлі көлемдегі мәліметтерді хабарлай білу, мәнді-мағыналы, жүйелі жауап қайтара білу, ойын жеткізе білу, мағлұмат ала білу, қатынас жасаушының ойын түсіне білу;

– түрлі мәліметтерді дыбысталған немесе жазылған мәтіндерден әртүрлі тәсілдермен ала білуде қолдана білу және талдау. [1]

«Адамның қарым-қатынасқа бейімділігі психолог-педагогикалық зерттеулерде жалпы коммуникативтілік деп анықталады. Коммуникативті болу үшін адамда белгілі бір коммуникативті құзыреттілігі болуы керек. Г.М. Андрееваның құрған қарым-қатынас концепциясына сүйене отырып, біз коммуникативті құзыреттілік кешенін атай аламыз. Бұл коммуникативті құзыреттілік комплексін игеру адамның дамуы мен қалыптасуына, қарым-қатынас жасауына көмектеседі [2].

Жоғарыда атап айтқандай коммуникативті құзыреттілік ағылшын тілін үйренудегі ең басты мәселелердің бірі болып отыр. Қазіргі білім талабына сай ағылшын тілін бастауыш сыныптан үйретуде, тіпті десеңіз балабақшада ағылшын тілін үйретуді жүзеге асыруда. Бұл оқушы бойында ертеден бастап ұлтаралық, мәдениетаралық бірлестікке дайындықтың қалыптасуына ықпал етеді. Шетел тілін бастауыш мектептен бастап оқытудың артықшылығы әрбір баланың психологиялық ойлауына, шет тіл сөзіне көңіл аударуына, түсінуіне оң әсер ететіндігі, сонан соң негізгі мектепте білімін берік нығайтып, ілім сапасын арттырып, шетел тілінде қарым-қатынасқа түсіп ерте мәдениетаралық коммуникацияға мүмкіндік береді. Ағылшын тілі пәні мектепте білім, тәрбие берумен қатар жасөспірімдердің жеке бас қасиеттерін тұлға ретінде жетілдіруге, қоғамдағы өз орнын табуға ерекше ықпал етеді. Бастауыш сыныптарға ағылшын тілін үйретудегі ең басты міндет ол – шәкірттердің тілдік қарым-қатынас және коммуникативті құзыреттілігін функционалдық қызметте қалыптастыру [4]. Сабақтың құрылымындағы жүйелілік, когнитивті компоненттерімен қоса коммуникативтік- әрекеттік әдістеме басым болса, тіл үйренуші екінші тілді нәтижелі меңгереді. Ана тілін қандай мақсатқа, қандай тәсіл арқылы пайдаланса, ағылшын тілін де солай қолдана алады. Осы жерде Бауыржан Момышұлы атамyzдың тіл туралы жақсы бір сөзі есіме келіп тұр « өзге ұлттың тілін, дәстүрін білмей оның жанын, арманын түсіну, сеніміне, құрметіне бөлену мүмкін емес. Өз тілінің сұлулығын сезінбей, өзге тілдің сұлулығын сезіну екі талай» деген.

Сонымен қатар, ағылшын тілі сабағында бастауыш сыныптағы оқушылардың коммуникативті құзыреттілігін дамыту біліктілігін, оқушылардың қызығушылығын ұйымдастыруда дидактикалық ойындардың қажеттілігі [3].

М. Жұмабаев *«Ойын – бала үшін өмірлік тәжірибе»* деп айтқандай, ойындар оқушыны жан-жақты дамытып, білімді толық игеруіне көмектеседі. Ойын арқылы бала қоғамдық тәжірибені меңгереді, сондықтан әр сабақ үрдісінде қандай дидактикалық ойын қолдануға болатынын сабақтың мазмұнына, мақсатына, жас ерекшелігіне сәйкес таңдалуы керек екендігі назарға алынған. Яғни ағылшын тілін меңгеру барысында ойын элементтерін қолдана отырып, құзыреттілік тапсырмалар арқылы өздігінен дамуға, жетілуге қабілетті тұлғаны қалыптастыру [3].

Ағылшын тілі сабағында тиімді қолдана білген ойын оқушының:

- Білім беру сапасын арттырады.

- Оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады.
- Қиын грамматиканы оңай, әрі қызықты етіп түсіндіруге ықпал тигізеді
- Оқушының сабақ барысында белсенділігін арттырады.
- Оқушылардың жаңа тақырыпты есте сақтау қабілетін арттырады.
- Материалды меңгеруге түрткі болады.

Осы орайда сабақта қолданатын дидактикалық ойындарды 4 топқа бөлуге болады.

1. Фонетикалық ойындар.

Мақсаты: Оқушылардың ағылшын дыбыстарын еш қиындықсыз дыбыстауға, интонацияны дұрыс қоюға және сөздерді дұрыс айтуға үйретеді.

2. Лексикалық ойындар.

Мақсаты: Өткен тақырып немесе жаңа тақырып бойынша оқушылардың сөздік қорларын кеңейту және бекіту.

3. Грамматикалық ойындар.

Мақсаты: Грамматикалық ережелерді дұрыс қолдануға және сөйлемдерді қатесіз айтуға көмектеседі.

4. Орфографиялық ойындар.

Мақсаты: Оқушылардың ағылшын тілінде шығарма немесе хат секілді жазбаша тапсырмаларды сауатты жаза білу.

Ойын технологиясын қолдану арқылы барлық мәселе шешіле қалды деп айту дұрыс емес. Дегенмен, қиындықтар азаяды. Себебі, ойынбастаушы сынып оқушыларының негізгі әрекеті. Бұл жерде ағылшын пәні мұғалімінің алатын орны зор. Мұғалім үнемі ізденіс үстінде болу керек. Сонымен қатар, кроссвордтар, ребус, жұмбақтар, жаңылтпаштарды тез әрі дұрыс айттыру арқылы оқушылардың тілдері жаттығады, логикалық ойлау қабілеттері дамиды, шапшаң ойланатын болады [3].

Қорыта келгенде, құзыреттілік – оқу нәтижесінде өзгермелі жағдайда меңгерген білім, дағдыны тәжірибеде қолдана алу, проблеманы шеше білу, оқушылар дайындығының сапасының құрылымдық сипатын анықтайтын жаңа сапа. Жаңа білім жүйесіндегі басты назар аударылатын мәселелердің бірі әр оқушының құзыреттіліктер жиынтығын білім нәтижелері ретінде игеруіне бағдарланған.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

- 1) Тер Минасева. С.Г «Тіл және мәдениаралық қарым-қатынас» оқулық құралы. 11-12 бет
- 1) Шетел тілін оқыту әдістемесі пәні сабақтарында студенттердің коммуникативтік құзыреттілігін арттыру [Текст] / Баймағамбетова / Мұғалім.kz Шет тілі-Иностранный язык. - 2011. - №9. - қараша. – 7-9 бет
- 2) Шет тілі сабақтарында ойын түрлерін пайдалану [Текст] / А.А Сарсенғалиева // Мектеп директорының орынбасары. - 2011. - №4. – 8-10 бет
- 3) Мектептегі шет тілі, 2011ж №52 14-17 бет
- 4) Қазақстан мектептеріндегі ағылшын тілін үйрету журналы. Алматы.
- 5) Амандықова Г.Н, Мұхтарова Ш.Е, Баймұханова Б.С. «Шет тілін оқыту әдістемесі». 35-37 бет
- 6) Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.-Алматы 2008 // интернет //

МРНТИ 14.35.07

Кенжебаева Мира - ҚазМемҚызПУ магистранты

«6M011900-Шетел тілі: екі шетел тілі»

Ғылыми жетекшісі- ф.ғ.к., доцент Асқарова С.А.

e-mail: nice.kazakhgirl@bk.ru

БОЛАШАҚ ШЕТЕЛ ТІЛІ МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДЫҢ ЖОЛДАРЫ

Андатпа

Болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігінің дамуы объективті және субъективті факторлар арқылы анықталады. Объективті факторлар мәгін және контекстегі ерекшеліктермен және оны қабылдауға байланысты өрбиді. Бұл мақалада кәсіби коммуникативтік құзыреттілікті дамыта оқытудың тиімділігін анықтауды басшылыққа алдық.

Соңғы жылдары шетел тілін оқыту мәселесіне үлес қосқан зерттеулер арасында шет тілін оқытуда жекелеген ерекшеліктеріне байланысты болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыруға бағытталған жұмыстар жеткілікті емес.

Осылайша, оқыту мәселесі ретінде болашақ шетел тілі мұғалімінің жеке тұлғаға бағытталған кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін жетілдіруді көптілді білім беру контекстінде қарастыруға барлық негіз бар. Соңғы аталған мәселе бұл жұмыстың өзектілігін айқындайды.

Түйін сөздер: болашақ шетел тілі маманы, көптілді білім беру, кәсіби коммуникативтік құзыреттілік, оқыту әдістері

Кенжебаева Мира – магистрант КазГосЖенПУ

«6M011900-Иностранный язык: два иностранных языка»

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

Успешность формирования профессиональной коммуникативной компетенции будущих учителей ИЯ определяется как объективными, так и субъективными факторами. Объективные факторы складываются из особенностей предъявляемого текста и условий, в которых протекает его восприятие. В данной статье определяется особенности формирования профессиональной коммуникативной компетенции студентов.

В решение задач формирования в последние годы вносят вклад актуальные исследования, направленные на формирование профессиональной коммуникативной компетенции в обучение иностранного языка в условиях индивидуализации.

Таким образом, в настоящее время имеются все основания считать проблему обучения иностранному языку совершенствование сложной профессиональной коммуникативной компетенции будущих учителей ИЯ в условиях полиязычного образования. Последнее и обуславливает актуальность данной работы.

Ключевые слова: будущий учитель иностранного языка, полиязычное образование, профессионально-коммуникативная компетентность, методы обучения

Kenzhebayeva Mira

MA student, Kazakh State Women Pedagogic University

Supervisor – candidate of philological sciences, associate professor Askarova S.A.

WAYS OF THE FORMATION OF A FUTURE FL TEACHER'S PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE

Annotation

Success in the formation of a future FL teacher's professional communicative is determined to both objective and subjective factors. Objective factors consist of features of the given text and the context in which occurs by its perception. This article deals with the importance of a future FL teacher's professional communicative competence.

However, there are problems of methods the formation of students' professional communicative competence in conditions of polylingual education. Thus, there is now every reason to consider the problem of teaching students' professional communicative competence for self-improvement complex. The latter determines the urgency of this work.

Key words: a future FL teacher, multilingual education, professional communicative competence, teaching methods

Кәсіби коммуникативтік құзыреттілігі қалыптасқан болашақ шетел тілі пәні мамандары кәсіби мәселелерді өздігінен әрі табысты түрде шешуге ықпал ететін кәсіби білімдерді игерген, шеберліктер мен қарым-қатынас жасаудағы жеке қасиеттерді бойына сіңірген, коммуникативтік

құзыреттілікті өздігінен меңгерген, кәсіби жетілуге дайын, өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі жүзеге асыруға ынталы тұлға болуы тиіс.

Зерттеу жұмысында болашақ шетел тілі пәні мамандарының коммуникативтік құзыреттілігін дамыта оқытудың тиімділігін анықтау қажеттігі туындап отыр. Үлгі құрудың мақсаты – болашақ мамандардың коммуникативтік құзыреттілігін дамытудың тиімділігіне негізделеді.

Тіл оқытуда тілдік ерекшеліктерді қолдана оқыту аса маңызды. Бүгінгі қолданыстағы ағылшын тілі де өзгерісте, сондай-ақ, қазіргі ағылшын тілінің жалпы ағымы - коммуникативтік ситуацияларды кең көлемде қолдану үрдісіне көшуде. Біз өз тарапымыздан, коммуникативтік құзыреттілікті дамытудың тиімді жолдарын анықтауға бағыттауымыз тақырыбымыздың өзектілігін анықтайды.

Білім – адамзаттың терең және үйлесімді дамуын бекітетін құралдардың бірі, прогрестік, әлеуметтік тұрақтылық пен ұлттық қауіпсіздіктің маңызды факторы екендігі мәлім. Бүгінгі таңдағы қоғам кәсіби білімі жетік, құзіретті, бәсекеге қабілетті мамандарды талап етеді. Білікті ұстаз, білімді маман болу үшін - әрбір мұғалім өз білімін үздіксіз көтеріп, ізденісте болып отыруы тиіс. Білімін тұрақты көтеріп отыру – мұғалімдердің құқықтары әрі міндеттері, білім беру жүйесінің тұрақты дамуының кепілі, мемлекеттің дамуының құралы болып табылады [1].

«Коммуникативтік құзіреттілік» (латынның «competere» -қол жеткізу, сәйкес келу, сөзінен шыққан) – қажетті тілдерді, қоршаған адамдармен және оқиғалармен әрекеттестікте болу тәсілдерін білуді, топта жұмыс жасау дағдыларын, ұжымдағы әр түрлі әлеуметтік рөлдерді меңгеруді қамтиды. Оқушы хат жаза, анкета толтыра, арыз жаза, сұрақ қоя, пікір таластыра т.б. білуі тиіс. Коммуникативтік құзіреттілік - екінші тілді үйренуші студенттерге тілдің заңдылықтарын жаттанды үйретпей, сол тілді тілдік және қатысымдық тәсілдерді орынды қолданумен байланыстыру. Коммуникативтік құзіреттілік жеке тұлғаның рухани өсуін қалыптастырады, адамдарды түсіне білуіне көмектеседі [2]. Білім берудің негізгі нәтижесі ретінде мектеп түлегі оқушыда, яғни жеке тұлғада төмендегі құзіреттіліктер болуы тиіс:

Қазіргі білім беру жүйесінде мамандар даярлаушы кәсіби білім беретін оқу орындарының басты мақсаты – мамандықты игерту ғана болған болса, ал қазір әлемдік кеңестігіне ене отырып, бәсекеге қабілетті тұлға дайындау үшін адамның «құзыреттілік» қабілетіне сүйену арқылы нәтижеге бағдарланған білім беру жүйесін ұсыну негізгі мақсат болып отырғаны баршамызға мәлім.

Бим И. П., Каменецкая Н. П., Миролубов А. А. «Болашақ маманның негізгі құзыреттілігі ретінде құндылық-бағдарлық, жалпы мәдени, оқу-танымдық, ақпараттық-технологиялық, әлеуметтік-еңбек, коммуникативтік, өзін-өзі тұлғалық дамыту, т.б. белгіленген. Болашақ маманның тұлғасы, дәстүрлі пәндердің (философия, психология, тарих, мәдениеттану, шетел тілі) әсеріне байланысты қалыптасады» деп анықтама берген [3].

Хуторской А.В. «Шетел тілі пәні мұғалімдердің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру үшін оқыту үдерісін ақпараттық технологиялар арқылы ұйымдастыруда танымдық тапсырмаларды орындауда ақпаратты жинақтау барысында ізденімпаздықты талап етеді, сондықтан мұндай тапсырмаларды орындау барысында өзекті мәселені табу, мақсаты мен міндеттерін айқындау, зерттеу әдіс-тәсілдерін белгілеу, болжам құру, болжамды тексеру, нәтиже, іс-әрекет, рефлексия арқылы жүзеге асады» деп нақтылап өткен [4].

Жоғарыда айтылғандарды қорыта келе, бастапқы айтылған теориялық идеяларға сүйене отырып, зерттеу тақырыбым бойынша, шетел тілі пәні мұғалімінің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігі – алған теориялық тілдік білімін тәжірибеде пайдалана білу белсенділігі, болашақта таңдаған мамандығына сәйкес кәсіби даярлығына қатысты қарым-қатынас әдістері, технологиялары мен құралдарын меңгеруде ақпараттық технологияларды саралап, өзінің даму

деңгейіне сәйкес келетін және қоршаған ортаның әсер ету факторларын шеше алатын тұлғаның қасиеттер жиынтығы, – деген анықтама шығады.

Ал, енді болашақ шетел тілі маманының кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін дамытудың жолдары қандай? Бұл жерде ерекше атап өтетін мәселе, болашақ маман қандай болу керек деген сұраққа жауап іздеуіміз керек. Оқыту үдерісінде мақсат қою, оны жоспарлау болашақ маманнан зеректік, ізденімпаздық, еңбекқорлық, шабыт, белсенділік, қызығушылық, өмірлік белсенді ұстаным сияқты көптеген қасиеттерді талап етеді. Сонымен коммуникативтік құзыреттілік талаптарын, сондай-ақ оларды ұйымдастыру жолдарын зерттеу мәселесін тегігін анықтау мынадай тұжырымдар жасауға мүмкіндік береді:

- болашақ мамандардың ойлау дербестігін, логикалық, жүйелі ойлауын дамыту арқылы олардың қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыруға болады;

- танымдық іс-әрекет түрлері төменнен жоғары, кезекті түрде, белгілі бір ретпен, жүйемен жүргізілуі нәтижесінде ақпаратпен жұмыс істеу қабілеттері дамиды;

- танымдық іс-әрекетті дұрыс ұйымдастыру олардың қызығушылығы мен ізденімпаздық, шығармашылықтың қалыптасуына баулиды.

Коммуникативтік құзыреттілігі қалыптасқан болашақ шетел тілі пәні мамандары кәсіби мәселелерді өздігінен әрі табысты түрде шешуге ықпал ететін кәсіби білімдерді игерген, шеберліктер мен қарым-қатынас жасаудағы жеке қасиеттерді бойына сіңірген, ақпараттық технологияларды меңгерген өздігінен, кәсіби жетілуге дайын, өзін-өзі дамытуға, өзін-өзі жүзеге асыруға ынталы тұлға болуы тиіс.

Кәсіби педагогикалық білім беруде ақпараттық технологияларды қолдану оған қатысушылардың: оқытушылар мен білім алушылар коммуникация ерекшеліктерінде де із қалдырады. Сөйтіп, коммуникативтік құзыреттілікті дәстүрлі түсіндіру өзгертіліп, кеңейе түседі. Ол үшін Саттаров Т.К. анықтаған ақпараттық технологияның маңыздылығына тоқталып өткенді жөн санаймыз:

- біріншіден, мұғалімдер кәсіби коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін ақпараттық технологияларды кеңінен қолдана білуі керек, өткені кәсіби әрекеттерді ақпаратсыз іске асыру мүмкін емес;

- екіншіден, кәсіби коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін ақпараттық технологияларды қолдану арқылы болашақ мамандарды даярлауды қазіргі заман сұранысына жауап беретін тұрғыда іске асыру қажет [5, 30].

Болашақ шетел тілі маманы шетел тілін оқытуда кәсіби коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру үшін: оқытушы ретінде – сабақ мақсатын дәл қоюы; білімді тірек схемалар, кестелер, дидактикалық материалдар арқылы дамытуы; мәселелерді шешуде топтық, жұптық, жеке жұмыстарды ұйымдастыруы (интерактивті жұмыс); психологиялық дағды мен қалыптасқан құзыреттілікті бағалауы; тілдік құбылыстарды талдау мақсатында тестерді қолдануы және т.б.; болашақ маман – оқыту процесіне белсенді қатысуы; нақты жағдайларда білімнің қолданбалы мүмкіндіктерін пайдалануы; концепциялар мен білімді әр түрлі формаларда қолдана білуі; оқуға жеке дара емес, топтық жағдайда ыңғайлануы; оқыту процесіне тек мәліметті есте ұстап қалмай, барынша көңіл бөлуі қамтамасыз етілуі керек [6].

Дәстүрлі өмірлік білім беру идеясының орнына өмір бойы білім алу идеясын басшылыққа алудың дұрыстығы заман талабынан туындап отыр. Жеделдете оқыту жүйесі педагогикалық жүйелердің бөлігі бола отырып, адамның белгілі бір деңгейдегі еркіндік дәрежесін жүзеге асырады, яғни оны сол мезетте қажет болатын белгілі бір іс-әрекетке бағыттайды. Өз кезегінде жеке тұлға өз кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін дамытуға ұмтыла отырып, тілдік тұлға

деңгейіне көтеріледі. Өзін-өзі дамыту кезінде тілдік тұлға ұйымдастырудың жаңа деңгейіне көтеріледі де, ол одан сайын дамып, күрделілене түседі. Талап, ынта, жаңашыл бастамалар, шығармашылық белсенділік, ізденушілік - тілдік тұлғаның даму үдерісінің көрсеткіштері болып табылады. Үздіксіз білім беру жүйесінің ұстанымдары жеке тұлғаның жан-жақты жалпы мәдени дамуы, тұлғаның бос уақытын дұрыс ұйымдастыру, әлеуметтік тұрақтылық және әлеуметтік даму және т.б. функцияларды жүзеге асырумен тікелей байланысты.

Қорыта айтқанда, ақпараттық технологиялар арқылы шетел тілі пәні мұғалімінің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігінің қалыптасуында оның ақпараттық іс-әрекетке белсене араласуы, ақпараттық технологиялар құралдары мен әдістерін өздігінен игеруі маңызды рөл атқарады. Ақпараттық технологиялар құралдары мен әдістерін тарата отырып, болашақ мамандармен арнайы ұйымдастырылатын ақпараттық іс-әрекеттер олардың жеке тәжірибелерінің дамуына, барлық құзыреттердің қалыптасу деңгейінің арттыруына бағытталады. Жоғары білім беру жүйесінің дамуының әлемдік бетбұрыстарды білім беру жағдайында жаңа ортаның - ақпараттық қоғамның пайда болуына себепкер болады.

Ақпараттық технологиялар арқылы шетел тілі пәні мұғалімінің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру олардың білім сапасын көтеруге ықпалын тигізіп қана қоймай, жоғары оқу орнына білімалуда әзінің мүмкіншілігін арттыруға жағдай туғызатынына көз жеткізілді. Ол үшін ақпараттық технология құралдарын (жаңа типті компьютерлер, телекоммуникация, виртуальды орта және мультимедиа-технология) пайдалану арқылы оқыту үдерісін тиімді ұйымдастыру қажет.

Сонымен, бірқатар еңбектерді талдай келе, болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби коммуникативтік құзыреттілігінің дамытудың бірден-бір жолы - жаңа технологияларды, оның ішінде ақпараттық технологиялар қолданысы маңыздылығы анықталды. Болашақ маман өзін –өзі жетілдіруі аса маңызды, өйткені білім де, білік те ізденіс пен қажырлы еңбектің жемісі екендігі бізге белгілі.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Исабеков С.Е. Картина Мира во фразеологических единицах неродственных языков // Актуальные проблемы межкультурной коммуникации и перевода. – Алматы, 2001
2. Madin S. All is not gold that glitters // Wall Street Journal. -2005. March 4 58 бет
3. Бим И. П., Каменецкая Н. П., Миролубов А. А. и др. О преподавании иностранных языков на современном этапе // Иностр. языки в школе. – 1995. № 3. 58 бет
4. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. Российский общественно-педагогический журнал. – 2003. – №2 69 бет
5. Саттаров Т.К. Формирование профессиональных умений будущего учителя иностранного языка на практических занятиях по специальности: автореф. ... докт. пед. наук: 13.00.02. – Ташкент, 1998. – С. 45
6. Чакликова А.Т. Развитие межкультурно-коммуникативной компетенции на основе информационно-коммуникативных технологий. // Творческое переосмысление – шаг в будущее. – Алматы, 2008. – С. 420-423.

**КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР
ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS IN LEARNING LANGUAGES**

МРНТИ:16.01.11

Шаяхметова Д.Б.

к.п.н., доцент

кафедра профессиональной иноязычной коммуникации

Казахский Национальный педагогический университет им.Абая

**ТРИЕДИНСТВО ЯЗЫКОВ В КАЗАХСТАНЕ: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ И
ПЕРСПЕКТИВЫ**

Аннотация

Трехязычие - это направление, которому сейчас уделяется большое внимание, как со стороны государства, так и со стороны общества. Сегодня проблему трехязычия, методы развития этой программы многие видят по-разному. Решение данной проблемы, на мой взгляд, лежит во внедрении предметно-языкового интегрированного обучения в образовательный процесс, в применении инновационных методов, а также в употреблении имеющегося опыта, способствующего эффективному изучению языков и контента.

Ключевые слова: модернизация образования, трехязычие, современная система образования, обучение, межпредметные связи, интегрированный урок.

Shayakhmetova D.B.-candidate of pedagogical sciences,associate prof.

TRILINGUALISM IN KAZAKHSTAN:EXPERIENCE,PROBLEMS,PROSPECTS

Annotation

Trilingualism – the direction, which now is being paid a lot of attention, both from the government and from society. Today Trilingualism problem, methods of development of this program many see differently. The solution to this problem, in my opinion, lies in the introduction of content and language integrated learning in the educational process, in the application of innovative methods, as well as in the use of the experience, contributing to effective language learning and content.

Key words:modernization of education, trilingualism, the modern system of education, teaching, interdisciplinary connection, integrated lessons.

Шаяхметова Д.Б.-п.ғ.к., доцент

**ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТІЛДІҢ ҮШТҰҒЫРЛЫЛЫҒЫ: ТӘЖІРИБЕСІ, МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ
КЕЛЕШЕГІ**

Қазіргі кезеңде Тілдің үштұғырлылығына - мемлекет пен қоғам тарапынан да көп көңіл аударылып отыр.Бұл мәселені шешу, менің ойымша, тілді меңгеруге ықпал ететін инновациялық технологияны,тәжірибе нәтижесін қолдану және оқу үдерісінде пәндік-тілдік интеграцияланған оқытуды енгізу.

Түйін сөздер: білімді жаңғырту, үштілділік, білім беру, қазіргі заманғы оқыту жүйесі, пәнаралық байланыс, кешенді сабақ.

Модернизация образования является в настоящее время ведущей идеей и центральной задачей казахстанской образовательной политики. Модернизация образования - это комплексное, всестороннее обновление всех звеньев образовательной системы и всех сфер образовательной деятельности в соответствии с требованиями современной жизни, при сохранении и умножении лучших традиций отечественного образования. Это фронтальный пересмотр принципов функционирования системы образования, унаследованных от ушедшей эпохи, равно как и

принципов управления данной системой. Это масштабные изменения в содержании, технологии и организации самой образовательной деятельности, которая также несет в себе значительные рудименты прошлого и во многом подчинена задачам вчерашнего дня. Это, наконец, глубокие изменения в образовательном мировоззрении, все еще в немалой степени авторитарном и тоталитарном, в образовательной политике, пока еще оторванной от потребностей личности, общества и страны.

Два центральных направления модернизации образования - кардинальное обновление содержания образования и экономики образования. Ее стержневые задачи - повышение доступности, качества и эффективности образования. Без решения этих задач образование не сможет выполнить свою историческую миссию - стать двигателем поступательного развития страны, генератором роста ее человеческого капитала.

Модернизация образования - это масштабная программа государства, в рамках которой разработан и уже реализуется план конкретных мероприятий. Среди них выделим те, которые относятся к общеобразовательной школе:

- обновление содержания образования и совершенствование механизмов контроля за его качеством;
- разработка и принятие государственных стандартов общего образования;
- разгрузка содержания образования;
- введение трёхязычного образования;
- введение единого государственного экзамена;
- введение профильного обучения на старшей ступени общеобразовательной школы.

Проблема пересмотра содержания образования сейчас актуальна, как никогда. Уровень развития страны напрямую зависит как от уровня и разносторонности общего образования основной массы населения, так и от качества подготовки специалистов в средней и высшей профессиональной школе. Изменять, обновлять содержание образования с пользой для дела можно только с опорой на его фундаментализацию и с обязательным использованием межпредметных связей. Это значит, что необходимо понимать современный уровень развития соответствующей науки в целом и специфику ее отдельных отраслей.

Современная система образования направлена на формирование высокообразованной, интеллектуально развитой личности с целостным представлением картины мира, с пониманием глубины связей явлений и процессов, представляющих данную картину. Предметная разобщённость становится одной из причин фрагментарности мировоззрения выпускника школы, в то время как в современном мире преобладают тенденции к экономической, политической, культурной, информационной интеграции. Таким образом, самостоятельность предметов, их слабая связь друг с другом порождают серьёзные трудности в формировании у учащихся целостной картины мира, препятствуют органичному восприятию культуры.

Интегрированные уроки же способствуют формированию целостной картины мира у учащихся, пониманию связей между явлениями в природе, обществе и мире в целом.

Закономерность перехода к новому *социокультурному, трёхязычному типу образования* определяется необходимостью формирования у обучающихся адекватной современному уровню знаний картины мира, целостного миропонимания и научного мировоззрения, интеграции личности в национальную и мировую культуру. По словам президента РК Н.А.Назарбаева: "Мы наращиваем темпы внедрения трёхязычия. Это не выдумка и не пожелание, это необходимость. Уже 20 процентов казахстанцев владеют английским языком. То есть знание трех языков - это путевка в глобальную жизнь, это принцип успешности человека в жизни" [1].

Поэтому программа трёхязычного обучения предусматривает создание новой модели образования, способствующей формированию конкурентоспособного в условиях глобализации поколения, владеющего языковой культурой. Знание казахского, английского и русского языков дает молодежи ключ к мировым рынкам, науке и новым технологиям, создает условия для формирования мировоззренческой установки на конструктивное сотрудничество на основе приобщения к этнической, казахстанской и мировой культурам. В этом году делаются первые шаги к внедрению новой модели образования в вузах: реформируются стандарты образования, в вузах открыты спец.отделения, где преподавание ведется на трех языках.

Сегодня в Казахстане в 117 школах уже обучение ведется на трех языках: казахском, английском и русском, а с 2018-2019 учебного года, начиная с шестого класса, «История Казахстана» будет изучаться на казахском языке, «Всемирная история» на русском языке во всех школах страны, независимо от языка обучения. С 2019-2020 годы в старших классах на

английском языке школы начнут изучать предметы «Информатика», «Химия», «Биология», «Физика» [2].

Сегодня в педагогической науке и практике намечаются основные пути разрешения проблем модернизации образования, связанных с вопросами трехязычной интеграции содержания: - создание пространственно-развивающей среды на единых принципах с учётом возрастных и индивидуальных особенностей учащихся [3]; - формирование универсальных умений и способностей - ключевых компетенций: социальной, коммуникативной, информативной, когнитивной, общекультурной, и др.

Межпредметные связи в процессе обучения выступают в качестве существенного фактора активизации учебно-познавательной деятельности учащихся при трёхязычной модели обучения. Исследования психологов показывают, что межпредметные связи на всех этапах их включения в познавательную деятельность ученика играют роль ситуационного или пускового, побуждающего стимула. Решая межпредметные познавательные задачи, ученик направляет свою активность либо на поиск неизвестных отношений, в которых находятся известные предметные знания, либо на формирование новых понятий на основе установленных конкретных межпредметных связей. Знания, полученные в результате предшествующего опыта усвоения межпредметных связей, становятся регуляторами познавательной активности побуждающего стимула.

Все школьные дисциплины обладают своеобразным интеграционным потенциалом, но их способность сочетаться, эффективность интегрированного курса зависят от многих условий. Поэтому прежде чем создавать новую программу, педагогам и методистам необходимо учесть те обстоятельства, которые помогут сделать вывод о необходимости и возможности интеграции.

Для этого учитель прежде всего анализирует уровень подготовленности учеников своего класса, оценивает их психологические особенности и познавательные интересы. Трудности, существующие в их учебной деятельности, могут быть одной из причин использования метода интеграции. Порой успешное изучение школьниками одного предмета зависит от наличия у них определенных знаний и умений по-другому.

Но всё же наиболее глубока основа объединения, когда учителя выявляют в преподавании своих предметов такие поля взаимодействия, которые сближают перспективные цели обучения. Чтобы воплотить замысел достичь поставленной цели, требуется разрабатывать соответствующую технологию обучения, учитывая организацию деятельности учителя и ученика в условиях интегрированного урока, который нередко вызывает споры и разногласия.

В первую очередь это интенсификация познавательного интереса и процесса выработки общеучебных умений и навыков на основе решения одного и того же вопроса интегрированного курса.

В рамках интегрированного урока, курса учителя могут заранее определить, что считать важным, а что второстепенным, чтобы научить своих учеников рационально оформлять свою работу, правильно отроить устные ответы, привить им навыки самоконтроля и самооценки и т.п. Уроки, основанные на подобном взаимодействии учителей, так же относят к интегрированным, хотя материал, изучаемый на них, может никак не перекликаться между собой. Такие уроки относят к *первому уровню*.

Самые распространенные бывают уроки *второго и третьего уровня* интеграции. Под вторым уровнем мы разумеем объединение понятийно-информационной сферы учебных предметов. Такие уроки могут проводиться в целях наилучшего запоминания каких-либо фактов и сведений, сопутствующего повторения, введения в тему дополнительного материала.

Третий уровень связан с задачами сравнительно - обобщающего изучения материала и выражается в умении школьников сопоставлять и противопоставлять явления и объекты. И здесь, как и в предыдущих случаях, необходимо соблюдать основные условия: если урок ведёт один учитель, то должен быть парный ему урок второго учителя-предметника, где анализируются те же факты и проблемы. Очень полезны, поэтому взаимопосещения учителей, чтобы согласовать и скорректировать педагогические действия.

Наиболее глубоким представляется *четвертый уровень* интеграции, когда школьники сами начинают сопоставлять факты, суждения об одних и тех же явлениях, событиях, устанавливая связи и закономерности между ними, применяют совместно выработанные учебные умения.

Вероятно, именно этот уровень следует признать высшим, ведь цель интегрированного преподавания в том и заключается, чтобы научить учеников видеть мир целостным и свободно ориентироваться в нём. И на этом этапе нужно контролировать процесс формирования

"сопряжённого" мышления, отмечать тот момент, когда оно стало внутренней – потребностью ученика.

Интеграция позволяет научить учащегося самостоятельно добывать знания, развивать интерес к учению, повышать его интеллектуальный уровень.

Кроме того, одно из обязательных и основных требований интегрированного преподавания - повышение роли самостоятельности учащихся, потому что интеграция неизбежно расширяет тематику изучаемого материала, вызывает необходимость более глубокого анализа и обобщения явлений, круг которых увеличивается за счёт других предметов. Ученики справятся с подобной работой только, если владеют приёмами исследовательской деятельности и умеют правильно организовать своё время.

В свою очередь к учителю предъявляется очень много требований.

Интегрированный урок требует от учителя дополнительной подготовки, большой эрудиции, высокого профессионализма. Разрабатывая такой урок, учитель должен учитывать:

1. Цель урока (это может быть необходимость сокращения сроков изучения темы, ликвидация пробелов в знаниях учащихся, перераспределение приоритетов и т.п.).
2. Подбор объектов, т.е. источников информации, которые бы отвечали целям урока.
3. Определение системообразующего фактора, т.е. нахождение основания для объединения разнопредметной информации (это - идея, явление, понятие или предмет).
4. Создание новой структуры курса, т.е. изменение функционального назначения знаний.
5. Переработка содержания. (Разрушение старых форм, создание новых связей между отдельными элементами системы).

Таким образом, особенностью интегрированного урока является то, что такой урок строится на основе какого-то одного предмета, который является главным. Остальные, интегрируемые с ним предметы, помогают шире изучить его связи, процессы, глубже понять сущность изучаемого предмета, понять связи с реальной жизнью и возможность применения полученных знаний на практике.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Назарбаев Н.А. Выступление президента РК на XXII сессии Ассамблеи народов Казахстана «Мәңгілік ел: одна страна, одна судьба», 25 апреля 2015г.
2. План мероприятий по реализации Дорожной карты развития трехязычного образования на 2015-2020 годы.
3. Новое время – новая дидактика: Педагогические идеи Л. В. Занкова и школьная практика. Сб. статей, посвященных 100-летию со дня рождения Л. В. Занкова. – Москва, Самара: Корпорация «Федоров», 2001.

МРНТИ: 378.016.811.111:004

Ғылыми жетекші- ф.ғ.д., профессор Абуов Ж.А.

Бекболатова Л.Н. -Абай атындағы ҚазҰПУ,

*6М011900-шетел тілі:екі шетел тілі мамандығының 1 курс магистранты
Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Алматы, Қазақстан*

СТУДЕНТТЕРГЕ ШЕТЕЛ ТІЛІН MOBILE LEARNING АРҚЫЛЫ ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ (B1-B2 ДЕҢГЕЙІ)

Андатпа

Берілген мақалада шетел тілін үйретуде мобильді оқыту технологияларын пайдаланудың тиімділігі мен жекелеген смартфон бағдарламалары мен қосымшаларын дәріс барысында қолдану ерекшеліктері туралы айтылады. Студенттердің мобильді оқыту арқылы білім алуға қызығушылығын арттыру және мобильді құрылғылардың мүмкіндігін білім беруге тиімді пайдалану мақаланың түйіні болып табылады.

Түйін сөздер: мобильді оқыту, шетел тілдерін үйрету, мобильді құрылғылар, смартфон бағдарламалары.

Научный руководитель- д.ф.н., профессор Абуов Ж.А.
Бекболатова Л.Н. -магистрант 1-курса по специальности 6M011900 –Иностранный
язык:два иностранных языка,
КазНПУ имени Абая, lyazzat_95.95@mail.ru

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ С ПРИМЕНЕНИЕМ “MOBILE LEARNING” (B1-B2 УРОВЕНЬ)

Аннотация

В данной статье рассматриваются особенности использования мобильных технологий и смартфонов в процессе обучения иностранного языка. Главная суть статьи направляется на то, чтобы усилить интерес обучающегося к иностранным языкам с применением мобильных технологий и возможности применения мобильных технологий и смартфонов в изучении иностранного языка.

Ключевые слова: мобильное обучение, изучение иностранных языков, мобильные устройства, смарт программы.

*Abuov Zh.A.- Doctor of Philological Sciences, Professor
Bekbolatova L.N.-1st year student of masters' degree by specialty
6M011900 –Foreign language: two foreign languages
named after Abai, lyazzat_95.95@mail.ru*

EFFECTIVENESS OF LEARNING STUDENTS FOR FOREIGN LANGUAGES WITH USING “MOBILE LEARNING” (B1-B2 LEVEL)

Annotation

The article focuses on the effect of using mobile teaching technologies, separate smart programs and its supplements in the process of foreign language teaching. The essence of the article is to develop students' interests to the lesson with the help of mobile teaching and make use of mobile arrangements in the process of teaching.

Key words: mobile teaching, teaching foreign languages, mobile arrangements, smart programs.

Қазіргі өскелең өмір талаптарына сай жастарға білім және тәрбие беру, оларды жан-жақты дамыту — қоғам алдында тұрған басты міндеттердің бірі. Білім беру - бұл қоғам мүшелерінің адамгершілік, интеллектуалдық мәдени дамуының жоғары деңгейін және кәсіби біліктілігін қамтамасыз етуге бағытталған тәрбие беру мен оқытудың үздіксіз процесі. Елімізде білім беру саласында жаңа ақпараттық технологияларды қолдану басты мақсат болып отыр. Ол тек қана техникалық құрал емес, сонымен бірге жаңа ақпараттық, коммуникациялық технология және білім беру жүйесіндегі сабақ берудің жаңаша әдісі болып отыр. Елбасымыздың Қазақстан халқына жолдауында ХХІ ғасырда ақпараттық қоғам қажеттілігін қанағаттандыру үшін білім беру саласында төмендегідей міндеттерді шешу керектігін атап көрсетті: Компьютерлік техниканы, интернет, телекоммуникациялық желі, электрондық және телекоммуникациялық құралдарды, мультимедиялық электрондық оқулықтарды оқу үрдісіне тиімді пайдалану арқылы білім сапасын көрсету. Сонымен қатар тәуелсіз еліміздің болашағы-жарқын, білімді, парасатты, өз ана тілімен бірге шетел тілі «ағылшын тілінде» еркін сөйлеп, өз елін, халқын, мәдениетін шетелге таныстыра алатын үш тілде еркін сөйлейтін азамат болып шығуы керек деген еді. Компьютерлік телекоммуникациялар бүгінгі қоғамда үлкен қолданысқа ие. Мәселен бизнесте, ақпараттық құралдарда, ғылым мен білімде.

Қазіргі заман мұғалімі тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи-танымдық, педагогикалық-психологиялық сауатты, саяси-экономикалық білімді және ақпараттық-коммуникациялық білімді және ақпараттық-коммуникациялық технологияны жан-жақты меңгерген ақпараттық құзырлы маман болу керек. Білім беру үрдісінде жаңа ақпараттық технологияларды қолдану мәселесі өзекті

мәселелердің қатарынан орын алуда. Шетел тілін оқытудың мақсаты субъектінің мәдениетаралық қарым-қатынас біліктілігін қалыптастыру десек, онда сол шетел тілін оқытуда жаңа ақпараттық технологияларды қолдану шетел тілін оқытудың мақсатынан туындап отырған қажеттілік болмақ.

Қазіргі ақпараттық ғасырда білім беру жолдарының бірі — мобильді оқыту. Яғни, ұялы телефондар, смартфондар, планшетті компьютерлер және тағы басқа портативті құрылғылар арқылы білім беру процесін жақсартуға, дамытуға мүмкіндік туып отыр. «Мобильді оқыту» термині «қашықтықтан білім беру» ұғымымен тығыз байланысты. Мұнда оқытушы мен студенттің өзара қарым-қатынасы қашықтықтан жүзеге асып, оқу үдерісіне тән компоненттер (мақсаты, мазмұны, әдіс-тәсілі, ұйымдастыру формасы, оқыту құралдары) түгел қамтылады.

Американдық «Video Arts» компаниясының өкілі Мартин Эддисонның айтуынша қазіргі таңдағы жеті үрдіс білім алуда мобильді коммуникация құралдарын пайдалануға итермелейді. Дәлдеп айтса, олар төмендегідей:

1-ші үрдіс. Білім алудың шағын форматына сұраныс болуы.

2-ші үрдіс. Мобильді құралдардың қолжетімділігі және көп таралғандығы. Нетбуктер, смартфондар, сенсорлық дисплейі бар планшетті компьютерлер білім алудың жаңа үдемелі түрімен қамтамасыз етеді.

3-ші үрдіс. Студенттерге бейнематериалдар арқылы білім алу ұнайды. Бейнематериалдар үйренушілердің ойын қозғап қана қоймай, оларға эмоциялық, сезімдік деңгейде әсер етіп, көрініс түрінде есінде қалады, көңілін көтеріп, жаңа қадам жасауға, жаңаша ойлауға жетелейді. Бейнематериалдар аз ғана уақыт ішінде үйренушіге аса күрделі түсінімдерді, идеяларды, мысалы, қоғамдық дағдыларды жеткізеді.

4-ші үрдіс. Онлайн-видеоның дамуы. Бұрынғы VHS видеокассеталар, компакт-дискілер, DVD-лер қолданыс аясынан ығыстырылып, сандық ағымдық видео заманы туды. Өртүрлі YouTube, Vimeo сияқты желілерінің арқасында ғаламторда видео көру күнделікті әдетке айналды. Бұл бейнематериалды кез келген адам кез келген жерден кез келген уақытта көре алу мүмкіндігін туғызды.

5-ші үрдіс. Жеке контент. Білімнің мазмұны ерекше әрі есте қаларлық болуына сұраныс туып отыр. Сандық ақпарат ағымы шексіз әрі реттелуі қиын тасқынға ұқсас болғандықтан, көзге түсіп, тұтынушының таңдауына ілігу үшін, өнімнің мазмұны, яғни контенті, басқалардан ерекше, жаңа болуы қажет.

6-шы үрдіс. Білім беруде қызығушылықты арттыруға сұраныс. Білім мазмұны тым күрделі, ұзақ, бірсарынды болса, үйренушінің тез жалығып, қызығушылығын жоғалтуы мүмкін.

7-ші үрдіс. Өртүрлі электрондық қосымша құралдардың пайда болуы. Android, Symbian, Windows Mobile платформаларына қосымша құралдар және ноутбукке, планшетті компьютерге, смартфонға қосымша құралдар қолданыла бастады. Олардың шағын көлемділігі, көпфункционалылығы және салыстырмалы түрде арзан болуы қолданушылардың қызығушылығын арттыруда. Осы аталып өткен жеті үрдіс мобильді білім берудің қазіргі заманның табиғи талабы екенін көрсетеді [1, 49].

Мобильді оқытудың маңызды артықшылығы – оқушы тәуліктің кез келген уақытында және елемнің қай жерінде болмасын білім алуына мүмкіншілігі бар. Бастысы, оқушы жанында смартфон немесе қалта компьютері болуы қажет – Интернетке қосылу шарт емес, ғаламтор желісіне шығу мүмкіншілігіңіз болмаса, оқуыңызды офлайн түрінде жалғастыруыңызға болады. Мобильді оқытудың басты артықшылықтары:

- кез келген уақыт пен орында электронды оқулықтарға, анықтамалық ресурстар мен бағдарламаларға жылдам қол жеткізу;

- оқытушы мен оқушы арасындағы үздіксіз кері байланыс;

- студенттің жеке басының ерекшеліктерін ескеру (көтеріліп отырған мәселенің диагностикасы, оқытудағы жеке қарқын, т.б.);

- оқушылардың мотивациясын таныс техникалық құралдар мен виртуалды орта арқылы арттыру;

- автономды оқытуды ұйымдастыру;

- өмір бойы үздіксіз білім алудағы дағды мен ерекшеліктерін дамыту;

- оқытушылардың біліктіліктерін жұмыстан қол үздірмей арттырып отыру.

Тіл үйренудің күрделі үдіріс екенін әркім де мойындайды. Он бір жыл мектепте шет тілін оқып, жоғарғы оқу орнына түскеннен кейін де, студенттердің «Шет тілі» пәнін бастауыш деңгейден бастап оқуы соған дәлел. Неге соншама жыл оқып, үйренсе де, шет тілінде еркін сөйлеу дәрежесіне жету мүмкін емес? Батыс тіл мамандары тілді тек оқып, жазып қана үйренбей, өте көп тыңдағанда ғана дұрыс сөйлеп үйренуге болады деген тұжырымға келген. Швед ғалымы Карл Хофсо мырза шет тілін

үйрету әдістерін зерттеуде көп еңбек етіп, соңғы жылдары ұялы телефон арқылы (мобильді коммуникация) үйренуге арналған тіл курстарын құрастырған.

Бұл курстар үйренушінің деңгейіне байланысты сатыланып құрылған. Деңгейлер «бастауыш», «орташа», «жоғарғы» деп бөлінеді. Бастауыш деңгейге арналған курс үш сатылы. Бірінші сатысында үйренуші ұялы телефон арқылы 100-ден аса сөйлемді тыңдап, қайталап, өзінің тыңдап ұғу және дыбыстарды бір-бірінен бөлмей сөйлем түрінде дұрыс айту дағдысын дамытады. Бұл сатыда үйренуші сөйлемнің мағынасын білмесе де, аудармасын іздемей, тек қана тыңдауды үйренеді. Себебі, сөйлеуді бастамас бұрын түсініксіз болса да, тыңдап үйрену қажет. Екінші сатысында сол сөйлемдерді жазба түрін есте сақтап, ұялы телефонның клавиатурасын пайдаланып, жазып машықтанады. Бұл сатыда үйренуші әрбір әріпке жеке көңіл бөлмей, тұтас сөздерді қамтып тез оқуды, дұрыс әрі тез теріп жазу дағдыларын дамытады. Ал курстың үшінші сатысында естігенін ұялы телефонның микрофонына қайталап айтып жазып, өзін-өзі тыңдап, қаншалықты ағылшынша мүлтіксіз сөйлейтінін тексереді. Бұл курс бағдарламасын игеруге 2 айдан 3-4 айға дейін уақыт кетуі мүмкін. Ең бастысы мұндай білім алу түрі арнайы дәрісхананы, арнайы уақыт белгілеуді қажет етпейді. Үйренуші қолы босаған кез келген уақытта, кез келген жерде, мысалы, автобуста келе жатып та, не саябақта отырып та үйрене береді. Бағдарламаға іріктеліп алынған сөйлемдер бастауыш деңгейге арналған грамматиканың барлық конструкцияларын қамтиды. Мағыналары жеңіл, көп қолданылатын және күнделікті өмірге қатысты қажет ұғымдар.

Шетел тілін оқыту практикасындағы мобильдік технологиялар: **электронды пошта, блог-технология, викитехнология, подкаст, веб-форум, лингвистикалық корпус, электронды сөздіктер, ақпараттық-анықтамалық Интернет-ресурстар, синхронды видео-интернет-коммуникация құралдары мен навигаторлардың** біразы шетел тілін оқытуда да қолданылады. Оның әрқайсысы өзінің керемет дидактикалық ерекшеліктерімен, әдістемелік қызметтерімен танымал. Тілді үйретуде қатысымның: әлеуметтік-тұрмыстық, әлеуметтік-мәдени, кәсіби білім және т.б. саласын және тілдік тұлғаның сөйлеу шеберлігі мен дағдысын қалыптастыруда таптырмас құрал.

Шет тілін меңгеру барысында студент өзі үйреніп отырған тілдің иеленушісімен тікелей сұхбатқа түсе алады. Мысалы, «Tandem» тегін оқыту бағдарламасын алайық, бұл бағдарлама арқылы тіл үйрену үшін оқушы елемнің түкпір-түкпірінде отырған басқа да өзі сияқты тіл үйренушілермен өзі қалаған тілінде (ағылшын, француз, неміс және т.б.) байланысқа шығуына болады. Оқушы сондай-ақ тіл үйрену үрдісінде өте маңызды орын алатын, ағылшын тілінің әр түрлі екпінде дыбысталуын (британдық ағылшын тілі, американдық ағылшын тілі, австралиялық ағылшын тілі және т.б.) аутентикалық бейне және дыбыс таспалар (дәрістер, диалогтар және т.б.) арқылы көріп естуіне мүмкіншілігі ашылады. Бұны (Podcast, Youtube, Instagram) арнайы қосымша бағдарламалар арқылы қосады.[2,11]

Подкаст (podcast) – кез келген адам жасаған аудио немесе бейне жазбаларды Веб 2.0 қызметінде көруге немесе тыңдауға болатын әлемдік желі. Оның теледидар мен радиодан айырмашылығы – тікелей эфирден емес, қолайлы уақытта аудиофайлдардан тыңдауға немесе бейнехабарламалардан көруге болады. Тұтынушы подкаст қызметіне кіріп, таңдағанын көріп, оны өзінің жеке компьютеріне көшіріп алуына болады. Оның ұзақтығы бірнеше минуттан бірнеше сағатқа дейін созылуы мүмкін. Интернетте тілді түрлі деңгейде меңгерген аутентикалық подкастар да, оқу мақсатына арналғандары да болуы мүмкін.[3,52]

Подкаст серверінің танымал түрі – **YouTube** болып табылады. YouTube қызметіне тіркелген әрбір қолданушы өзінің видеоподкастын салуына, басқалардікін көруіне, сондай-ақ микроблогтағы подкастқа талдау жасауға, түсініктеме беруіне болады. Подкаст әлеуметтік қызметі жазбаларды тыңдау, қарауға мүмкіндік беретіндіктен, сөйлеу әрекетінің тыңдалым мен айтылым шеберлігін дамытуға септігін тигізеді.[4,34]

Кәсіби бағдарлы шетел тілін оқытуда сөйлеу әрекетінің түрлерін подкаст қызметі арқылы жетілдіру оқытудың жаңа парадигмасын іздестірудің жолы болып табылады. Мысалы, студенттің сөйлеу әрекетін жетілдіру мен дамыту үшін Интернеттегі мамандығына сай материалдарды оқу материалына сай тақырыптарға бөліп беруге болады.

-Кәсіби сала. Кәсіби сала бойынша мамандық, лауазым. Белгілі сала мамандарының өмірбаяны, қызметтік жолы.

-Кәсіби сала мамандарын дайындайтын білім ордалары.

-Кәсіби сала субъектілері. Мекеме. Кәсіпорын. Серіктестік.

-Кәсіби сала қызметін мемлекеттік реттеу. Кәсіби сала қызметін реттейтін негізгі заң және нормативті заң актілері.

-Кәсіби сала қызметі бойынша шетелдік ресми және ресми емес ұйымдар әріптестік қарым-қатынас.

-Кәсіби сала қызметінде қолданылатын құрал-жабдықтар. Сипаттамасы. Жасалу тарихы.

-Кәсіби сала бойынша өндірілетін өнім түрлері. Өнім сапасы. Экспорт. Импорт.

-Кәсіби сала қызметі бойынша отандық (шетелдік) интернет сайттар [5,78].

Шетел тілін оқытуда әлеуметтік желі технологияларын қолдануда жаңаша оқыту,әлеуметтік желі ресурстары және әлеуметтік сервис Веб 2.0 негізінде шетел тілін оқыту әдістемесін құру ойы туындайды. Шетел тілін әлеуметтік желі ресурстары арқасында оқыту және әлеуметтік сервис Веб 2.0 олар:

- шетел тілінің қатысымдық құзиреттілігінің (тілдік, грамматикалық,әлеуметтік мәдени, компенсаторлық) аспектілерін;

- алынған ақпаратты талдау және іріктеу, іздеу, таңдаудың қатысымдық-танымдық біліктілігін;

- әлеуметтік желі желісінің ресурстарының жұмыстарын көрсету және нәтижелерді талқылау біліктілігін;

- шетел тілін оқытуда әртүрлі мемлекеттер мен халықтардың тарихи мәдени мұрасымен танысу мақсатын;

- студенттердің өз ақпараттық және біліми қызығушылықтарына арналған Әлеуметтік желі ресурстары мен Веб 2.0 сервистерін пайдалану біліктілігін құру мен дамытуға арналады. Солардың бірі Веб 2.0 технологиясының құрамдас бөлігі вики әлеуметтік сервисінің дидактикалық мүмкіндіктеріне тоқталуға болады.Вики технологиясы дегеніміз Веб 2.0 әлеуметтік сервисінің аталмыш қызметтерінің бірі болып табылады яғни адамдар алыс қашықтықтан-ақ топпен немесе ұжыммен бірігіп әлеуметтік сервис негізінде жұмыс жасау арқылы бірыңғай құжат құрып, сол құжатқа өзгерістер мен толықтырулар енгізу болып табылады.Вики сөзі Гавай тілінен аударылған “жылдам және тез” деген мағынаны білдіреді яғни кез-келген ақпаратқа оңай және жылдам қол жеткізу [6,47]. 1995 жылы деректер қорында, алғашқы вики желісін құруда Уорд Каннингемнің есімімен байланыстырылады. Ол 2000 жылы бірінші әлеуметтік онлайн энциклопедиялық желісін яғни Википедияның (Wikipedia) (www.wikipedia.org) құруымен бүкіл әлемге танымал болды[7,65]. Шет тілін оқытуда Википедия студенттердің тілдік- мәдени тәжірибесін байыту үшін және олардың оқу дағдыларын дамыта оқытуда тиімді ресурс ретінде қолданылады.Студенттердің жазбаша сөйлеу дағдыларын дамыту үшін Pbworks (www.pbworks.com) әлеуметтік желісін қолдануға болады, білім беру үдерісінде MediaWiki (www.mediawiki.com), Wikihost (www.wikihost.org) әлеуметтік желілерінде пайдалануға болады және олар тегін болып келеді.

Электронды пошта – қолданушылар арасындағы **жазбаша** хабарламалар мен хат алмасатын Интернет-қызметтің бір түрі. Қазір әрбір екінші тұтынушы ақпарат алмасу үшін электронды поштаның көмегіне жүгінеді. Еліміз mail.ru әлеуметтік желісін ең көп пайдаланушы елдер арасында Ресей мен Украинадан кейінгі үшінші орында тұр екен. Қазақстанда бұл сайтты аптасына 5 млн. -ға жуық адам қолданады.

Электронды пошта арқылы хат алмасу әдетте екі адамның арасында жүреді, алайда адресат санын арттыруға болады. Тілдік тұлғаның жазылым әрекетін қалыптастыру үшін одан басқа да мүмкіндіктерін қарастыруға болады. Мысалы, телекоммуникациялық жобалар және т.б. елімізде, әлемде болып жатқан елеулі жаңалықтармен бөлісіп, пікір білдіру. Ол үшін студенттерге төмендегідей тапсырма беруге болады:

- мәдени-танымдық материалдарды талдау, салыстыру, салғастыру;

- өз елі, туған жері туралы ақпараттармен бөлісу;

- ұлттық құндылықтар туралы диалогке түсу және т.б.

Пайдаланылған әдебиеттер

1.Нұрлыбай А.М., Ниязбекова А.А. «Ағылшын тілі сабағында интернет ресурстарын қолдану тәсілдері »

2.http://kaznpu.kz/docs/vestnik/Multilingual_education_2015_3.pdf

3.Павлова Е.А. «Преимущества использование Интернет-ресурсов при обучении иностранному языку»

4. Иманқұлова С.М. Мобильді технологиялар арқылы сөйлеу әрекетін жетілдіру.

5. Сысоев П.В., Евстигнеев М.Н. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных Интернет-технологий.

6 Мобильные приложения в образовании: зарубежный опыт и российские перспективы
/articulmedia.ru facebook.com/articulmedia kidsapp.ru

7. Возможности применения мобильных технологий в учебном процессе. - Д. Погуляев, Litres, 2014

МРНТИ 133111:112

Badanbekkyzy Zaure, candidate of philological sciences, associate professor Almaty, Kazakhstan

[e-mail -zaure.badanbekkyzy.51@mail.ru](mailto:e-mail-zaure.badanbekkyzy.51@mail.ru)

USING INNOVATIVE TECHNOLOGY IN WRITING TEXTBOOKS

Annotation

The article discusses the use of the CLIL methodology in Aviation English textbooks. The practical applications of the subject-language integrated learning in writing the Aviation English textbook are indicated. Using the example of a particular textbook, the structure and the possibility of implementing the CLIL methodology in compiling textbooks in English are demonstrated. The author expresses his opinion about the need to create similar textbooks in the Republic of Kazakhstan for students of non-linguistic universities.

Баданбекқызы Зауре - ф.ғ.к., доцент

ОҚУЛЫҚ ЖАЗУДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯНЫ ҚОЛДАНУ

Андатпа

Мақалада авиациялық ағылшын тілі оқулығын құрастыруда CLIL (пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдісі) әдістемесін пайдалану мәселелері қарастырылады. Авиациялық ағылшын тілі оқулығын жазуда пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдісінің практикалық қолданылуы көрсетіледі. Белгілі бір оқулық құрылымы мысал ретінде беріледі және ағылшын тілінде CLIL әдістемесін пайдалана отырып, ағылшын тілінде оқулықтар құрастыру мүмкіндіктерін көрсетеді. Автор тілдік емес жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған Қазақстан Республикасында осындай кітаптар қажеттілігі туралы өз пікірін білдіреді.

Тірек сөздер: CLIL (пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдісі), құрастыру, оқулық, оқыту әдістемесі, авиациялық ағылшын тілі.

Баданбекқызы Зауре к.ф.н., доцент

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИИ В НАПИСАНИИ УЧЕБНИКОВ

Аннотация

В статье рассматривается использование методики CLIL в учебнике авиационного английского языка. Указываются практические применения предметно-языкового интегрированного обучения в написании учебника по авиационному английскому языку. На примере определенного учебника демонстрируется структура и возможность реализации CLIL методики при составлении учебников на английском языке. Автор высказывает свое мнение, о необходимости создания подобных учебников в Республики Казахстан для студентов неязыковых вузов.

Ключевые слова: CLIL, составление, учебник, методика преподавания, авиационный английский язык.

In the modern development of society, the tendencies of integration and globalization, which cause changes in the education system of Kazakhstan, are gaining in strength. The State Program for the Development of Education of the Republic of Kazakhstan states: "In the modern world, the competitiveness of a country determines the level of the intellect of its citizens, therefore the education system must develop in accordance with the needs of tomorrow" [1].

The Republic of Kazakhstan continues to modernize the education system, it is directly related to the need for quality and affordable education for all citizens of the republic. Investing in this area gives an impetus to the development of the entire economy of the country, therefore its development plays an important role in the development of the future of our country.

In this regard, in the Address of the President of the Republic of Kazakhstan N.Nazarbayev to the people of Kazakhstan, "The Strategy of Kazakhstan - 2050" The New Political Policy of the State "noted:" Kazakhstan should be perceived all over the world as a highly educated country whose population uses three languages: Kazakh language - state , Russian as a language of interethnic communication and English is the language of successful integration into the global economy "[2].

The implementation of such a program will create a competitive nation and they are gradually implemented. Before the university teachers there is the main goal - the development of a multicultural personality.

Methodological approaches in the teaching of foreign languages in the university differs in variety.

International practice shows that educators who study subjects through the second or third language are more motivated, attentive, creative, have higher learning outcomes, a deeper understanding of other cultures. It is also necessary to change the content of education and improve the professionalism of the teacher. Who is a modern teacher? Of course, he must be high-educated, competently capable, correctly and up-to-date approach to the solution of pedagogical tasks and high internally motivated on the creativity of pedagogical activity.

Be able to apply innovative technology in teaching students. One of the innovative technology training is the application of the innovative CLIL methodology. Why CLIL? Because the methodology of subject-language integrated learning is an effective way of implementing a multilingual education. For the first time the term CLIL was proposed by the American psychologist, the creator of the taxonomy of Bloom by David Marsh in 1994. The rule of Benjamin Samuel Bloom was formed in his book *Stability and Change in Human Characteristics*, which states: "..... the child's intelligence can be improved in the first four years by optimizing external influences by 10 IQ units, optimizing for 4-8 years by 6 Units, in 8-12 years, 4 units ". By creating favorable conditions for study, it is possible to achieve significantly greater equality of students in terms of learning abilities, learning outcomes and motivation for subsequent education.

CLIL stands for Content and Language Integrated Learning. Consider the common definitions of CLIL: -didactical method that allows students to formulate linguistic and communicative competences in a non-native language in the same educational context in which they develop and develop general educational knowledge and skills. - a competence-based approach to learning that is gaining strength in European education systems.- considers the study of the second language as a tool for studying other subjects, thus forming students' need for study, which allows him to rethink and develop his abilities in communication, including in his native language. CLIL encourages the use of programs that develop interpersonal, intercultural and language skills that are in demand among today's employers. - considers the study of the second language as a tool for studying others. There are four basic principles of the method of subject-language integrated learning (4Cs). What is 4Cs? The model "WAX" 4 means:

- Content. Content-knowledge, skills, domain skills that are progressing.
- Communication. Communication-the use of foreign language in training, with emphasis on its use.
- Cognition. Cognition is the development of cognitive and cognitive abilities that form a general representation (concrete or abstract).
- Culture. Culture-giving yourself as a part of culture, and so understanding the existence of alternative culture of objects, thus forming students' need for learning, which allows him to rethink and develop his abilities in communication, including in his native language. CLIL encourages the use of programs that develop interpersonal, intercultural and language skills that are in demand among today's employers.

Nowadays in Kazakhstan linguists and methodologists show a special interest in CLIL methodology. There was a modern trend in the English language, not only its use in everyday and everyday communication, but also in the professional sphere of communication. For example, to find the necessary literature, write a scientific article on the specialty in English, and at the end of the university communication in English with his colleagues in their specialty. All these factors are motivating factors in the study of English.

In our opinion, the use of innovative technology in the teaching of English, one of which is the subject-language integrated learning, means using texts on the specialty is effective and purposeful. By this method it is possible to train a highly competitive specialists.

The main linguistic guideline in the CLIL methodology is a special text, based on the study and elaboration of which the above goals are achieved. The text as a source of information introduces the student to a specific topic, and also serves as the basis for a lexico-grammatical module that assures the assimilation of scientific terminology and certain grammatical structural and stylistic constructions.

The text is also a starting point for conducting discussions and expanding the language material on a given topic while at the same time contributing to the formation and activation of communicative skills in dialogical and monological speech. Thus, the method subject-language integrated foreign language teaching covers the fundamentals of types of speech activity, contributes to the activity of students in the learning process, develop their language competence, induces interests and enhances the learning motivation. Based on the analysis of this fragment of text, you can:- to accentuate a certain subject-linguistic minimum, scientific terminology subsequent fixing by means of various types of tasks;

- to identify the structural units of the scientific text, words and cliches used in the scientific style (to measure, distinction, tendency) with a view to their subsequent consolidation;

- to consolidate familiar forms of the present tense (The Present Simple);

- to form an ability to express one's point of view, reasonably object or debate, thus activating the skills of monologic and dialogical speech of students. Work on special texts involves the execution of a variety of written and oral assignments, while the teacher can select the necessary material himself in accordance with the structure of the academic discipline and specific training tasks. However, the main approach should be uniform in nature and should be based on subject-language integrated learning.

The existing positive experience can serve as a basis for the development of the tradition of compiling textbooks and manuals using the CLIL methodology and find application both in the development of textbooks in foreign language.

At the Civil Aviation Academy as an experiment, a textbook on the CLIL method for professional-oriented English is compiled. «English for specific purposes» is dedicated to the 2nd year students of Civil Aviation Academy Specialty: Aviation techniques and technology Educated program: Aviation security of shipping process).

The textbook consists of 6 modules. The structure of each module is used to facilitate learning and the creation of activities which focus on both language development and core content knowledge. For example, Processing the text -The texts are accompanied by illustrations so that students can visualize what they are reading.

Language identification -Learners are expected to be able to reproduce the core of the text in their own words. Students will use both simple and more complex language, there is no grading of language involved, useful language in the text are highlighted and to categorize it according to function.

Collocations, semi-fixed expressions and set phrases, subject-specific and academic vocabulary are given

The tasks for students are given in the textbook. For example, for listening activities:

-Listen and label a diagram/picture/map/graph/chart

-Listen and fill in a table

-Listen and make notes on specific information (dates, figures, times)

-Listen and reorder information

-Listen and identify location/speakers/places

-Listen and label the stages of a process/instructions/sequences of a text

-Listen and fill in the gaps in a text

For speaking activities:

-Question loops - questions and answers, terms and definitions, halves of sentences

-Information gap activities with a question sheet to support

-Trivia search - 'things you know' and 'things you want to know'

-Word guessing games

-Class surveys using questionnaires

-20 Questions - provide language support frame for questions

-Students present information from a visual using a language support handout.

For example Module I “ Aviation”

Content objectives: With the completion of the Module I students will be able to: 1. Learn what aviation is and to know about origin and etymology of aviation.

2. Know the history of aviation .

3. Understand and explain the types of aviation.
4. Know aviation in Kazakhstan.
5. Define the most important processes of aviation system.
6. Write an essay on the theme "What are the pros and cons of working in the sphere of Aviation?"

2 *Language objectives*: Language Obligatory: Students will
key vocabulary

1. Acquire

2. Group new words into aviation related words. The human flight, inventor, flight, airscrew, biplanes, monoplane, glider, parachute, helicopter etc.
3. Use present simple/ present continuous to describe, define and explain the processes involved in the aviation system.
4. Use effectively zero conditional sentences for cause/ effect processes.
5. Use comparative forms of the adjective: bigger than/ smaller than....
7. Use the superlative: The biggest/ the smallest...

Language Compatible: Students will be able to:

1. Understand the language of describing, defining and explaining the history of aviation, types of aviation, aviation in Kazakhstan.
2. Understand the percentages collocation.
3. Understand more specific vocabulary thanks to contexts.

Instructional strategies:

- Brain storming: (Using pictures to prompt them if necessary) .
 - Students will decide which words to include on the theme aviation .
 - Adjectives: heavier-than air and measurements
 - Static verbs/ action verbs: To be/ to fall, to fly, to take off, to rush, etc.
 - Write an essay on the topic 'The history of aviation'.
 - Write an essay on the topic 'What are the pros and cons of working in the sphere of aviation'.
- Cultural objectives*: Students will : - Be conscious of the influence of aviation in the history and cultural behavior of people and in their quality of life. - Understand that aviation is present in many cultural, historical, religious and literary aspects of a country. - Become aware of the importance of aviation for everyday life.

In conclusion we can say- Why should CLIL motivate more than other conventional approaches?
Because:

- it provides reasons for learning and improving the foreign language level, because the understanding of the subject content is compulsory?
- it focuses on and assesses the subject content, so the learner is not being assessed on his/her mastery of the Past Simple (for example) but rather his/her ability to use it in the appropriate places?
- it gives students a feeling of real achievement? They are coping with, and talking and writing about, complex material in the foreign language.
- they are not being asked to discuss 'vox-pop' content as in standard language learning textbooks – where the content is used as a slave to illustrate a certain language structure – but because the content is important in itself? In CLIL there is a chance that they are being asked their opinions because the expression of opinions is a key competence in the syllabus content.
- language is used to learn as well as to communicate. -it is the subject matter which determines the language needed to learn.

It should be noted that this technique is effective not only in the technical schools, but in any other non-linguistic institution.

References

1. Государственная программа развития образования РК. «www stratrgy 2050 kz».
2. Послание Президента РК Н.А. Назарбаева народу Казахстана "Стратегия «Казахстан - 2050»: новый политический курс состоявшегося государства» :материалы мероприятий, посвященных обсуждению Послания Главы государства../Отв. ред. Б. Султанов.-Алматы:КИСИ,2013.-228с.
3. Политика трехязычного образования в Назарбаев интеллектуальных школах. -Астана. -2013.-С.2-3.

4. Marsh D. 2002. Content and Language Integrated Learning: The European Dimension Actions, Trends and Foresight Potential [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://europa.eu.int/comm/education/languages/index/html>
5. Marsh D. *CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends and Foresights Potential*. Jyväskylä: University of Jyväskylä, Finland, 2002.
6. Van de Craen, P. *Content and Language Integrated Learning, Culture of Education and Learning Theories*. Brussels: Vrije Universiteit Brussel, Dept of Germanic Languages, 2006.
7. Coyle, D., Hood, P. and Marsh, D. *CLIL: Content and Language Integrated Learning*, Cambridge: Cambridge University Press.
8. Perez-Vidal, C. The Integration of Content and Language in the classroom: A European Approach to Education (the second time round), in Dafouz, E. and Guerrini, M. (eds) *CLIL Across Educational Levels*, Madrid: Richmond.
9. Coyle, D. *Planning Tools for Teachers*. Nottingham: University of Nottingham, 2005.
10. http://ec.europa.eu/languages/language-teaching/content-and-language-integrated-learning_en.htm
11. <http://clil-network.uta.fi/index.php?id=18&L=2>
12. <http://www.clilcompendium.com/>

МРТН 378.016:811.111

*A.T. Myrzakhmetova, senior teacher
Abay Kazakh National Pedagogical University
Chair of Professional Foreign Language Communication*

LEARNING A SECOND LANGUAGE WITH A VIDEOGAME Annotation

A video game is an electronic game that involves interaction with a user interface to generate visual feedback on a video device such as a TV screen or computer monitor. The word video in video game traditionally referred to a raster display device, but as of the 2000s, it implies any type of display device that can produce two- or three-dimensional images. Some theorists categorize video games as an art form, but this designation is controversial.

Key words: An interactive ITS, second language acquisition, game theory literature.

*A.T. Мырзахметова Абай атындағы ҚазҰПУ кәсіби шетел тілі коммуникациясы кафедрасының
аға оқытушысы
Алматы*

ЕКІНШІ ШЕТЕЛ ТІЛІН БЕЙНЕОЙЫНДАРМЕН ҮЙРЕТУ Аңдатпа

Бұл мақалада екінші шет тілін үйретудегі бейнеойындардың атқаратын рөлі және маңыздылығы қарастырылған.

Түйін сөздер: интербелсенді видео-ойындар, тіл меңгеру, ойын теориясы

ИЗУЧЕНИЕ ВТОРОГО ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА С ВИДЕОИГРАМИ

Аннотация

В данной статье рассматривается роль и значимость видеоигр в обучении второго иностранного языка.

Ключевые слова: интерактивные игры, владеть языком, теория игр

Young children, when faced with learning a second language, seem to apply similar cognitive mechanisms as that underlying first language acquisition by native speakers. This observation particularly applies to very young children such as pre-school and primary school children.

A lot has recently been said about what is referred to as “game theory literature.”

Theorists, scientists, and even video game designers have been assigned a mission: How to place what is behind the context of games into an educative framework or, rather, how to tackle education within the context of games? This article aims to pinpoint a few features of effective gamers that can be optimized when applied to the appropriate learning environment.

It is not possible to talk about this subject without establishing a direct relationship between the application of a certain strategy, observation, adjustment and therefore better performance of that strategy. However, how do we identify a good gamer in class and then consider him/her a good/effective learner?

The backbone of this relationship lies in mastering strategy learning: Players gradually figure out what strategy produces the highest payoffs in a specific game (Weber and Rick, 2008). For instance, if you have played auction — a classic game where groups decide whether or not a sentence deserves to be purchased — the teacher soon realizes that the tokens used as money can become more valuable than simply trying to work out the sentences. And the group will start developing strategies to finish the game with some “money” left. In that case, more importantly will be to pay more attention to *meaningful* learning. In this case, the role of the teacher should be to transfer concepts once learned in new contexts (Stahl 2000,a,b; Rankin et al., 2000). Having said that, let us now identify the five characteristics effective gamers have in common that can be observed in the classroom, so the teacher can apply them to meaningful learning.

1. A blend of mixed feelings.

Effective gamers are used to dealing with a sense of urgency, fear, and optimism because they have a deep sense of focus. If the teacher is able to put together a task in which these feelings are likely to occur, she/he should expect these mixed feelings to appear, showing that students are deeply engaged.

2. Collaborative environments

The video game industry soon realized that games would be more involved if more and more players became engaged in epic assignments. There is nothing more convenient than simply inviting people to join you in these missions. These invitations saw no geographical borders, and now larger and larger online communities get together either to accomplish or to dispute a certain accomplishment. The positive side effect of this is that it takes a lot of trust to play with someone. We develop rapport with people with whom we play, even if we are on opposite sides. So, games that are strongly based on group work are very welcome. Indeed, it is important to assign members different tasks, especially if noticed which particular contributions can be provided by the students’ specific “gift.”

3. Optimistic Drive

One characteristic that is inherent in effective gamers is that they are extremely optimistic! “Failure is not an option!” is their motto. With this natural drive, effective gamers decide to act as soon as possible in order to overcome obstacles with an ultimate belief of success. The challenge for the educator is to provide a learning environment in which the rewards are truly meaningful and motivating, while the learning acquisition elements outnumber those rewards.

4. The right level of challenge

It has been largely preached that three factors are vital in a learning environment: the feeling of growth, an element of fun, and the right level of challenge. Out of these three, the last one is the first piece in the game designer's drawing board. Targeted gamers are never given a challenge they cannot achieve. If the challenge is below their abilities, they will lose interest; if the challenge is above their talents, it becomes overwhelming and therefore demotivating.

5. Gamers become super heroes.

Games are environments in which self esteem is key. Effective gamers become highly empowered individuals moved by a cause. The problem is that video games became popular as a way to evade the real world. The educator's role is to bring the real world into gaming. Effective gamers are extremely productive because they are willing to work hard if given the right work. As parents or as educators, we are often surprised by gamers level of accomplishments.

So, why not involve them in a super project equivalent to an "epic battle" meaningful for their context, society or the planet? In the words of Jane McGonigal, "games are powerful platforms for change."

Young children, when faced with learning a second language, seem to apply similar cognitive mechanisms as those underlying first language acquisition by native speakers. This observation particularly apply to very young children such as pre-school and primary school children.

Therefore, at this stage the exposure to the second language assume a relevant role in second language teaching and many educators argue that full-immersion techniques are the most appropriate for primary school children.

Accordingly, in second language teaching classes at primary school level *natural* methods, e.i teaching methodologies fostering interactions rather than providing instructions, are preferred to the *formal* methods that are applied in later educational stages. Hence, classroom teaching is generally based on rituals recreating real, concrete situations, that are used as a context for learning thereby providing learning through meaning communication and cultural exposure. Another important issue in second language teaching at primary school is the playful character of the learning experience. Many authors point out that games are a central mean to convey linguistic knowledge to children as they allow to learn and use language in context and promote the communicative as well as the natural, spontaneous use of language. Further, as has been often noted , games might help maintain a high attention level and also promote both interested engagement of learners.

In this paper, we present an experiment designed to evaluate the impact of I-Fleg, an interactive ITS for second language acquisition, on teaching English as a second language to primary school children.

Second language teaching in primary schools is not performance-oriented. Its aim is rather to convey sensitivity to the phonemic structure of the second language to young children. Therefore, in the traditional classroom listening and understanding activities (i.e. passive language learning) are privileged with respect to activities targeting the acquisition of the second language grammar rules such as spelling, orthography exercises or essay-writing activities.

In our experiment we studied how, a very difficult task for primary school children such as learning new words and their spelling in the second language, can be facilitated by the 3D interactive, game-like environment provided by our tutorial prototype system.

The paper is organized as follows. In section 2, we presents I-Fleg, the game-like prototype for second language acquisition we have implemented. Then in section 3, we describe the experiment we designed to study the impact of I-Fleg on primary school children learning French. Finally in section 4, we conclude discussing the results of the evaluation.

2. I-Fleg: A 3D Video Game for learning English

I-Fleg is a language learning prototype we have developed at our laboratory. It has been implemented as a 3D serious game for teaching and training as a second language. The core of I-Fleg is implemented in Java, however for rendering the 3D graphics of the game virtual world we have integrated it with the graphical engine provided by Second Life (see [2] for more details). The game scenario is a virtual house

in which the player's avatar can freely navigate, explore the rooms and interact with their objects, by means of chatting (i.e., text input), touch events and change of position, and by doing so they train their English. The system provides a tutorial agent that is a window displaying guidelines for the training activity at hand or feedback on learner answer. In the experiment, the tutorial system was adapted to interact with young children. The game consists of two phases: tutorial and a training phase. In the tutorial phase the player explores the house and learns new vocabulary by touching the objects in the rooms. The system provides both written and audio output describing the name of the object and its pronunciation. In the training phase, the system asks the player the name of the touched object. In order to score credit points, the player has to type the name of the object in the chat box. The goal of the game is to collect the highest possible number of credit points. To boost the playful aspect of the game, we use 5 blinking stars; each star starts to blink when the player has scored 3 credit points, so that the ultimate goal of the game is to get 5 stars blinking. Figure 1 shows an example scenario from the game.

References

1. Aliya, S. K. (2002). *The role of computer games in the development of theoretical analysis, flexibility and reflective thinking in children: A longitudinal study*. *International Journal of Psychophysiology*, 45, 149.
2. Marilisa Amoia, Claire Gardent, Laura Perez-Beltrachini. *A Serious Game for Second Language Acquisition*. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Computer Supported Education (CSEDU 2011)*. Noordwijkerhout, The Netherlands, 2011.
3. Boyle, T. (1997). *Design for Multimedia Learning*, London: Prentice Hall.
4. M. Csikszentmihalyi, *Flow: The Psychology of Optimal Experience*, Harper & Row, New York, 1990.
5. S. Felix 1981. *The effect of formal instruction on SLA*. *Language Learning*. 32:87-112.
6. Johnson, J.S., Newport, E.L. (1989). "Critical Period Effects in Second Language Learning: The Influence of Maturational State on the Acquisition of English as a Second Language." *Cognitive Psychology*, Vol. 21, pp. 60–99.
7. Barry McLaughlin, (1985). *Second-Language Acquisition in Childhood*. Vol. 2: *School-Age Children*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
8. Ministerium für Bildung (Saarland). 2011. *Kernlehrplan: Französisch. Grundschule, Klassenstufe 3/4*. http://www.saarland.de/dokumente/thema_bildung/KLPFrzGS.pdf
Papert, S. (1993). *The Children's Machine: Rethinking School in the Age of the Computers*, New York: Basic Books

**«ХАБАРШЫ» ЖУРНАЛЫНЫҢ
«КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ШЕТЕЛ ТІЛДЕРІ ФИЛОЛОГИЯСЫ» СЕРИЯСЫНДА
БАСЫЛАТЫН МАҚАЛАЛАРДЫ БЕЗЕНДІРІЛУГЕ**

ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР:

I. Қажетті материалдар

1.1. Парақтардың төменгі орта жағы қарындашпен нөмірленген мақала көшірмесі мен оның электрондық нұсқасы.

1.2. Аңдатпа 200 сөзден және тірек сөздер 10-12 сөзден тұрады және олар қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде болуы тиіс.

1.3. Мақаланың мазмұны: а) кіріспе бөлім; ә) талдау; б) тәжірибе (егер болса); в) қорытынды; г) әдебиеттер тізімі және түйін сөз (екі тілде: егер де мақала қазақ тілінен болса, түйін сөз (15 сөз) - орысша және ағылшынша, ал егер де орыс тілінде болса, түйін сөз (15 сөз) қазақша және ағылшынша болуы тиіс және т.б.) керек.

1.4. Автор (авторлар) жайында берілетін мәліметтер: аты-жөні толық, жұмыс орны (ұжым аты, жоғары оқу орнының толық аты және қысқартылған аты), атқаратын қызметі, ғылыми дәрежесі мен атағы, жұмыс және үй телефоны, электронды поштасы.

II. Мақаланы безендіру ережесі

2.1. Мақала мәтіні терілуі: Word стандартты формат А4, Times New Roman, кегль №14, бір интервал арқылы, парақтың жоғарғы және төменгі бос өрістері-2,5см; оң жақтағы-1,5 см; сол жақтағы-3 см. болуы керек;

2.2. ӘОК - сол жақ жоғарғы бұрышта бас әріптермен (кегль №13);

2.3. Автордың (авторлардың) аты-жөні - жартылай қарайтылған кіші әріптермен ортада және келесі жолға жұмыс істейтін ұжым мен қала, мемлекет аты (кегль №13);

2.4. Мақала аты - бір бос жолдан кейін жартылай қарайтылған бас әріптермен (кегль №13);

2.5. Аңдатпа және тірек сөздер – мақала жазылған тілде (кегль №12);

2.6. Мақала мәтіні - бір бос жолдан кейін (кегль №14);

2.7. Әдебиеттер тізімі (кегль №13);

2.8. Әдебиеттерге сілтемелер квадраттық жақшада беріледі, *мысалы*, [1], [2, 3156.], [4-7].

III. Мақалаларды жариялау тілдері – қазақ, орыс, ағылшын, қытай тілдері және т.б.

Редакцияға түскен мақалаларға сала бойынша мамандардың пікірлері беріледі. Пікір негізінде редакция алқасы авторға мақаланы толықтыруға (түзетуге) ұсыныс жасауы, не мүлдем қайтарып беруі мүмкін.

Мекен-жайы: Алматы қаласы, Жамбыл көшесі, 25, Абай атындағы ҚазҰПУ, жұмыс телефоны - 8(727) -2 91-40-87, эл.пошта: **kzhg2010@mail.ru**

Редакция алқасы

ТРЕБОВАНИЯ
К ОФОРМЛЕНИЮ СТАТЕЙ В ЖУРНАЛЕ «ХАБАРШЫ/ВЕСТНИК»,
серия: ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИНОСТРАННАЯ ФИЛОЛОГИЯ

I. Необходимые материалы.

- 1.1. Статья в распечатанном и электронном варианте: нумерация страниц внизу по центру.
- 1.2. Аннотация (200 слов) и ключевые слова (10-12 слов) на трех языках (на казахском, русском и английском).
- 1.3. Содержание статьи: а) введение, б) анализ, в) практическая часть (если есть), г) заключение, д) список литературы, е) резюме из 15 слов: если статья на казахском языке – резюме на русском и английском языках, если на русском языке – на казахском и английском.
- 1.4. Сведения об авторе (соавторе): Ф.И.О. полностью, место работы (название организации, вуза полное и сокращенное название), должность, учёная степень, звание, контактный телефон, e-mail.

II. Оформление статьи.

- 2.1. Набор текста статьи: Word стандартного формата А4, Times New Roman, кегль №14, через 1 интервал, поля: верхнее, нижнее – 2,5 см, правое – 1,5см, левое – 3см;
- 2.3. УДК - в левом верхнем углу прописными буквами (кегель №13);
- 2.4. Фамилия, инициалы автора (соавтора) - по центру полужирным строчным шрифтом, (кегель №13), следующая строка - место работы, город, страна;
- 2.5. Название статьи - через интервал полужирным прописным шрифтом (кегель №13);
- 2.6. Аннотация и ключевые слова - на языке оригинала (кегель №12);
- 2.7. Текст статьи - через интервал (кегель №14);
- 2.8. Список литературы (кегель №13);
- 2.9. Ссылки в тексте на литературу даются в квадратных скобках, *например*, [1], [2, с. 315],[4-7].

III. Язык издания статьи – казахский, русский, английский, китайский и др.

Поступившие в редакцию статьи рецензируются ведущими специалистами и учеными по отраслям знаний. Статья, на основании редактирования, может быть возвращена для ее корректирования и доработки. Статьи, не соответствующие требованиям, возвращаются.

Адрес: г. Алматы, ул. Жамбыла, 25, КазНПУ им. Абая

контактный телефон - **8(727) -2 91-40-87**, электронный адрес: **kzhg2010@mail.ru**

Редакционный совет

**REQUIREMENTS
TO THE ARTICLES IN THE JOURNAL "KHABARSHY/VESTNIK"
SERIES: MULTILINGUAL EDUCATION AND FOREIGN LANGUAGES**

I. Required materials.

- 1.1. An article in the printed and electronic version: page numbers at the bottom center.
- 1.2. Abstract (200 words) and key words (10-12 words) in the original language.
- 1.3. Article content: a) introduction b) analysis c) the practical part (if there is one), d) conclusion, e) references, e) summary/resume consists of 15 words (article in the Kazakh language: a summary in Russian and English languages, in Russian: in Kazakh and English).
- 1.4. About the author (co-author): full name, work place (name of organization, full and abbreviated name of the university), position, academic degree and title, telephone number, e-mail.

II. Designing articles.

- 2.1. Typesetting articles: Word standard A4, Times New Roman, type size 14, 1 interval, margins: top, bottom - 2.5 cm, right - 1,5 cm, left - 3 cm;
- 2.2. UDC - at the top left corner in capital letters (type size 13);
- 2.3. Author's name and initials (co-author) - centered in bold lower case letters (type size 13), the following line - work place, city, country;
- 2.4. Title of the article - in the interval in bold uppercase letters (type size 13);
- 2.5. Abstract and keywords – in the original language (type size 12);
- 2.6. Text of the article – a line after, (type size 14);
- 2.7. References (type size 13);
- 2.8. References cited in the text are given in square brackets, for example [1], [2, p .315], [4-7].

III. Publishing language of articles - Kazakh, Russian, English, Chinese, etc.

Submitted articles are reviewed by leading experts and scholars on the definite spheres. The article based on the editing can be returned to its correction and refinement. Articles that do not meet the requirement will be returned.

Address: 25 Jambyl Str. Abai KazNPU, Almaty
Tel: 8 (727) -2 91-40-87, e-mail: kzhg2010@mail.ru

Editorial Board

**Келесі басылымның негізгі бөлімдері/Рубрики следующего выпуска/
Rubrics of the next issue:**

**ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ
ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
FOREIGN LANGUAGE EDUCATION**

**МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖӘНЕ АУДАРМА
МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ И ПЕРЕВОД
INTERCULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION**

**ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ
ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА
LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS**

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ
CULTURAL LINGUISTICS**

**ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІҢ РӨЛІ
РОЛЬ КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
THE ROLE OF COMPETENCY IN LEARNING LANGUAGES**

**КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР
ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS IN LEARNING LANGUAGES**

ХАБАРШЫ

ВЕСТНИК

BULLETIN

«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы
Серия «Полиязычное образование и иностранная филология»
Series «Multilingual Education and Philology of Foreign Languages»

№ 4 (10) 2016

Басуға 27.08.2015. Пішімі 60X84 1/8.
Қаріп түрі «Тип Таймс» Сыктывкар қағазы.
Көлемі 20,5. Таралымы 73 дана. Тапсырыс № 146

050010, Алматы қаласы, Достық даңғылы, 13.

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің
«Ұлағат» баспасының баспаханасында басылды.

